

TARTALOM Mécses a te igéd

ZSUGYEL-KLENOVICS KATALIN: *Az ajtó* 161

Tanulmányok

BEKE MÁTYÁS: *A lelkigondozás mint a gyülekezetépítés egyik lehetősége* 162

Figyelő

Interjú

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA: *Tíz kérdés Mesterházy Balázshoz, a Szélrózsa-„atyához”* 172

Kiállítás

Ami örök – és ami nem. Hit egyház, művészet – különleges kiállítás a Lágymányosi Ökumenikus Központban 173

FABINY TAMÁS: *A Benczúr Építész Iroda és a Benczúrok* 174

NAGY TAMÁS: *Hármas egység* 175

Krisztusban mindnyájan életre kelnek

Emlékezés ifj. Magassy Sándor (1959–2012) evangélikus lelkész szolgálatára 176

LACKNER PÁL: *Igehirdetés ifj. Magassy Sándor temetésén* 177

Az igehirdető műhelye

DÁVID ADÉL: *Húsvét ünnepe után 5. vasárnap (Rogate) (Róm 8,24–27)* 179

GERLAI PÁL: *Mennybemenetel ünnepe (Jn 14,1–12)* 182

GABNAI SÁNDOR: *Húsvét ünnepe után 6. vasárnap (Exaudi) (ApCsel 6,1–7)* 185

GÁNC S PÉTER: *Pünkösöd ünnepe (Jóel 3,1–2)* 188

SZEMEREI JÁNOS: *Pünkösöd 2. napja (Ez 36,25–28)* 191

FABINY TAMÁS: *Szentháromság ünnepe (2Móz 33,18–23)* 194

SZEVERÉNYI JÁNOS: *Szentháromság ünnepe után 1. vasárnap (Jn 4,39–42)* 198

Az ajtó

■ ZSUGYEL-KLENOVICS KATALIN

„Az ajtó kettős jelentésű szó. Az ajtó lehet az, amit magunkra csukunk, ha nem akarunk találkozni senkivel, de mi magunk is lehetünk egy ajtó, aki nem nyílunk meg...”

– Szabó Magda nyilatkozik így *Az ajtó* című regényéről, amelynek a közelmúltban mutatták be filmváltozatát Szabó István rendezésében. Rég olvastam a könyvet, de a filmre kíváncsi voltam, így aztán a könyv is újra odakerült az éjjeliszekrényemre. Újraéltem Szeredás Emerenc megrendítően szép történetét, aki évtizedekig volt Szabó Magdának, az íróőnének a házvezetőnője, és akinek az ajtaja csupán kétszer nyílt ki. Először akkor, amikor bizalmat szavazott az íróőnének, beengedte magához, és felfedte titkát, amelyet a zárt ajtók mögött őrzött. Aztán amikor másodszer nyílt ki az az ajtó, akkor már a magatehetetlen Emerencet vitték ki rajta, s nem is tért vissza soha már; a szégyent, amelyet maga mögött a szobában hagyott, nem élte túl. Szeredás Emerenc mindenkin segített, emberen és állaton egyaránt, fáradhatatlanul végezte munkáját esőben és hóban a környék utcáinak rendben tartásában. De ajtaja mindig zárva volt. Benne mindenki megbízott, ő nem bízott senkiben.

Pedig mennyire szükség van a nyitott ajtókra. Mindannyian át tudjuk érezni Exaudi vasárnapján a zsoltáríró sóhaját: „Halld meg!” Tisztában vagyunk vele, hogy milyen fontos az, hogy nyitott ajtókra találjunk másoknál, és mi is nyitott ajtóval éljünk: hogy meghallgassanak minket, és meghallgassuk egymást. Egy problémás helyzet, egy nyomasztó gond már eleve attól kisebbnek tűnik, hogy ha meg tudjuk osztani azt, ha van valaki, akivel kibeszélhetjük magunkat, akinél figyelmet és meghallgatást találunk.

Szükségünk van a meghallgatásra, a nyitott ajtóra. Aztán előfordul, amikor valaki annyira vágyik erre a figyelemre, hogy egyfolytában csak beszél, beszél, mindent ki akar adni magából, mindenkivel meg akarja osztani az érzéseit, szóhoz sem lehet jutni mellette úgy, hogy már teher lesz a körülötte élők számára, aki elől szinte menekülnek, aki előtt bezárják az ajtókat, és így egyre inkább elmagányosodik.

Szükségünk van a meghallgatásra, a nyitott ajtóra, ennek ellenére van, aki az emberekben való csalódottságában és megkeseredettségében egy idő után tudatosan vállalja a magába

zártsgot, a zárt ajtókat, és nem is keresi mások társaságát, legfőképpen pedig nem osztja meg más emberekkel az érzéseit.

Szükségünk van a meghallgatásra, a nyitott ajtóra, de megesik, hogy úgy érezzük, hiába mondunk valamit, nem értenek minket, amikor elbeszélünk egymás feje fölött, amikor a másik szavaiból nem azt értjük, amit ő mondani akart, hanem amit mi hallani akarunk, amikor szinte más nyelven beszélünk egymáshoz, és nem fogja fel a másik ember a szavainkat.

Szükségünk van a meghallgatásra, a nyitott ajtóra, de az is előfordul, amikor egy-egy olyan problémával vagyunk magunkra hagyva, amelyet mások nem is érthetnek meg, amelyet nem mondhatunk el, amelyet mások nem érezhetnek át. Vannak olyan pillanatok, érzések, terhek, amelyekkel egyedül maradunk, olyan szavak, amelyek nem mondhatók el, olyan gondolatok, amelyek nem oszthatók meg senkivel, mert amit cipelnünk kell, az csak és kizárólag a miénk.

Szükségünk van a meghallgatásra, és a nyitott ajtók hiánya bizony magányossá teszi az embert. Lelkészként is. Amikor számtalan ajtón bekopogunk, meghallgatunk, nyitott ajtóval várjuk a hozzánk betérőt, de mi magunk ritkán lehetünk igazán nyitott ajtókká. És így eluralkodhat rajtunk a tanítványok mennybemenetel és pünkösöd közötti magánya, amikor Jézust immár véglegesen felhő takarta el a szemük elől, de amikor a Szentlélek felrázó és lelkesítő ereje még nem érkezett meg hozzájuk. Hogy mennyire szüksége van az embernek a nyitott ajtóra, a meghallgatottság érzésére, az abból is látható, hogy Isten sem akarta Jézus földi életútja végétével, földi művének befejeztével magára hagyni az embert. Ajtót nyitott, amikor Pártfogót, Vigasztalót, Bátorítót, az ő Szentlelkét küldte el ebbe a világba, hogy immár ne csak egy szűk tanítványi kör számára, ne csak a kortársak számára, hanem az egész emberiség számára, tér és idő korlátaitól függetlenül jelen legyen és közel legyen, nyitott ajtó legyen számunkra. Hogy egymáson keresztül is nyitott ajtó legyen nekünk.

Szeredás Emerenc ajtaja mindig zárva volt. Benne mindenki megbízott, ő nem bízott senkiben. Zárt ajtók mögött, elbarikádózva vagy zárt ajtókon kopogtatva: pünkösöd közeledik, jó lenne újra tanulni a bizalmat.

A lelkigondozás mint a gyülekezetépítés egyik lehetősége

■ BEKE MÁTYÁS

„Egy ember halála után ezt mondta egyik barátja: Ha lett volna valaki, akivel beszélhet, még mindig élne.”¹

Bevezetés

A kortárs számára ez a szó, hogy lelkigondozó, meglehetősen régmódinak, sőt elavultnak hat. Lelki problémáinkkal kapcsolatban inkább beszélünk pszichológusról, pszichiáterről, egyházi körökben pasztorálpszichológusról, mint lelkigondozóról. A kereszténységen belül is igen különbözőképpen, de legtöbbször ambivalensen viszonyulunk a „lelkigondozóhoz”. Sokat hallunk arról, hogy a lelkésznek egyre inkább lelkigondozóvá kell válnia, sőt mi magunk, lelkészek is sokat hangoztatjuk, hogy az esperes és a püspök inkább legyen a lelkipásztorok lelkigondozója, mint egy hivatal viselője. Bár elismerjük, hogy a lelkigondozó szerepköre milyen fontos, és teljességgel az evangélium lényegéből fakad, de nekünk személyesen remélhetőleg nincs rá szükségünk. Hiszen a lelki segítségkérést sokan a gyengeség, sőt az életképtelenség jelének tartják, ami mai világunkban megengedhetetlen. Kinek van szüksége lelkigondozóra? Betegeknek, haldoklóknak és mély krízisben lévőknek. A lelkipásztornak pedig abszolút nincs szüksége lelki segítségre, hiszen akkor ki fordulna hozzá hasonló bajával? Természetesen a megfogalmazás így, ebben a formában sarkított, de talán mégis érzékelteti a kor emberének a témához való hozzáállását vagy éppen a téma kapcsán jelentkező tanácstalanságát. Egyrésztől folyamatosan nő az igény a lelkigondozásra, különböző lelki alapú bajaink szakemberrel történő megbeszélésére, másrésztől azonban sokszor szégyellni- és titkolnivaló dolognak tartjuk ezeket a problémákat.

Ebben a munkában nem is törekszem és törekedhetem másra, mint arra, hogy egy igen kicsi szeletét próbáljam meg földolgozni ennek a könyvtárnyi irodalommal rendelkező témának. Többéves lelkési szolgálat után egy pfalzi lelkigondozói kurzuson való részvétel adta meg számomra azt a döntő lökést, hogy ezen a területen ismereteimet mélyítsem és a gyakorlatban is bátran alkalmazzam. Sajnos azt kell látnunk, hogy a lelkési szolgálatban nem egyértelmű gyakorlat a lelkigondozás, aminek okai összetettek és sokrétűek, és aminek föltárása ugyancsak külön téma lehetne. Látnom kellett, hogy a lelkigondozás tudatos gyakorlásával – lelkigondozói beszélgetések, jegyzőkönyvek, esetmegbeszélő csoportok – inkább egy kisebbséghez tartozom. Pedig ez a fajta személyes lelkigondozás olyan lehetőségeket rejt a gyülekezetépítésben, amelyeknek a kiaknázásához minél hamarabb hozzá kell látni. Fogó és sok esetben erőtlenedett közösségeink számára új lehetőségeket nyithat meg. Tapasztalnom kellett, hogy falusi közösségekben is, a közhiedelemmel ellentétben, micsoda igény van az ilyen személyes lelkigondozói beszélgetésekre, és nem csupán ad hoc módon. Azt gondolom, a gyülekezet építésének minden lelkész, pap, gyülekezeti munkatárs számára elérhető legkézenfekvőbb módja ez lenne. Jézustól kapott küldetésünk is ebbe az irányba utal bennünket.

A lelkigondozás rövid történeti áttekintése

Bevezetés

Természetesen tudnunk kell, hogy a lelkigondozás története nem a bibliai kereszténységgel kezdődik, és nem csupán a kereszténységen belül értelmezhető ez a fogalom. A lelkigondozás az emberi kommunikáció egyik megjelenési formája, amely ilyenképpen idő- és szituációfüggő. Ahol emberek

¹ BUBER 1949, 646. o.

tudatosan élnek és kommunikálnak egymással, ott többé-kevésbé kialakul, megtörténik a lelkipozásnak nevezhető folyamat. Ami nem anyagiasítható, materializálható, azt léleknek vagy lelkinak nevezzük. Eleve a lélek definiálása is nagyon bonyolult; elég, ha csak a görög ψυχή vagy a héber *nefes* kifejezésekre gondolunk, amelyek szinonimája lehet részben az élet, a személy, a lét, a szív, a lélegzet. „A lélekfogalom témánk összefüggésében két értelemben fontos: egyrészt mint antropológiai állandó. Vagyis az emberhez tartozik egy lélek is. Aki elveszíti a lelkét, az talajtalanná, szerencsétlenné válik. Aki lelketlenül cselekszik, az embertelen. A lélek befolyásolja a nyitottságot, az érzékenységet, a szenzibilitást és az alázatot. A lelket nem lehet elveszíteni, de ki lehet önteni. A másik értelemben pedig a lélek kívülről befolyásolható és alakítható, és ennek következményeképpen manipulálható is. A gyermeki lélek hajlítható, alakítható, az idegen lélek eltiporható, és végül saját lelkünk – általában inkább kényszerből, mint saját szándékunkból – eladható. Minden egyes ember lelke a történelmi befolyásoknak kitett, sőt néha kiszolgáltattott. A lelkipozás tehát, »a lélekkel való foglalkozás« kommunikatív és semmiképpen nem manipulatív körülmények, feltételek között valósul meg. A különböző generációk a különböző korokban ez alatt más és más dolgokat értettek. A különbségek abban nyilvánultak meg, hogy mi jó vagy rossz az egyén lelkének, és hogyan érhető el a gyógyulás és az ember egészséges, kiegyensúlyozott lelkiállapota.” (ZIEMER 2004, 42. o.)

Lelkipozás a Bibliában

Alapvető a lelkipozás teológiai megértésében, hogy az Ó- és Újszövetség a maga egészében mint alapdokumentum tanúskodik a „lelkipozó” Istenről, aki megérti az embert. Isten lelkipozó Isten, aki Izraelt a történelmi magasságain és mélységein át vezette (2Móz 20,2), és aki szeretetét minden ember számára kinyilatkoztatta Jézus Krisztusban (Jn 3,16). A Biblia gyakorlati tekintetben is lelkipozói könyv az elejétől a végéig. Ez a megállapítás mindig és újra érvényes, mert a Biblia a lelkipozói szövegek gyűjtőhelyeként fedezhető fel. Egy textus (bibliai igehely) akkor tud kapcsolódási pontot kínálni, ha egyrésztől egy ember konkrét helyzetébe beleilleszhető, másrésztől olyan távlatokat tud nyitni, amelyek segítenek az embernek reményt, új perspektívát találni.

Ma már nehéz rekonstruálni a Biblia szövege alapján, hogy milyen lehetett Jézus vagy az apostolok lelkipozói gyakorlata. Történelmileg ez érthető is, hisz az evangélisták célja elsősorban nem az volt, hogy specifikusan, a szó mai értelmében hírt adjanak Jézus és követői lelkipozói gyakorlatáról és annak módszertanáról. Az Ó- és Újszövetségben egy egész sor ige beszél lelkipozói folyamatokról, de magát a lelkipozás kifejezést sehol nem

találjuk meg a Szentírásban: vigasztalás (Jób 2,11; Jer 31,15; Mt 5,4; 2Kor 1,3); intés, figyelmeztetés, buzdítás (Róm 12,1; 2Kor 6,1; 1Thessz 5,11); útmutatás (1Kor 12,31); pásztorlás, „legeltetés” (Jn 21,15); a másikat elfogadása (Róm 12,31); segítés (1Kor 12,28); irgalmasság (Lk 6,31; Kol 3,12). A lelkipozással kapcsolatban mégis talán az az alap, ahogyan a Biblia Istenről és Jézus Krisztusról tesz tanúbizonyságot: „*Legyetek irgalmasok, ahogy a ti mennyei Atyátok is irgalmas*” (Lk 6,36); Isten a vigasztaló (Ézs 40,1; Zsolt 73,1; 2Kor 3,1); Jézus a jó pásztor (Jn 10,1). Ez a mindenkor alap, amelyet soha, semmilyen korban nem szabad szem elől téveszteni, amikor lelkipozásról beszélünk.

Lelkipozás az Ószövetségben

Az Ószövetségben főleg a bölcsességirodalomban és a prófétáknál találunk több utalást konkrétan lelkipozói szituációkra. A bölcsesség nem más, mint az Isten szerinti, Istennel való élet. A prófétai szó, a tanácsadás az, ami igazából fémjelzi itt a „lelkipozást”, de természetesen nem szabad csupán a bölcsességteológiára leszűkíteni az Ószövetség lelkipozói aspektusait; elég, ha Jób könyvére vagy a különböző zsoltárokra gondolunk, amelyek éppenséggel kritikával illetik a bölcsességteológia tanácsolói, tanácsadói lelkipozását: „*Nyomorúságos vigasztalók vagytok mindnyájan.*” (Jób 16,2)

Lelkipozás az Újszövetségben

A lelkipozás ösképének tartjuk Jézus magatartását, aki a szükségben lévő felebaráthoz fordul, és a felebarát fogalmát az akkori zsidó felfogástól gyökeresen eltérően fogalmazza meg az irgalmas samaritánus példázatában. De ha jobban megvizsgáljuk a dolgot, akkor már nem biztos, hogy ennyire egyértelmű Jézus lelkipozói képe. Gerd Theissen a történelmi Jézusról mint karizmatikus gyógyítóról beszél, akinek kisugárzása elbűvöli, megigézi követőit, ellenfeleit pedig egész egyszerűen irritálja. Jézus odafordul kora társadalmának kivetettjeihez (paráznák, vámszedők, asszonyok). Jézus alapmagatartása az, ami nem csupán keresztényi erény a mai követő számára, hanem alapvető magatartásának kell lennie a lelkipozónak is. Kész lelkipozói struktúrák s módszerek – legalábbis a mai értelemben – ha nem is találhatók meg az Újszövetségben, Jézus magatartása és példája mindenképpen alapvető irány, meghatározónak kell lennie a keresztény lelkipozásban. Jézussal kapcsolatban fontos tisztáznunk és látnunk: mindent azért tesz és mond, hogy Atyja akaratát teljesítse. „Kerülni akarta, hogy csupán a csodás gyógyításokat kapcsolják hozzá, hogy egyedül csak ez maradjon meg az emberekben, hogy néhányakat meggyógyított. Nem ez volt Jézus messiási küldetésének súlypontja, hanem Isten országának hirdetése, és ha gyógyított, azt sem tekintette másnak, mint az Evangélium tettekre váltott hirdetésének.” (DEBRECENYI, 5. o.)

A későbbi korok gyülekezeteiben, ahogy az újszövetségi levelekből kiderül, már a gyülekezet egészének kell olyan közeget biztosítania, ahol a lelkigondozás mint a gyülekezet alapvető küldetése megvalósulhat. A különböző feladatok specializálódnak. Szétválik az igehirdetés és a gyógyítás, a beteglátogatás és a pásztorolás feladata, e feladatokat már külön, bizonyos értelemben specializálódott személyek látják el.

A lelkigondozás fogalmának változása a történelem folyamán

Óegyház: a lelkigondozás mint harc a bűnök ellen

A kereszténység első nemzedékének életében – akik még közelre várták a parúziát, és úgy gondolták, hogy Jézus Krisztus visszajövele és világ fölött mondott ítélete záros határidőn belül be fog következni – fontos szerepet játszott egy lehetőség szerint büntelen életre való törekvés. Bár pont az ókorban láthatjuk talán a legmarkánsabban, hogy közös teológiai alapról mennyire más következtetést vontak le a keresztény közösségek, és sokszor teljesen ellentétes irányba indultak el. Órigenész például úgy vélekedett, hogy a lélek az, ami az ember sajátja, testét pedig csak kölcsönkapta Istentől, ezért ezt sértetlenül kell visszaadnia. Ebből a kiindulópontból pedig az következik, hogy a keresztény lelkigondozóról keresztény nevelőként beszélünk, ami ugyancsak meglehetősen egyoldalú megközelítést jelentené a lelkigondozásnak. Ugyanilyen nehéz lelkigondozói megközelítésből nézni a kor más nagy kérdéseit, mint például a *lapsi*-kérdést (*lapsinak* nevezzük azokat az „elbukott” keresztényeket, akik a keresztség fölvétele után súlyos bűnbe estek üldözés hatására vagy más egyéb okból), vagyis azt, hogy hány esély adatik az embernek életében. A keresztség után van-e még lehetősége az újbóli megtérésre, ha elbukott? *Hermas Pásztor*a, ez a 2. század első felében keletkezett apokrif apokalipszis amellől kardoskodik, hogy a keresztség után már csupán egy bűnbánati lehetősége van az embernek. Ennek a kérdésnek a komolyan vételét jelzi az is, hogy a keresztséget nagyon sok keresztény a kezdeti korokban csak a halálos ágyán merte fölvenni. Az államegyház kialakulásával és a tömegek fölvetelével az egyház struktúrája is kénytelen volt változni, és természetesen az elbukás ilyen szigorú megítélésének is nagyban enyhülnie kellett.

De az államegyház kialakulásig a lelkigondozás a bűnök és a démonikus gonosz elleni harc jegyében folyik. A remete atyák és anyák munkáiban, akik tevékenységüket főleg a 4., illetve 5. században fejtik ki, maradt ránk az előbb említett szemlélet. A pusztá mindig az a hely, ahol egyrészt az ember közel van Istenhez, ugyanakkor némileg paradox módon közel van a sátánhoz is, hiszen a pusztá a démonok lakóhelye is. Isten közelsége az a hely, ahol

a lelkigondozás mint folyamat végbemehet, és a lelkigondozás nem a felszíni dolgokat érinti már csupán, hanem a lélek mélyére hatolva képes segítséget nyújtani. A remete atyák álláspontját talán úgy lehetne összegezni, hogy az embernek teljesen össze kell törnie ahhoz, hogy Istenben, Isten szerint születhessen újjá. Csak ekkor van esély gyógyulásra és igazi szabadulásra, ha a lélek ilyen módon kész.

Ahol a lelkigondozás a mélybe megy, ott történhet csak igazi mélyreható változás, megtérés. Ahhoz, hogy ehhez az állapothoz eljuthasson az ember, szükségszerű az őszinte bűnvallás, mert az „öntudat fénye” csak így juthat a felszín alá. Órigenész egyik tanítványa, Gregorius Taumatyrgos írja: mindenekelőtt, hogy a lélek rendetlenségeit, bűneit megismerhessük, küzdenünk kell. Először önmagunkba kell nézni, mint egy tükörbe, hogy a gonosz gyökerét, „őskezdetét” meglássuk, de ahhoz is szükséges ez az önmagunkba nézés, hogy lényünk jobbik részét is fölkutassa az értelem.

A monasztikus tradíció – mindenekelőtt Nyugaton – a szigorú és kontrollált lelki vezetésre helyezi a hangsúlyt. Johannes Cassian (435) volt az előfutára ennek a modellnek. Szerzetesi szabályzatában leírja, hogy a szerzetes szigorú kötelessége az intenzív önvizsgálat és önfejlesztés. A lélek sérüléseit, veszteségeit és terheit föl kell ismerni, és egyértelműen meg kell nevezni azokat. Ezt az önleleplezést szolgálja a nyilvános bűnvallás és a lelki engedelmesség.

A remete atyák és Cassian lelkigondozói tanítása között egy egész világ van, amiben természetesen már szerepet játszik a Kelet és a Nyugat közötti fejlődési különbség. A karizmatikus és a regulatív lelkigondozás közötti különbséget talán úgy lehetne megfogalmazni, hogy míg a karizmatikus az Istennel való egyéni találkozás pillanatát munkálja, segíti elő, addig a regulatív már bizonyos lelkigondozói technikák segítségével próbálja elérni célját, vagyis az egyén megváltoztatását, megtérését.

Középkori egyház: a lelkigondozás mint gyónás

Több mint egy évezreden keresztül tartott a gyónás intézményesülésének kialakulása a bűnbánati szentség keretében. A bűnbánat eleinte szorosán össze volt kötve a keresztséggel, ami a *lapsi*-kérdés körül kialakult vitákban is jól tükröződik. Az egyházi tisztségviselők szerepének megszilárdulásával lassan a püspök kompetenciájává válik a bűnbánó föloldozása. A bűnbánati gyakorlatot még az 5. századig a nyilvános istentisztelet keretében végbenő bűnbánat, gyónás határozta meg. A változás a kelta egyházból jön, ahol az istentisztelet keretében történő nyilvános bűnbánat ismeretlen volt. A hangsúly egyre inkább a személyes gyónás felé tolódik el, amelyet az ekkoriban megerősödő szerzetesi mozgalmak is nagyban támogatnak. A gyónás először csak lehetőség volt a hívő számára, de majd a szerzetesi közösségek nagyobb térhódításának hatására ez a lehetőség kötelezettséggé alakul. Ez a folyamat a

IV. lateráni zsinattal, 1215-ben zárul le, amikor kanonizálják a minimum évi egyszeri gyónás kötelezettségét a pap előtt.

Az egész középkoron végighúzódó vitás kérdés volt, hogy mi a föltétele a gyónó föloldozásának. Elég-e a bűnbánat, azaz a gyónó bűnvallása (a bűn kimondása mint megbocsátási alap), vagy kell a bűnvallással összekötött tevékeny megbánás (lásd Abélard)? Sőt ezen is túlmenően minden helytelen cselekedetet követnie kell egy kimondottan elmélyült vezeklésnek (*satisfactio operis*). Tudjuk, a középkor főárama ebbe az irányba megy el. A középkori egyházban intézményesült gyónási kötelezettség abból a kívánságból fakad, hogy minden hívő lelkigondozóilag elérhető legyen.

„A gyónás végül formailag megmerevedik és ritualizálódik, ami oda vezet, hogy az egyéni bűnbánat megfogalmazásának egyre kevesebb lehetősége lesz. Ehhez jön, hogy az újszövetségi kegyelem fogalma, amely a lelkigondozás és a gyónási gyakorlat teológiai alapja, már nem a maga eredeti tisztaságában és világosságában szólal meg a középkori egyház életében és gondolkodásában.” (Ziemer 2004, 60. o.)

Luther Márton: a lelkigondozás mint vigasz

Evangélikus lelkészként Luther Márton munkássága és gondolatai természetesen közel állnak hozzám. Amikor Luther lelkigondozásról kifejtett gondolataival és gyakorlatával kapcsolatban a vigaszról beszélünk, azt nem a mai értelemben használjuk. Tehát itt nem egyfajta lelkigondozói barátságosságról van szó, hanem arról az evangéliumi alapélményről, amely Luther számára kiutat mutatott a gyöttrődésekből, és elindította a reformációt. Luther lelkigondozói alapélménye is természetesen a középkori egyházban gyökerezik. Ismerjük jól Luther lelkiismereti alapkonfliktusát is. Hisz ágostonos szerzetesként is az a gondolat gyötri, hogy miképpen is lehet igaz Isten előtt, hogyan találhat kegyelmes Istent. Majd csak a toronyélmény (Róm 1,17) után lel megnyugvást,² és beszél Isten végtelen kegyelméről, hogy hit által ingyen lehet igaz az ember. Luther kora fölfogásával szemben hangsúlyozza, hogy nem a gyónásban tett bűnvallás a föltétele a hitnek és a bűnbocsátatnak, hanem éppen fordítva, a hit az, ami képes megmutatni Isten kegyelmét és alapot adni az igazi bűnbánathoz. Az evangélium így nem az állandó félelmekhez vezet, hogy mit tettem rosszul, hanem megnyitja a kaput a vigasztaláshoz.

Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy Luthernél a lelkigon-

dozás nem kizárólagosan emberi mű, hanem Isten cselekvése. Gerhard Ebeling a következőképpen fogalmazza meg Luther lelkigondozásának alapelveit: „Luther lelkigondozása hivatkozik Isten jelenvalóságára, a Krisztussal való szövetségre és az Isten igéjében való otthonlétre.” (Ziemer 2004, 60. o.) Luther még Ágoston-rendi szerzetesként, 1516-ban írja a következőket, ami jól megvilágítja fölfogását a lelkigondozásról: „Aki ahelyett, hogy alázatosan Isten igéjének útmutatását kérné, olyan elbizakodott, hogy másokat saját tanácsával igyekszik vezetni, az téved. Mi ne akarjunk semmit nélküle tenni, azonban ő nélkülünk cselekszik, de bennünk.” (Uo.) Nagyon fontos, hogy ez nem a lelkigondozó passzivitását alapozza meg, hanem éppen szabadságot ad neki arra, hogy nem ő az utolsó esély a saját vagy a másik ember lelkének gyógyításában. A lelkigondozás Isten megbízása. Ezért fontos tudni, hogy én semmit nem tudok, tehetek, amit ő nem akar. A másik fontos aspektusa Luther lelkigondozásról vallott fölfogásának, hogy komolyan számol a gonosz hatalmával. Többször beszél a sátnőről mint az ősellenségről, aki nem valamiféle metafizikai spekuláció eredménye, hanem reális hatalommal bír világunkban, akit Jézus Krisztus legyőzött.

Egy példa arra, hogy Luther konkrét esetben hogyan pásztorol: 1528-ban Jonas von Stockhausen levélben arról ír a reformátornak, hogy egyre több sötét, szuicid gondolata támad (Ziemer 2004, 61. o.). Luther válaszában ezt írja: „Amikor megjelenik az ördög, mondd ezt: én most nem érek rá, hogy a te gondolataidra várjak, nekem lovagolni, enni, inni, utazni kell. Nekem most boldognak kell lennem, gyere vissza máskor.”

Luther az, aki a lelkigondozót elválasztja a pap személyétől, és hangsúlyozza, hogy ez nem a pap föladata a bűnbánati szentségben, hanem ismételten, mint régen, a gyülekezet egyik funkciója. Az oldás és a kötés (Mt 18,18) hatalma nem papi teljhatalom, hanem ennek alapja megváltásunk Jézus Krisztusban, amit minden kereszténynek ő kölcsönöz.

Svájci reformáció: a lelkigondozás mint pásztori szolgálat

A reformáció svájci ága által képviselt lelkigondozói felfogást Zwingli 1524-es *Der Hirt* (A pásztor – az első protestáns ábrázolás a lelkigondozásról) című munkájából, illetve Martin Bucer 1538-ban írt *Von der waren Seelsorge*³ című munkájából lehet a legjobban megismerni, és látni azt a különbséget, amely Luther és a svájci ág lelkigondozásról vallott nézetei között van. Zwingli és Bucer gondolatain keresztül lehet a legmarkánsabban megmutatni Luther és a svájciak közötti különbséget a tekintetben, amit a lelkigondozásról vallottak.

– Luther lelkigondozói felfogását erősen meghatározza a saját egzisztenciális élménye, és ezzel a megfélemlített lelkiismeret szükségére reagál. Zwingli és Bucer a gyüle-

² Luther dolgozószobája, cellája a kolostor tornyában volt, és itt készült előadásaira. Ilyen készülésközben olvasta Isten igéjét a Rómaiakhoz írott levélben, és kapott megvilágosodást Isten Szentelke által. Mindazokra a problémákra, amelyek eddig gyötörték, egyszerre választ kapott Isten igéjének fényében. Mivel ez a toronybéli dolgozószobában történt, ezért nevezzük toronyélménynek, és innentől kezdve sokszor használjuk ezt a kifejezést átvitt értelemben is, amikor az ember Isten által megvilágosodik.

³ Bucer azt vallja ebben a munkájában, hogy a lelkigondozó feladata az elveszett megkeresése és a megtévedett visszavezetése (Ez 34,16).

kezeti tagok gyülekezettel való kapcsolatának lazulását és hithűségük gyengülését már teljesen másképp értelmezi.

– Míg Luther lelkigondozói felfogásában a relatív spon-tán reakciók a meghatározók egy-egy konfliktusban, ad-dig Zwingli és Bucer mindenről szisztematikusan nyilat-kozik műveiben.

– Luther lelkigondozói gondolatainak is alapja az ő szótérológiai nézete – minden a „kegyelmes Isten” össze-függéséből vizsgálendő –, míg Zwingli és Bucer gondolatai inkább gyülekezeti összefüggéseken nyugszanak.

Zwingli hangsúlyozza a *Der Hirt* című írásában, hogy a lelkigondozás lényege a megőrzésben és a rendben tartás-ban van. Ehhez a lelkipásztornak különböző nevelői eszkö-zökkel kell élnie, mindig az adott helyzetnek megfelelően. Éppen úgy, mint az igazi pásztor, aki néhány bárányt bot-tal, néhányat rúgással, néhányat ölbevétellel, másokat pe-dig csak füttyentéssel terelget, és mindezt teszi azért, hogy a nyáj egészséges és tiszta maradjon. A pásztori szolgálat Zwinglinél nem más, mint órallói szolgálat, amelynek ős-kepe és példaképe maga Jézus Krisztus.

Kálvin lelkigondozói munkásságát szoros összefüggés-ben kell látni erősen lelkigondozói ígírdetéseivel. Prédiká-ciói Isten tisztelete és a lelkiismeret nyugalma körül forog-nak. Lelkigondozói ténykedése jól tükröződik strasbourg-i és genfi gyülekezetépítési munkásságában. Kálvin lelkigon-dozói nyitottságát jól mutatják levelei, amelyek politikailag befolyásos embereknek, de egyszerű üldözötteknek, gyüle-kezeti tagoknak, lelkészeknek is szóltak. Kálvin lelkigondo-zói tevékenységének ismérvei a lelkigondozói mélység és a szigorú, az élet minden területére kiterjedő egyházfegyelem.

Pietizmus: a lelkigondozás mint fölemelés

A protestantizmus 17–18. századi nagy megújulási mozgal-ma, a pietizmus természetszerűleg a lutheri ortodoxiával vitázva fejti ki álláspontját a lelkigondozásról.

– A lelkigondozás elsősorban a gyülekezeti magra irá-nyul. Így például Spener az egyház reformját nem a gyüle-kezet keretén kívülieknek a megjobbításától várta, hanem a gyülekezetbe tartozók támogatásától. A lelkigondozás el-ső renden való feladata a fölemelés, a hit erősítése az egyes gyülekezeti tagoknál. Hangsúlyozza az egy fölfedezésének gondolatát, szemben a tömeggel.

– Spener hangsúlyozza, hogy a lelkigondozásnak föleme-lés gyanánt kell megvalósulnia. Tehát az őszinte bűnbánatot tartó, összetört lelkű embert föl kell emelni Istenhez. A lel-kipásztori látogatás ekkor kerül újra előtérbe, és kap hang-súlyt. A pietista lelkigondozónak minden alkalmat meg kell ragadnia arra, hogy elsődleges feladatát, a bátorítást, az erő-sítést és a megtértek hitének megszilárdítását elvégezhesse.

– A lelkigondozás a fölbredtek közösségébe vezet, és a lelkigondozás itt, ebben a közösségben történik. Spener célja ezzel az, hogy a lelkigondozás ne maradjon meg csak a személynek, hanem az egész közösségnek szóljon.

– A lelkigondozás a pietizmusban realizálta az egyete-mes papság elvét, amelyet maga Luther is hirdetett, de a harcok közepette ez elsikkadt. A felemelés (Krisztushoz) joga és kötelessége minden keresztyénynek. A gyülekezet-ben valóban hívő gyülekezeti tagokat kell találni, akik kö-zött kölcsönös testvéri beszélgetés folyhat, ez a tulajdon-képpeni lelkigondozás.

Irányzatok a lelkigondozásban napjainkban

Természetesen az itt bemutatott irányzatok mélyen benne gyökereznek a történeti hagyományban. Sok, magát vado-natújí irányzatként meghatározó iskola, mozgalom inkább egy-egy régi gondolatot emel ki és tesz lelkigondozó irány-zatának alapelvét.

Hétköznapi lelkigondozás

Eberhard Hauschildt a '90-es évek közepén dolgozta ki empirikus alapokon nyugvó lelkigondozói koncepcióját, amelynek a fenti nevet adta.

A hétköznapi lelkigondozás és a hétköznapi gondoskodás

A hétköznapi lelkigondozás tulajdonképpen nem más, mint a mindennapok gondoskodása. Henning Luther volt az, aki ezt a kapcsolatrendszerét kidolgozta, amelyről ő maga a következőket mondja: „A lelkigondozás mindig kritikus lelkigondozás. Kritikus a hétköznapi konvenciókkal, a ke-resztyény és szociális normákkal és szerepekkel szemben – egy tulajdonképpeni »örök élet« érdekében. A gondosko-dás célja az újra beilleszkedés és alkalmazkodás, és ami még hangsúlyos, hogy a lelkigondozás szabadságot ad.” (LUTHER 1992, 225. o.)

Hauschildt hangsúlyozza, hogy a lelkigondozás eltér a gondoskodástól, mégpedig a következőkben:

– különböző kölcsönhatások a lelkigondozó és a lelki-gondozott között, valamint különböző beszédtemák;

– a tevékenység különféle értékelése a lelkigondozó és az alany részéről.

A hétköznapi lelkigondozás tartalmi leírása és célja

Azért nevezzük ezt a módszert hétköznapi lelkigondozás-nak, mert a hétköznapokban megy végbe, nem kell külön időpontot egyeztetni, bejelentkezni, várószobában vára-kozni, ugyanakkor éppen ezért esetleges is. A legkülön-félébb alkalmakból adódhat egy olyan beszélgetés, amely eljuthat akár a lelkigondozásig is. A beszélgetésen és a résztvevőkön múlik, hogy hová fejlődik egy ilyen találko-zás, és milyen hatással lesz az érintettekre. A hétköznapi beszéd és beszédfordulatok dominálnak, és nem valami-féle speciális rétegnyelv.

A hétköznapi beszédkulturát alkalmazza a *small talk* (rövid beszélgetés):

- kérdésfeltevés az alanyhoz;
- általános rövid válaszok;
- az elhangzottak továbbfűzése.

Lejátszódhat

- beszámolóként („hm” válasz);
- beszélgetés, vita formájában („igen, de...” válasz);
- eszmecsere formájában („igen, pontosan, és...” válasz).

Ennek a hétköznapi terápiának kettős feladata van. Egyrészt az, hogy az ember kritikusan lássa az eseményeket, másrészt az, hogy segítsen visszavezetni a hétköznapiakba.

Teológiai alap és összefoglalás

Teológiai alapja a hívők egyetemes papságának általunk is vallott, de nem gyakorolt gondolata. Hauschildt szándéka, hogy a laikusok kompetenciáját ezzel is erősítse, illetve felelősséget ébresszen a gyülekezet minden tagjában arra nézve, hogy mindenkinek keresztény mivoltából fakadóan van lelkipozítói feladata a másik iránt.

Hauschildt persze hangsúlyozza, hogy a hétköznapi lelkipozítás nem teszi fölöslegessé a professzionális segítő kapcsolatokat. A hétköznapi lelkipozításban egyszerre van jelen az igehirdetés, a terápia és a diakónia, és azok nem különülnek el. A hétköznapi lelkipozítás a lelkipozítás egy külön formája, amely elhatárolódik annak más, magasabb rendű formáitól, de ebbe a fogalomkörbe tartozik.

Kérügmátikus lelkipozítás

Ennél az irányzatnál mindenekelőtt Eduard Thurneysen nevét kell megemlíteni, aki *A lelkipozítás tana* című munkájában fejti ki részletesen nézeteit (THURNEYSEN 1957). Thurneysen e munkája mind a mai napig a lelkipozítás alapvető művei közé tartozik.

Az irányzat főbb pillérei

Thurneysen hangsúlyozza, hogy a keresztény lelkipozítás nem lehet más, mint az Atya Isten szavának továbbadása az egyén számára. Célja tehát az egyes embert Istenhez vezetni, a gyülekezet közösségébe bevonni, és ott is tartani. Tehát két fontos feladata van a lelkipozíciónak: egyrészt a gyülekezetépítés, másrészt pedig az egyén kárhozattól való megmentése. A lelkipozítót az ember lelkéért való aggodás és az arról való gondoskodás vezeti. A léleknek a Szentírás szerinti értelmét használja, azaz az ember személyes egészét érti alatta. A lelkipozíciónak segítséget kell nyújtania abban, hogy a teljes ember megszentelődhessen Isten számára, aminek alapja az, hogy Jézus Krisztus emberré lett.

Thurneysen hangsúlyozza, hogy az emberértelmezésből adódóan különböző lelkipozítói megközelítések szü-

lehetnek. A keresztény ember értelmezéséből – az ember Isten teremtménye, és mindenkor előtte telik az élete – adódik, hogy nem lehet más feladatunk, mint az embert segíteni abban, hogy Istennel való kapcsolatát rendezze.

A kérügmátikus lelkipozítás formája

A lelkipozítás mindig beszélgetés formájában valósulhat meg, amely Isten szavából indul ki, és az ige hirdetésével vezeti a gondozottat a gyülekezetbe. Mint minden emberi beszélgetés – templomban, lelkipozítói beszélgetésben –, hagyni kell, hogy a Szentlélek vezesse az embert és szavait, hogy valóban Isten szava által szólíthassuk meg az egyént. A lelkipozítói beszélgetést mindenkor annak az igénynek kell meghatározni, hogy életünk minden dolgát – még a leghétköznapiabbat is – Istennel és az ő szavaival való összefüggésben lássuk és láttassuk. A lelkipozítói beszélgetés tehát egy olyan körben (gyülekezet) zajló kommunikáció, ahol a közösség állandóan Isten szavára figyel, és így átélhetik, hogy Isten szeme előtt vannak ők maguk is minden időben. A gyülekezet így az Isten előtt való állandó jelenlétben élve, annak fényében értheti meg igazán életét.

A kérügmátikus lelkipozítás közelebről

A lelkipozíciónak tisztában kell lennie az emberi élet egészére ható, azt meghatározó pszichológiai, szociológiai és morális ítéletével, de mindezt alá kell vetni Isten ítéletének. Thurneysen volt az első, aki fölismerte, hogy az akkor még kialakulóban lévő tudományok – pszichológia, szociológia – eredményeit be kell építeni a lelkipozításba, illetve annak módszereit bizonyos keretek között föl kell használni. A lelkipozítói beszélgetésben a fent említettek miatt végighúzódik egy törésvonal, amely pontosan megmutatja, hogy az emberi megítélés és értékelés és az ebből következő magatartás nem esik egybe Istenével. Ezt a meghatározást nem lehet hatályon kívül helyezni, de rá kell mutatni ideiglenességére. A beszélgetés menetében az ember az ellen a relativizálás ellen küzd, hogy élete Isten nélkül nem teljes élet, így a lelkipozítói beszélgetés harci beszélgetéssé válik, amelyben Isten ítéletének megvalósítására törekszenek az üdvösség érdekében.

A lelkipozítói beszélgetésnek, mint az egyház tanításának általában, egyetlen tartalma a bűnbocsánat hirdetése, amely Jézus Krisztusban adatott. A lelkipozító a gondozottat mint bűnöst szólítja meg, aki kegyelmet kap. Thurneysen hangsúlyozza, hogy ez a feltétel teszi a beszélgetést lelkipozítói beszélgetéssé. A vigasztalás ereje viszont, amely ebből indul ki, teljes egészében azon múlik, hogy a megbocsátás feltétel nélkül adatik, tehát minden törvényeskedéstől mentesen. A lelkipozítói beszélgetés abból a feltevésből indul ki, hogy az ember elérhető, megszólítható a megbocsátó szó számára. Ezekkel a megbocsátó szavakkal azonban nem természetünkkel fogva rendelkezünk, hanem ez Isten csodálatos ajándéka. Szentlelkével szólít meg és hív bennünket, meg-

nyitva fülünket a kegyelem üzenete előtt. Thurneysen újból és újból felhívja a figyelmet arra, hogy a hitet és a megbocsátást egyedül Isten adhatja, de ez nem zárja ki, sőt magában foglalja azt, hogy mindent megteszünk, ami erőnkben telik, hogy szavának szabad folyást engedjünk az emberek között, hogy sokan megmenekülhessenek. Ez azt is jelenti, hogy minden lelkigondozói tevékenység központjában a Szentlélekért való imádságnak kell állnia.

Az, hogy egy embert meg tudjunk szólítani a lelkigondozói beszélgetésben, emberismeretet feltételez, és ezért a lelkigondozásnak segédtudományként szüksége van a pszichológiára, amely az ember belső természetének vizsgálatát segíti. De emellett a lelkigondozásnak el kell határolódnia a lététől idegen világnézeti dolgoktól, amelyek a Szentírás emberértelmezését megváltoztatják. A pszichológiát és a pszichoterápiát is csak így, ennek figyelembevételével lehet elfogadni. „Thurneysen nem titkolja, hogy véleménye szerint a pszichoterápia és az egyházi lelkigondozás alapvetően idegen egymástól, és Freud helyett inkább Junghoz irányítja a teológust, mivel meglátása szerint Jung munkássága áttörte Freud világnézeti ortodoxiáját, és szabadabb, tágasabb térre állította a lélektant. Thurneysen elévülhetetlen érdeme, hogy ő volt az első a '20-as évek Európájában, aki kísérletet tett arra, hogy a teológia és a pszichológia közös nyelvre találjon. [...] a teológusokhoz fordulva, sok addigi elutasítást áttörve egyértelműen képviseli, hogy a lelkigondozó számára a pszichológia mellőzhetetlen segédtudomány.” (DEBRECENYI-TÓTH 2005, 22. o.) A lelkigondozó a megbocsátás hárdozója és közvetítője. Nem saját erejéből és értelmétől vezérelve cselekszik, hanem elhivatottságból. Thurneysent az ortodox freudisták és a fundamentalista alapon álló hívők egyaránt támadták különböző okokból. Az előbbieket a hithez való kritikus hozzáállásuk miatt, illetve azért, mert szerintük Thurneysen elutasította az analízist, míg a másik csoport számára Thurneysen gondolatai túlságosan liberálisak voltak, és meglátásuk szerint Thurneysen túl messzire ment, és ezzel elszakadt Isten örök ígététől. Mindazonáltal Thurneysen jelentősége nem vonható kétségbe: „Azt a korszakos érdemét azonban nem lehet elvitatni tőle, hogy nagy egyházi elfogadottság mellett, a század első felében ő mondta ki az első fontos mondatokat a pszichoterápia és a lelkigondozás közötti közös nyelven.” (Uo.)

Energetikus lelkigondozás

Az energetikus lelkigondozás egy olyan kezdeményezés Manfred Josuttistól, amelyet egyszemélyes show formájában ad elő. Josuttis szerint ez egy teljesen új út a lelkigondozásban, de a vallásfenomenológiában is. A lelkigondozónak újra át kell élnie a szent erejét, vagyis azt az energiát, amely potenciálisan jelen van a keresztény hitben. A szent

erejével Josuttis mindent a lelkigondozó pneumatikus dimenziójába utasít. A lelkigondozás fő feladata, hogy a gondozottat a szent erejével kapcsolatba hozza.

Az energetikus lelkigondozás lényege

Josuttis követeli annak a lelkigondozásnak a megszűnését, amely egyoldalúan elkötelezi magát a pszichológiai professzionalizálás mellett. Elveti a beszélgetési alapuló lelkigondozást, és egy mélyen vallásos, spirituális lelkigondozói képzést hirdet a lelkigondozói gyakorlatban. A jövő lelkigondozásának annak az erőternek a befolyásolásához kell elvezetnie, amelyet szentnek nevezünk. Fontosnak tartja, hogy egy generáció nőtt fel egy ilyen terápiás koncepció teóriáján, amelynek – véleménye szerint – az alapját kimerítették, és vissza kell térni a lelkigondozás vallásos forrásához. Az energetikus lelkigondozás

- nem egy mélypszichológiai modellre, hanem egy valásfenomenológiai modellre épít;
- nem pszichoterápiás módszerrel dolgozik, hanem visszatér a vallás, a Biblia és az egyház tradíciójához;
- a szent hatóerejével való kapcsolatba lépés érdekében alkalmazza a vallási szimbólumokat és rítusokat (áldás, imádság, kézrátétel, böjt, gyónás, ördögűzés);
- úgy véli, az áldás ereje az emberek között tartósan jelen van, függetlenül a lelkeszi aktivitástól.

A valóság vallásfenomenológiai modellje

Josuttis maga hangsúlyozza, hogy lelkigondozói koncepciójának bázisa a valóság vallásfenomenológiai modellje. Ennek megteremtője H. Schmitz kieli filozófus, akinek gondolatrendszerét Josuttis felhasználja.

Schmitz érzésfenomenológiájában fontos, hogy az érzéseket nem belső, belülről fakadó dolgokként látja, hanem hatalommal bíró atmoszféráknak tekinti, amelyek az embert körülveszik, befolyásolják testi érzésekig menően. Példaként említi az örömet, amely fölemel – ugrálunk örömmünkben –, a bánatot, amely lenyom, lever.

Josuttis elhatárolódik egyrészt a naiv démonológiától, vagyis szerinte a gonosz nem egy szubjektív, valóságos testet öltő személy. Másrészt pedig a modern pszichológiától is, hiszen Josuttis számára az érzelmek nem belső dolgok, mint ahogyan azt a pszichológia gondolja, hanem személyek fölötti, a teret kitöltő erőterek, amelyek az embert hatalmukba kerítik. Ezek külön hatalmak, amelyek maguk keresik meg az embert. Ebből következik, hogy e felfogás emberképe is speciális. Ellene van annak az emberképnek, amely az ember túlzott önállóságát hangsúlyozza. Josuttis az ember lelki megbetegedésének okát a különböző káros hatalmokban látja, amelyek negatívan befolyásolják az életünket. Ilyenek például a más személy általi befolyások, így az átok, a gyász, a pénz stb. Ezekkel szemben a következőképpen lehet fölvenni a harcot: negatív erők kiűzése, isteni szavakkal és szent névvel való feltöltekedés.

A szent

A szent is egy erővel teli, energiával feltöltött hatalom. A bibliai tradíciókban is hatalmi erőként tapasztalják meg az emberek az istenit, és az evangélium hatása is ennek köszönhető. Istennek ez az ereje nem bizonyos személyekhez vagy térhez kötött (például egyház). Isten Lelke mindenhol ott van, és körülvesz mindent. Hangsúlyozza, hogy az emberek között ezek az áldó hatalmak működnek (például barátságos mosolyban, elismerő gesztusokban). Josuttis hivatkozik Gregoriosz Palamasz Athosz-hegyi szerzetesre (később thesszalonikai érsek), aki kimerítetetlen isteni energiákról beszél, mint Isten szeretete, kegyelme és békéje, amelyek átjárják az egész teremtést, és az emberek számára ezeken keresztül közelíthető meg Isten. Ezek azok az energiák, amelyek az embert az isteni természethez alakítják, formálják. Másrészt hivatkozik Moltmannra, aki erősen pneumatikus orientáltságú. A Szentháromság egyfolytában inspirálja a teremtést. Minden, ami létezik, az energiák állandó áramlatából és a kozmikus lélek lehetőségeiből táplálkozik. Ezért minden teremtményt energetikusan kell értelmezni, és mint az isteni lélek megvalósult lehetőségét kell látni. A Lélek lehetőségei és energiái által a Teremtő maga is jelen van teremtésében. Mindezekből Josuttis arra a következtetésre jutott, hogy a szent egy hatalom, amely az embereket megszenteli. A megszentelődés egy személynek az erőterében megy végbe a szent befolyása által. Eközben a negatív erők kiűzetnek, és pozitív erők lépnek a helyükbe. A megszentelődést nem szabad félreérteni. Ha Jézus erről beszél, nem egy erkölcsi javulás folyamatáról beszél, nem is egy ember egyházi környezetbe való bekapcsolásáról és nem is a konfliktusok telepikus tudatosításáról. A megszentelődés a szent valóságával való kapcsolat által jön létre. Ez a megszentelődés az embert alapjában véve megváltoztatja, megtisztítja minden öncélú dologtól, és megtölti isteni energiával, és így az ember a szentel való találkozás által megtapasztalja a gyógyulást és a gyógyítást. A lelkigondozás feladata, hogy a szentnek e megszabadító hatalmával hozza kapcsolatba az embert.

Terek

A lelkigondozás különböző terekben folyik, ezeket a tereket pedig hatalmak töltik meg. Josuttis megkülönböztet idő-, hely- és nyelvteretet, és utal arra, hogy ezek a különböző terek kölcsönösen áthatják egymást. Maga az ember is egy tér, nevezetesen testtér, így például egy beszélgetés – beszélgető tér – egy helyi térben jön létre, ahol kettő vagy több testtér találkozik, akiket teljesen különböző hatalmak és erők irányítanak, mint például harag, odafigyelés, öröm. Ez a beszélgetés egyidejűleg egy bizonyos időtérben is zajlik. Ezekben a különböző terekben ható erők, atmoszférák mind arra várnak, hogy megtapasztalják őket.

Egy példa

Josuttis az öröm és a gyász ellentétpárjában mutatja meg, hogy véleménye szerint mi a rossz. A terápia azt gondolja, hogy a gyász az az út, amelyen végig kell menni ahhoz, hogy az ember újra boldog lehessen. Josuttis ezzel ellentétben hangsúlyozza, hogy az ilyen fölfogásnál azt nem veszik észre, hogy éppen a szomorúság az, ami megakadályozza az embert abban, hogy újra boldog legyen. Pedig ilyenkor a megoldás az, hogy a gyászt okozó szellemeket kiűzzük. Amivel tele van a szív, azt szólja a száj. A gyásznak egy új előpszichológiai modelljét állítja föl: 1. a holttest eltávolítása; 2. a halál erejének elűzése; 3. az elhalálozottal való kapcsolatot újra kell értelmezni. Kérdés, hogy a szelleműzés pozitívumáról hogyan lehet meggyőződni. Nem elfojtásként éli-e ezt meg a gyászoló? Josuttis itt is csak addig jut el, hogy elhatárolódik mindentől, de helyette igazán pozitívat nem tud fölmutatni. A rendszer, amelyet Josuttis megalkotott, sok helyen homályos, és sok esetben megkérdőjelezhető. Az alapállás, hogy a lelkigondozást vissza kell vinni a spirituális térbe, helyes és fontos fölismerés volt, de hogy ebből a fölismerésből hogyan jut el a szellemvilágig és az ördögűzésig, az már számomra nem érhető.

Feminista lelkigondozás

Általános áttekintés

Ezzel az irányzattal kizárólag nők foglalkoznak, de többen elismerik, hogy a lelkigondozás nemek szerinti megközelítése teljesen új kutatási terület. Akik a legtöbb elméletet írták ebben a témában, általában a pasztorálpaszichológia területéről jönnek. A feminista része szociális nézőponthoz sorolható, mivel a társadalom és a nemek játszanak benne kulcsszerepet. Az eddigi lelkigondozói koncepciókban még nem gondolták át azt, hogy a lelkigondozó és a lelkigondozott neme mennyiben határozza meg az egymással szembeni kölcsönös elvárásokat. Schibler olyan modellt akar kifejleszteni, amely a nemek egyenjogúságából indul ki, és mind a nők, mind a férfiak számára kreatív módon lehetőséget nyit a fejlődésre. Pohl-Patalong azt a lehetőséget látja a feminista lelkigondozásban, hogy az egyént és a társadalmat ne játsszák ki egymás ellen. Például ha valakinek problémája van, akkor ne általánosítsunk például a nemekről kialakult sztereotípiákkal.

Definíciója és tartalmi céljai

Ridel-Pfeffin (teológus és szupervizor) szerint a feminista lelkigondozás új utat mutat a krízisben lévő embernek, aki a labirintus közepe felé tart, hogy onnan kitaláljon. A feminista teológia olyan folyamat, amelynek perspektívájából nők szemszögéből íródnak újra társadalmi és élettörténetek. Kölcsönös megértés és mindenféle manipulációs szándéktól mentes beszélgetés jellemzi a feminista lelkigondozót. Speciális női témák állhatnak a középpontban egy ilyen irányult-

ságú lelkigondozásban. Olyan dolgokról lehet beszélni, amelyek egyébként sokszor csak negatív összefüggésben kerülnek elő más fórumokon, mint például szexualitás, testi megtapasztalás, erotika, élvezetek. A feminista lelkigondozás nem csupán krízisekre korlátozódik, hanem az élet csúcspontjain is erősíti az embereket. A feminista lelkigondozó hagyja a különböző istenképek megjelenését, akár a női istent is, mert ez nem szentségtörés, hanem kreatív kifejezésformája az isteninek. A feminista lelkigondozás célja, hogy a férfiakat és a nőket megszabadítsa a behatárolt nemi szerepektől és a patriarchális struktúrától. Ezáltal olyan megtapasztalást biztosít számukra, amelyben kreatív emberlétüket emancipált módon, erotikus életteljességben együtt megvalósíthatják.

Fogalmak

Emlékező munka: a nők sok esetben életük bizonyos epizódjait nem vagy csak nagyon nehezen mesélik el, mert az elfojtás jobban működik bennük. Ennek feloldása érdekében végzik ezt a speciális munkát a feminista lelkigondozásban.

Részrehajlás (nők irányába): a lelkigondozás nyilvános munka, akkor is, ha négy szemközti beszélgetés vagy csoportterápia formájában végzik, mert társadalmi és hatalmi struktúrák mindig jelen vannak, ezért egyik lelkigondozás sem pártatlan, akkor sem, ha semlegességre törekszik. A feminista lelkigondozás a részrehajlást nemcsak elkerülhetetlennek, hanem szükségesnek is tartja mindaddig, ameddig minden nő és minden férfi életét aszimmetrikus hatalmi viszonyok hatják át.

Interkulturális összefonódások: a lelkigondozás komoly nehézségekbe ütközik, amikor különböző kultúrájú nőkkel dolgozunk. Ilyenkor sok konfliktus adódik, amelyeket csak speciális fölkészültséggel lehet megoldani.

Spirituális jelenidejűség: a spirituális jelenidejűség és nyitottság nagyon fontos, hiszen ez mindenféle lelkigondozói folyamatnak a lényegi pontja, legyen szó traumákról, örömről, szenvedésről. A lelkigondozás egyfajta meghívás és gondolatébresztés, egyrészt emlékezés az ősi és kutatás az új istenképek, imádságok, rítusok után. Ezek segítségével lehetnek a gyógyulásban, ha a nők és asszonyok lelke rezonál rájuk, döntéseikben segíthetik és megerősíthetik őket. A feminista lelkigondozás nem csupán az adott szituációval való munka, hanem mindig a megálmodott dolgoknak és a sikernek az öröme a gyökerek megerősítésében és a szárnyalásban.

Isidor Baumgartner: Az emmausi út

A pasztorálpszichológia területén a passzau Baumgartner jelentős munkásságot fejt ki, és a gyógyító lelkigondozásról alkotott fölfogását az emmausi történetben foglalja össze talán a legplasztikusabban (Lk 24,13–35).

Az Emmaus-modell

„Az Emmaus-modell szerinti lelkigondozói kísérés ott kezdődik, ahol az emberek »ütközben« vannak: ahol keresztülhúzott életterveik, szertefoszlott reményeik, nyomasztó életkörülményeik leginkább az életből való szökésre készítenék őket.” (BAUMGARTNER 2003, 146. o.) Baumgartner hangsúlyozza, hogy modelljében, illetve annak kialakulásában fontos szerepet játszik a teológia klinikai pszichológiával, szociál- és fejlődéslelektannal való párbeszéde. A gyógyító kísérés első lépése, ahogy az emmausi történetben is, az, hogy Jézus odalép a két tanítványhoz, és elkíséri őket. A lelkigondozó is melléáll a lelkigondozást kérőnek, és az úton kíséri egy darabig. A modell következő lépését Baumgartner az életkrízisre vonatkozó empatikus kérdésben jelöli meg. Fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a lelkigondozás keresztény mivoltának megőrzése vagy visszanyerése érdekében a pszichoterápiával való kritikus párbeszéd nélkülözhetetlen. Végső célja pedig mindennek, hogy a pasztorálpszichológia megteremtse a kapcsolatot a pszichoterápia és a diakónia között. A következő fontos lépés, hogy az empátián és a pszichoterápiás kérdéseken túl a lelkigondozó az aktuális életválsággal kösse össze az ige gyógyító üzenetét. Baumgartner itt beszél az „egyidejűvé” válásról, amikor a lelkigondozott és az elmesélt hittörténet egyidejűvé lesznek, és a vigasztalás, a remény ereje elkezd hatni. A szerző rámutat, hogy éppen ezért a pasztorálpszichológia fontos feladatai közé tartozik a mélylélektani íráselemzéstől kezdve a bibliai történet elbeszéléseig mindaz, ami segít az ige üzenetének hiteles átadásában. A szimbólumok, különböző liturgikus cselekedetek, áldásformulák, dramatikus cselekmények szerepe sem elhanyagolható a lelkigondozói kapcsolatban, sőt ezekre „terápiás érdeklődéssel” kell tekinteni. Gyógyító ereje van, de csak akkor, teszem hozzá, ha megtanítjuk a hit szimbólumaira az embereket, mert egy szimbólum gépies ismételtetése annak, aki nem ismeri, semmit nem jelent, sőt. „Az emmausi történet három támpontot szolgáltat a gyógyító lelkigondozás céljainak leírásához: önmagunkra találás – Isten felismerése – a gyülekezet.” (BAUMGARTNER 2003, 149. o.) A gyógyító lelkigondozás célja nem más, mondja Baumgartner, mint hogy igazi emberségünkkel béküljünk meg, és ebben hasonlít a pszichoterápia törekvéseihez, de amiben lényegesen különbözik, az az, hogy tudja: békét kötni önmagunkkal, emberségünkkel és ezáltal a körülöttünk lévőkkel is csak akkor lehetséges, ha megéljük Isten föltétlen elfogadó kegyelmét.

Elmélet és gyakorlat összhangja, avagy a lelkészi szolgálat mindennapjai

Az itt vázlatosan és természetesen korántsem a teljesség igényével ismertetett áttekintés is megmutatja, hogy milyen színes a palettája a különböző lelkigondozói né-

zeteknek, és azok hogyan változtak az elmúlt korok folyamán. A mindennapokban, gyülekezeti szolgálatban lelkészként – ez talán alkatomból is adódik – nem tudom azt mondani, hogy ez vagy az az irányzat, szemlélet az, amelyet nekem alkalmaznom kell lelkigondozói találkozásaim során. Evangélikusként Luther fölfogása a lelkigondozásról hozzám mindenképpen közel áll. Annak a tudása, hogy Isten az, aki gyógyít és a lelkeket gondozza, olyan alapállás, amelynek újból és újból alázatra kell intenie, tudva azt, hogy lelkigondozóként feladatom megtenni mindazt, amire Isten módot és lehetőséget nyit, így például képezni magamat mindenféle tekintetben, de soha nem elfelejtve, hogy Isten gyógyít. Ez nem jelenthet valamiféle rosszul értelmezett „szent passzivitást”, mondván, Isten majd úgyis elintézi. Thurneysen gondolatai számomra éppen ennek a lutheri alapállásnak a kibontását jelentik. A lelkigondozás mindig azzal a meggyőződéssel zajlik, hogy Isten jelenlétében, vele való közösségben megy végbe. Thurneysen elévülhetetlen érdeme, hogy mindezt nem valamiféle szent, az egyház falai között végbemenő bezártságban látta, hanem az ő korában még új tudományágakkal – pszichológia, szociológia – való nyitott párbeszédben. A lelkészi szolgálatban ez a látásmód véleményem szerint elengedhetetlen, és nem lehet figyelmen kívül hagyni a pszichológia, szociológia stb. eredményeit. Annak is tudatában kell lenni, hogy lelkészként van lehetőségem a delegálásra, hogy nem egyedül, valamiféle lelkigondozói héroszként küzdök, hanem Isten ad számomra társakat, segítőköt, lehetőségeket, ha én nem tudok továbblépni. De ez csak akkor valósulhat meg, ha tisztában vagyok emberi, szakmai határaimmal. A lelkigondozás mint kísérés, az úton való együtt vándorlás – mint ahogy többek között Baumgartner beszél erről az Emmaus-modell kapcsán – olyan alapállás, amelynek hatékonyságát volt alkalmam meg tapasztalni. Úgy látom, hogy a Luther, Thurneysen és Baumgartner által kifejtett gondolatok a lelkigondozói gyakorlatból fakadnak, és ezért azok alapmeglátásai a mindennapokban is jól használhatóak. Az energetikus, a feminista és a mindennapok lelkigondozásának bizonyos felismerései hasznosak, de számomra sokszor a hétköznapok valóságától elrugaszkodottak. Josuttis fölsimerése, hogy a lelkigondozást vissza kell vinni a spirituális térbe, fontos meglátás. A feminista irányzat fölhívja a figyelmet a nők speciális helyzetére, amelyet sok esetben egy férfiközpontú társadalom hajlamos elfelejteni vagy figyelmen kívül hagyni. A „mindennapok” lelkigondozása pedig az egyetemes papság reformátori fölisméréséhez visszatérve hangsúlyozza, hogy a keresztény ember Istentől kapott küldetése a másokra való odafigyelés és róla felebarátként való gondolkodás, gondoskodás.

Amit én megtanulhattam

Lelkészi szolgálatom alatt mindig éreztem annak hiányát, ami a lelkigondozó eszköztárában emberileg, szakmailag elérhető és megtanulható. Ezen indítatások miatt is határoztam el, hogy részt veszek a lelkigondozói képzésen. A képzés alapvetően változtatta meg szemléletemet lelkigondozásról és mindarról, ami ezzel szorosan vagy lazán összefügg. Nagyon nagy tanulság volt, hogy mennyire másként alakulnak a beszélgetések azokkal az általam jól ismert gyülekezeti tagokkal, akiket természetesen eddig is látogattam, amikor megpróbálok a lelkigondozó eszköztárát használva – empatikus odafigyelés, tükrözés, nondirektivitás stb. – beszélgetni: ezek a beszélgetések sokkal elmélyültebbek, mint azelőtt. Másik fontos tapasztalatom volt, hogy nagy igény van erre a fajta lelkigondozásra függetlenül attól, hogy városi vagy falusi környezetről legyen szó, és éppen ezért óriási lehetőségeket kínál a gyülekezetépítés területén is. Sok olyan ember elérhető így, akiket nagyszabású programok, missziói rendezvények nem képesek elérni, mert túl általánosnak tartják azokat, és nem igazán adnak választ aktuális és személyes kérdéseikre. Azt is látnom kell, hogy a személyes lelkigondozás olyan munka, amelynek gyümölcsei igazán hosszú távon érnek be, és természetes módon nagy tömegeket egyszerre nem lehet megszólítani vele, de nem is ez a célja. Nagyon örültem annak, hogy beszélgetőpartnereim a gyülekezetemből kerültek ki, ami eleinte kicsit megnehezítette a lelkigondozást, és talán inkább számomra okozott nagyobb gondot bizonyos megszokások átlépése. A beszélgetések minden nehézség ellenére jól példázta számomra, hogy mennyire másképp tudok már jól ismert gyülekezeti tagokkal lelkigondozói beszélgetést folytatni.

Hivatkozott művek

- BAUMGARTNER, Isidor 2003. *Pasztorálpszichológia*. Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány, Budapest.
- BUBER, Martin 1949. *Die Erzählungen der Chassidim*. Zürich.
- DEBRECENYI Károly István: A gyógyító és lelkigondozó Jézus. *Dunakeszi Református Gyülekezet*. <http://refdunakeszi.gportal.hu/gindex.php?pg=31226609&nid=5237139>. (Letöltés: 2011. július 1.)
- DEBRECENYI Károly István – TÓTH Mihály 2005. *Életesemények a pásztori lélektan és filozófia tükrében*. Budapest.
- LUTHER, Henning 1992. Alltagsorge und Seelsorge. Zur Kritik am Defizitmodell des Helfens. In: uő: *Religion und Alltag. Bausteine zu einer Praktischen Theologie des Subjekts*. Stuttgart. 224–238. o.
- THURNEYSEN, Eduard 1957. *Die Lehre von der Seelsorge*. 2. kiad. Zürich.
- ZIEMER, Jürgen 2004. *Seelsorgelehre*. Göttingen.

Tíz kérdés Mesterházy Balázshoz, a Szélrózsa-„atyához”

■ SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA

– Mire érdemes külön is figyelnie egy gyülekezeti lelkésznek, ha jól akarja felkészíteni a fiatalokat a találkozóra?

– Arra, hogy ne küldje őket, hanem hozza! Komolyabbra fordítva a szót, valóban nagyon örülnénk, ha az egész evangélikusság úgy élné meg ezt a találkozót, mint egy lehetőséget. Hiszen a mottóul szolgáló ézsaiási ige („Örömmel meríték a szabadulás vizéből” – Ézs 12,3) azt hozza elénk, amit – hiszem – mindannyian szeretnénk egyházunkban. Szabadulást (megkötöttségeinkből stb.) és örömet (hogy mindezt ne savanyú képpel éljük meg). Őszintén vallom, hogy erre a kettőre minden evangélikus közösségnek szüksége van. Ezért örülnék, ha a megújulás igénye mindenkit elérne, és észrevenné, hogy az idei Szélrózsa ebben adhat segítséget teológiai, közösségi és spirituális szinten egyaránt.

– A „Meríts!” témának milyen teológiai körüljárását és átgondolását ajánlod a lelkészeknek, esetleg ifjúsági csoportvezetőknek még a Szélrózsa előtt?

– Ha nagyon szeretnének a témára is előre készülni, akkor a zsidó szukkót ünnep hagyományait nézzék át. Hiszen ez a három nagy zsidó zarándokünnep közül az utolsó (3Móz 23), amelyet hét napig tartó öröm, vigalom, tánc jellemzett – mégpedig kötelező jelleggel: „És örvendezz az Úrnak, a te Istenednek színe előtt, te és a te fiaid, és leányod, szolgálád, szolgálóleányod és a lévita, aki a te kapuidon belül van, és a jövevény, az árva és az özvegy, akik te közötted vannak azon a helyen, amelyet kiválasztott az Úr, a te Istened, hogy oda helyezze az ő nevét.” A sátoros ünnep párhuzama a Szélrózsával talán nem erőltetett: a zarándokok megérkezése az ország több pontjáról, ahol hálát adnak az aratásért, illetve a pusztai vándorlásra is emlékeznek. Ezeket a kapcsokat érdemes talán keresni már a találkozó előtt.

– Miben tér majd el az eddigi Szélrózsa találkozótól a 2012-es? Kaphatnánk első kézből néhány érdekes „szakmai csemegét”?

– A kerete lesz más talán. Éppen a fent említett szukkót ünnep hét napját mi hét merítésként fogjuk megélni, így például az eddigi napkezdő és napzáró áhítatok mind úgynevezett merítések lesznek, amelyek a szabadulás témáját járják körbe. Használni fogjuk aktívan a Balaton vizét a liturgikus eseményeknél is.

– A résztvevőket illetően milyen mértékben számítanak a szervezők a gyülekezeti ifjúságra, illetve az egyházi iskolákban tanuló diákokra? Érezhető-e esetleg valamilyen tendencia a részvételi arányokat illetően az utóbbi években?

– A 2008-as kőszegi volt az első találkozó, ahol a középiskolások jóval nagyobb arányban jöttek, mint korábban. Két éve Szarvason pedig a gimnazistákon kívül érdekes módon az én generációm, a '76-osok jöttek a legtöbben immár családosan. Gyülekezeti ifjúságoknak azért örülök személy szerint, mert én hiszek a kis közösségek megtartó erejében. Mondom ezt nagy fesztivál szervezőjeként is. Hiszen hónapokig kitarthat az a feltöltődés, amit egy Szélrózsa vagy egy nyári tábor során kaphatunk, így az ifis tagok év közben is vissza tudnak utalni egy-egy előadásra, koncertre vagy egy igehirdetés mondatára; és nem utolsósorban a fesztivál többezres forgatagában sem érzik magukat egyedül. Az egyházi iskolákból jövő diákokra természetesen számítunk, de nem feltétlenül úgy, hogy zászlót bontva vonuljanak ki, hanem azért jöjjenek el, mert itt megláthatják, hogy ez (is) az egyház. Lássák meg azt, hogy tartalom és forma összetartozhat. Éljk meg azt, hogy az evangélium igenis megszólalhat igényes, fiatalos, lendületes, színes közegben. Zsigerből tiltakozom az ellen, hogy vagy tiszta evangéliumot hirdet valaki, vagy színes közösséget épít. Szerintem a kettő összetartozik. És egyáltalán nem azt mondom, hogy ennek egyetlen helye a Szélrózsa, de szeretném hinni, hogy nagy mérföldköve, amit kár lenne kihagyni.

– A fesztivál keretein belül nyílik-e majd jó lehetőség a „lelki csendre”, a „belső békeség” megtalálására?

– Természetesen. A sokszínűség azt is jelenti, hogy helye van mindennek és mindenkinek, aki Krisztust keresi. És mint ahogy a Golgotára is többféle úton érhetünk fel, fogadjuk el, hogy valakinek egy hangos dicsőítő koncert az útja, valakit egy intellektuális előadás visz közelebb a célhoz, másokat pedig az igazi csend. Ez utóbbi megteremtésére természetesen nemcsak a csendsátor lesz alkalmas, hanem hiszem, hogy az egész helyszín – a hosszú Balatonpart – ezt a közeget fogja biztosítani.

– A főtéma mozgalmassága egy kicsit azt is sejteti, hogy a rendezvényen bőven kínálnak szellemi értékeket. Lehetne erről valamit előre elárulni?

– A már említett szabadulástémát szeretnénk körbejárni nemcsak a liturgikus alkalmakon, hanem az előadásokon, kerekasztal-beszélgetéseken is. Idén is lesznek különböző kiállítások, színházi előadások, illetve új program az éjszakai Holt Költők Társasága.

– Kiket érdemes leginkább biztatni arra, hogy menjenek el a találkozóra a gyülekezetből?

– A találkozó neve ugyan ifjúsági, de őszintén gondolom, hogy ebből nem lehet kiöregedni. Nem olyan nagy evangélikus egyházunk, hogy ne tartsuk fontosnak az ezen való részvételt, hiszen utána hónapokig erről beszélhetünk, és remélhetőleg az itt kapott impulzusok meghatározhatják egész egyházképünket is.

– Mit tartasz jónak, ha gyülekezeti fiatalok a lelkes-szel együtt vesznek részt a találkozón, vagy ha magukban?

– Hiszem azt, hogy a Szélrózsa nem egy izolált alka-

lom, hanem akkor jó, ha egy olyan folyamatba illeszkedik be, amely elindítja az elindítandó közösségeket és megerősíti a megerősítendőket. Így nehezen képzelem el a találkozót fiatalokat hozó lelkészek nélkül.

– A Biblia mely részeit ajánlod előkészítőül azoknak, akik így is szeretnék már előre ráhangolódni a fesztiválra?

– Mózes törvényei között nagyon izgalmas részeket találhatunk az örömneppek megéléséről, illetve a már említett szukkót ünnepről. És még Deutero-Ézsaiás az, akinek a szövegei legtermészetesebben szólnak a szabadulásról. Ezekon kívül pedig az összes úgynevezett „vizes” történetet nagy szeretettel ajánlom (Jn 4 és 5 stb.), hiszen a Balatonparton ezek mind új értelmet nyerhetnek.

– Mit emelnél ki már most a kibontakozó programból, amiből semmiképpen sem szabad majd kimaradni?

– Hiszem, hogy a merítéskeretek meghatározzák majd napjainkat, közben pedig a szellemi és kulturális értékek mellett a sport (játék határok nélkül) és egyéb szabadidős tevékenységek is nagy szerepet fognak kapni. Ismét erős lehet a népzenei vonal, a különböző szervezetek bemutatkozásai, a korosztályos programok, a koncertek, és még sorolhatnám. Jó tudni, hogy a tavalyi bonyhádi lelkészkonferencia után ismét vendégünk lesz Klaus Douglass, hogy hallgathatjuk a Csík zenekar, a Sator Quartet és a Fool Moon előadását, és folyamatosan kerülnek fel a további nevek a www.szelozsatalalkozo.hu oldalra.

Isten hozzon, kedves lelkész testvérem, az idei Szélrózsára, Fonyódligetre július 18–22. között!

KIÁLLÍTÁS ◀

Ami örök – és ami nem

Hít, egyház, művészet – különleges kiállítás a Lágymányosi Ökumenikus Központban

► Különleges kiállítás nyílt meg a Lágymányosi Ökumenikus Központban március 29-én. A „Benczúrok”, azaz Benczúr László építész, valamint ifj. Benczúr László és Benczúr Emese munkáiban gyönyörködhetnek a látogatók. A kiállítás elgondolkodtat a nemzedékek egymásra építő és egymást erősítő láncolatáról. Lélek és művészet kapcsolatáról. A szépség és a mélység találkozásáról. A hit, az egyház és a művészet sokszorosán találkozik a Benczúr család történetében. Nem véletlen hát, hogy a kiállítást Fabiny Tamás püspök és Nagy Tamás építész nyitotta meg.

A Benczúr Építész Iroda és a Benczúrok*

■ FABINY TAMÁS

Hölgyeim és uraim! Kedves vendégeink!

Itt, a Benczúr László által tervezett ökumenikus központ szakrális terének központi helyén Benczúr Emese installációja olvasható: „Minden örök”, illetve „Nem minden örök”. Ezt a kettős üzenetet továbbgondolva keresek e kiállításmegnyitón választ arra a kérdésre, hogy mi örök és mi nem. Más szóval végesség és végtelenség összefüggéseiről gondolkodom, elsősorban az idő és a tér kapcsán.

Minden életmű-kiállítás arra emlékeztet, hogy az idő bizony véges. Az alkotók egyes korszakait többnyire jól el lehet választani egymástól, és az egyes művek lenyomatai annak a kornak, amelyben születtek. Nemzedékek egymásba fonódó láncolatára is érvényes ez a születési számokkal vagy a diploma megszerzésének évszámával is jelzett végeség. (Egyébként érdemes volna közelebbről is megvizsgálni, milyen hasonlóságok vannak a lelkész- és művészcsaládok között. A „középső” Benczúr László nyilván tudna erről beszélni, hiszen ő mindkettőt belülről ismeri. Az egyházban őt a köztiszteletben álló édesapja mellett a legutóbbi időkig „ifjabb” Benczúr Lászlónak neveztük, az építész szakmában viszont talán az idősebbnek kell őt mondani.)

A véges időt ismeri a Prédikátor könyvének szerzője is, aki szerint „mindennek rendelt ideje van”. Ezen a kiállításon az „idősebb” Benczúr László számos alkotása arról tanúskodik, hogy „megvan az ideje a kövek összerakásának”, vagyis a templomépítésnek. Itt, Lágymányoson vagy a Kékgolyó utcában vagy Balatonfüreden vagy az ország valamely távoli csücskében. Mint ahogy megengedte Isten, hogy korábban meglegyen az ideje a kövek elszórájának és általában a rombolásnak.

Felgyorsult századunkban a véges idő szorításában élünk. Mészöly Miklós *Az atléta halála* című regényében a címszereplő sportolóra úgy találunk rá, hogy arcra bukva fekszik az erdei pályán, kezében stopperrel. Szét kell feszíteni ujjait, hogy az órát ki tudják venni kezéből. Eséskor a futó megnyomhatta az indítógombot, mert a mutatók nullán álltak. A metaforikus erejű kép azt fejezi ki, hogy sokszor úgy érezzük, csakis az idő az ellenfelünk. Velünk és bennünk ketyeg az óra – aztán egyszer csak lenullázódik.

Ez az életmű-kiállítás azonban arról is tanúskodik, hogy az idő akár meg is állítható. Mert az nemcsak percekből, órákból és évekből áll, hanem szeretetből és odafigyelésből és törődésből. És főképpen szeretetből. Annak kevés az ideje, akinek a szeretete kevés.

A szakrális építészetben megáll az idő. „A por siet, a kő ráér.” (Weöres Sándor) Egy templom igazi üzenete – bár tornyán gyakran ott az óra – nem az idő, hanem az időtlenség. Az örökkévalóság. A végesség helyett a végtelenség.

Itt az előtérben elhelyeztünk egy Bibliát is, a Benczúr család tagjai adják át egymásnak nemzedékről nemzedékre. (Ez nem az a kicsi, zsebbe rakható Újszövetség, amelyet Benczúr László születésekor kapott Járosi Andor kolozsvári teológiai professzortól, és amelyből egy-egy tudatosan kiválasztott áldó igét szokott felolvasni gyülekezetlátogatásain az egyházkerület felügyelője.) Ezen a nagyobb, teljes Biblia fedelén látszik, hogy az megégett. Tűzből mentették ki. A Krónikák könyvénel, Salamon templomszentelő imádságánál van kinyitva, és ez a mondat van belőle felnagyítva: „*Kinek volna annyi ereje, hogy néki házat tsinálhatna? Az ég és az egeknek egei Őt be nem foghatják, s ki vagyok én, hogy néki házat tsinálhassak?*” (2Krón 2,6)

Ez a tűzből kimentett Szentírás arról tanúskodik, hogy Isten üzenete az idő fölött áll. Ahogy az Írás mondja: „*Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim soha el nem múlnak.*”

Az idő ilyen értelemben vett végtelensége mellett a tér végtelenségéről is beszélhetünk. A szakrális térben végtelen szélességűvé nyílik számunkra a világ. Joggal írja Eliade: „A vallásos ember számára a tér nem homogén. Törések és szakadások találhatók benne; olyan részeket tartalmaz, amelyek minőségileg különböznek a többitől. »Ne jöjj közel – mondja Isten Mózesnek –, vedd le a sarut lábaidról, mert a föld, amelyen állsz, szent föld« (2Móz 3,5).”

A szakrális térben a végtelenségnek az érzését éli át az ember. „*Tágas térre állítottad lábamat*”, olvassuk a Zsoltárok könyvében (31,9). Az *ars sacra* ezen élményéhez képest a legszínvonalasabb világi művészet is a szűkösség képzetét kelti, ahol milliméterekben és méterekben kell a távolságot mérni, nem az imádság és a szentség mértékegységével. Természetesen a tehetséges alkotók keze munkáját dicsérik az elkészült házak és szállodák, sportcsarnokok és autószalonok, ám levetett saruval a szent helyek előtt kell megállnunk. Köszönet Benczúr Lászlónak, az ő munkatársainak és általában a Benczúroknak, hogy a végtelenségnek ezt az élményét nyújtják most nekünk.

A végtelenné nyújtott idő és a tágassá tett tér mellett harmadikként a szépségről kell szólnom. Mert ennek is van véges és végtelen formája. A véges szépség bizonyos stílusjegyeket mutat fel, és megfelel az elfogadott esztétikai elvárásoknak. Díjakat is eredményez. Ybl-díj Lacinak, Munkácsy-díj Emesének, Pro Architectura díj „kis Lacinak”. A véges naponta okot ad az ember örömére. A végtelen szépség azonban ün-

* Elhangzott a Lágymányosi Ökumenikus Központban 2012. március 29-én.

nepnapi, és abban nemcsak az ember, hanem maga az Isten is örömet leli. Ez már nem a földi, hanem az isteni szépség.

Ezen a kiállításmegnyitón merek az Isten szépségéről szólni. Úgy, ahogy a 27. zsoltárban olvassuk, éppen a templom iránti sóvárgás jegyében: „Egy dolgot kérek az Úrtól, ezért esedezem: hogy az Úr házában lakhassam egész életemben; láthassam, milyen szép az Úr, és gyönyörködhessem templomában.” Isten szépségéről hasonlóan ihletett szavakkal szól Szent Ágoston: „Uram, hiszem, tudom és érzem, hogy te vagy a legfőbb jó. Nemcsak a legfőbb jóakarát vagy, hanem a legfőbb, mindent fölülmúló szépség is. [...] Tudom, hogy az angyalok és szentek tökéletes öröme, boldogsága: szemlélni téged, az örökkévaló szépséget. [...] Jószágos megváltóm, mert látom, milyen szép vagy, azért szeretlek, és óhajtlak mindig jobban szeretni.”

A 18. század amerikai teológusa, Jonathan Edwards egyfajta vallási esztétikát alkotott meg. A szépre vágyó és a szépséggel találkozó ember szerint Isten kertjében érezheti magát, ahol mindenhol nyugalom és harmónia árad felé. Edwards szerint Isten mindenhol felbukkan, ahol a Szép van jelen: a napban, a holdban és a csillagokban, a felhőkben és a kék égben, a virágokban, a fáknban és a vízben, vagyis a természet egészében. És – tegyük hozzá – a művészetben, ahol a tárgyak és a színek, a vonalak és a hangok dicsérhetik Isten szépségét.

Isten a szépség Istene. Ezért dicsőíthetjük őt művészként, alkotó emberként. Magasztalhatjuk őt a tőle kapott készségekkel, tehetséggel. Az ihlet és a Szentlélek talán nem

is független egymástól. A művészetre és a keresztény életre egyaránt érvényes, hogy a szépséget az állandó és az újszerű elemek aránya, a megszokott és a váratlan komponensek egymásmellettsége adja.

Kedves Benczúrok! És különösen is elnöktársam az Északi Egyházkerületben, kedves Laci! Ha esetleg szokatlannak tartod ezeket a gondolatokat Isten szépségéről, akkor hadd idézzek még egy olyan költőt és egy olyan teológust, akit édesapád – nagyapátok – különösen nagy becsben tartott. A Laci bácsi által személyesen ismert kolozsvári költő, Reményik Sándor egy merész verse ezt a címet viseli: *A szépség Egy-Isten nevében*. Mivel egy leánynak írja a verset, szóljon az utolsó néhány sora most talán neked, Emese:

Hiába vonnánk vissza hát szavunk:
Kislányom, nem a magunké vagyunk.
Kitárni sebeinket, kincseinket:
Erre rendelt a Szépség-Isten minket.

Végül pedig ígéretem szerint arra a svájci teológusra hivatkozom, aki néhai Benczúr Lászlóra, e kiemelkedően tehetséges család inspiráló pátriárkájára oly nagy mértékben hatott. Karl Barth így ír: „Isten szépsége átöleli a halált és az életet, a félelmet és az örömet, azt, amit rútnak, meg amit szépnek szoktunk nevezni.” Más szóval a szentség szépsége az, ami hatalmas erővel beleárad a szentségtelen, profán világ megviselt lelkébe. A Benczúrok művésze erről a végtelen szépségről tanúskodik.

Hármas egység

■ NAGY TAMÁS

Gyerekkoromban, amikor a pékhez mentünk friss kenyérért, az eladónak azt kellett mondanunk, hogy „Nagy Kálmán tanár bácsi fia vagyok”. Apám énektanár volt a helyi iskolában, mindenki ismerte, és úgy gondolom, becsülte őt, mert a jelszó működött, a legszebb kenyeret kaptuk a boltban.

Aztán elkerültünk otthonról, bátyáimmal együtt először Győrben, majd Pesten folytattuk tanulmányainkat. A bűvös mondat feledésbe merült. De valami mégis megmaradt az eredeti üzenetből: valaki mindig ott áll mögöttünk, ha nem is fizikai valóságában, de lelki támaszként.

Mennyire így lehetett ez egy olyan család történetében, ahol a fiú az apa mesterségét folytatja, látja, hogy készülnek az egyre komolyabb épületek a főváros egyik vezető építészmuhelyében dolgozó édesapa tollából. És nyilván ugyanígy önbizalmat adott, példát jelentett a művésznövendék nagylány számára is.

Mert ez az apák dolga: példát mutatni a gyerekek előtt: kitartásból, tehetségből, szorgalomból. És azt gondolom, hogy Benczúr Lászlónál ez a hármas: kitartás, tehetség és szorgalom elválaszthatatlan egységet alkot.

Máskülönben nem jöhettek volna létre azok a magas színvonalú alkotások – autosalontól a templomokon át a filmgyári stúdióig –, ha ezekből csak egy is hiányzott volna.

Benczúr László munkásságát imponáló sokszínűség jellemzi. Kevés építésznek adatik meg, hogy a feladatok ilyen gazdagságával áldja meg a sors.

Az ipari épületeknél, mint a Porsche-Hungária és az Audi számára tervezett épületek esetében a tiszta, racionális szerkesztés, a high-tech megoldások dominálnak. A Milenaris közkedvelt épületeinél, a kiállítócsarnoknál és a téátrumnál izgalmas urbánus szövetben sikerült új életet adni az egykori gyárépületeknek.

A Rumbach Sebestyén utcai irodaház a kontextualista építészet érdekes példája.

A 2010-ben elkészült filmstúdió és a Megyeri híd a léptékváltás igazi próbája. A stúdió épületegyüttese ritka családi összjátékra adott lehetőséget: a papa szigorú, racionális konstrukcióit fia játékos, üde belsőépítésze teszi elevenné, élhetővé.

És a templomok: a kis, falusi templomtól – mint a szarvaskendi vagy a zombai – az urbánus környezetbe kerülő-kig (Balatonfüred, Budahegyvidék) változatos helyzetekben kellett ugyanarra a kérdésre megkeresni a választ: Isten és ember találkozásának méltó helyet teremteni.

A feladatok, a helyszínek különbözőek, egy mégis közös Benczúr László munkáiban: az egyenletesen magas minőség, igényesség.

Saját példánkon is látom – magam is két alkotó ember édesapja lévén –, hogy mekkora kihívás a gyerekek számára művész családban felnőni, pályát indítani.

De a sors kegyes volt Benczúrékhoz: a két gyermek nemcsak a tehetséget, de a többi szükséges képességet is örökölte. Emesénél röviddel az indulás után, kis Lacinál – az építész pálya sajátosságából következően – kicsit később nyilvánvalóvá vált, hogy amit csinálnak, figyelemre méltó. Emese és Laci tudták, hogy a kapott tehetséggel kötelességük sáfárkodni, a talentum kötelez.

Emese nemzetközi sikerei, biennálészereplései hamar a képzőművészet élvonalába emelték őt, kis Laci kitarító munkával, lakó- és középületeivel a középgeneráció meghatározó alakjává vált.

Azt hiszem, nem fogok titkot elárulni, hogy így hatvanon túl az ember már jobban örül a gyermekei sikereinek, mint a sajátjának. Gondolom, hogy Benczúr László kollégám sincs ezzel másképp. És biztos vagyok benne, hogy élete nagy pillanata lesz, amikor a budakeszi pékségben a legszebb kenyeret kapja a varázsigé elmondása után: Benczúr Emese és Benczúr László édesapja vagyok.

KRISZTUSBAN MINDNYÁJAN ÉLETRE KELNEK ◀

Emlékezés ifj. Magassy Sándor (1959–2012) evangélikus lelkész szolgálatára

Vitéz Magassy Sándor Sopronban született 1959. június 5-én, lelkészcsalád második gyermekeként. Édesapja id. Magassy Sándor, édesanyja Urbán Margit.

Általános iskolai tanulmányait Tárnokrétiben, Nemeszalókon, a gimnáziumot Pápan és Celldömölkön végezte. Az Evangélikus Teológiai Akadémiára 1977-ben nyert felvételt, tanulmányai végeztével 1982-ben ordinálta D. dr. Ottlyk Ernő püspök.

Segédlelkészként az Északi Evangélikus Egyházkerület Püspöki Hivatalában és a Budai Evangélikus Egyházmegye esperese mellett szolgált 1982–83-ban, majd a Győr-Sopron megyei Csornára került. A lelkészvizsga után a csornai és a tárnokréti-rábcakapi gyülekezetek beiktatott lelkésze lett. 1992-ben szerezte meg a Kölcsey Újságíró Akadémián az újságírói oklevelet.

A Tábori Lelkészi Szolgálat 1994-es újbóli megalakulását követően 1995. június 1-jével került Szentendrére főiskolai lelkésznek, majd 2005. április 1-jével a Protestáns Tábori Püspökségre titkári beosztásba. Első evangélikus

lelkészként vállalt külszolgálatot Boszniában. Honvédségi átszervezés következményeként 2006. december 15-ei hatállyal szolgálati nyugállományba helyezték.

A Csorna és környéki gyülekezetben eltöltött több mint egy évtizedes szolgálat alatt Bence Imre jelenlegi budai esperessel, valamint Cserhátiné Szabó Izabella lelkésznel szervezte a Győr-Sopron Megyei Evangélikus Egyesületet, a Mustármag Egyesületet, évente csendesnapokat és nyaranta táborozásokat tartva.

A nagy kiterjedésű szolgálati terület sajátosságainak figyelembevételével részt vállalt a Rábaköz közéletében.

Írásai jelentek meg különböző újságokban, folyóiratokban (*Evangélikus Élet, Lelkipásztor, Dunántúli Harangszó, Magyar Honvéd, Honvédségi Szemle, Tiszthelyettes Újság, Magyar Nemzet, Magyarország*). Több évig szerkesztette a szentendrei gyülekezet havonta megjelenő kiadványát, a *Dunakanyari Harangszót*. 1996 és 2004 között tartotta a *Reggeli gondolatok* című műsort a Dunakanyar, majd a Pilis Rádióban.

Igehirdetés ifj. Magassy Sándor temetésén *

■ LACKNER PÁL

Végtisztességtévő gyülekezet!

Gyászoló testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

A lelkész is sokszor keresi a megfelelő szavakat. Különösen személyes érintettsége esetén érzi át, hogy az emberi szóképzés – Pál apostol szavaira utalva – igencsak töredékes, kevés ismeretet képez le. Néha ilyenkor menekülünk a hallgatásba, fordulunk a zene gyógyító harmóniaihoz, a képzőművészethez. Ez a visszavonulási út azonban nem mindig járható, de nincs is rá mindig szükség.

Amikor megkaptam a felkérést, hogy ma Magassy Sándor lelkész testvérem és bajtársam koporsója felett végezzem az igehirdetés szolgálatát, rögtön, egyértelműen és megkérdőjelezhetetlenül az idei évre, az Úr 2012. esztendejére rendelt ige jelent meg előttem, úgy, ahogyan azt Pál apostol a Korinthusiaknak írt második levelében, a 12. fejezet 9. versének elején olvassuk a következőképpen: „*Jézus Krisztus mondja: »Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz.«*”

Elég: hányszor használt szó ez a mindennapok kavaládájában! Tele a tányér, a pohár; megvan az az eredmény, ami az alapelvárás volt, vagy csak egyszerűen lejárt az idő, esetleg nem azt tesszük, amit elvártak. Jelezheti, hogy nem kell több információ, a feladat világos. Ez a kifejezés azonban nemcsak minimumot jelöl, mint némely bizonyítványban az elégséges, hanem azt is, ami az igény szintjére utal, aminél nincs többre szükség, azaz egyfajta maximumot, de érthetjük kiszabott mennyiségnek is. Ennyi, és nem több, de nem is kevesebb. *Elég.*

Az úgynevezett modern ember – persze ahogy ez a kifejezés elhangzik, már nem is annyira aktuális, mert a rohanó világban a pillanat törtrésze alatt új információk feldolgozhatatlan özöne áraszt el minket –, szóval a mában élő és küzdő ember a „gyorsabban, magasabba, erősebben” olimpiai jelszavának vagy a globalizált piac „alaposabban, biztosabban és eredményesebben” alapelvének szemléletével átitatott hierarchikus társadalom tagjaként többre vágyik. Többpontos alátámasztást javasol a statika, több lábbon élést a gazdaságtan, szétágazóbb kapcsolatrendszert a szociológia – ehhez képest nem igazán modern a jézusi szó: „*Elég!*” Nem modern, mert nem a korszellem alapján áll, de ez nem elavultságot jelez, hanem időtlenséget, örökkévaló értéket. Nem egyszer, egy adott időpillanatban, egy konkrét helyzetben volt elég, hanem most és mindig. Viharos múltban, fájdalmas jelenben, kérdéses jövőben; katonásan: életben-halálban; teológusként: halálban és örök életben.

Elég neked – nem elvekben szól ez a mondat, nemcsak az emberiség vagy annak egyik vagy másik szervezett vagy esetleges csoportja felé vagy a fejek fölé, hanem egyértelmű a címzés. Nem egy háztartás vagy egy postaláda csak úgy, véletlenszerűen, hogy kapja, aki bírja; hanem névre szólóan és egészen személyesen valamennyien, kategóriák nélkül: te és én. Nem a statisztika átlaga szerint elég neked, azaz többé-kevésbé, felébe-harmadába, hanem valóban elég arra, ami ténylegesen szükséges. Nem vélt igények, álmok, divatok lekötetlen vegyértékeiről, vágyairól van itt szó, hanem arról, ami ténylegesen szükséges. De mire is van az embernek valóban szüksége? Mást definiál erről a fiziológiai létet szemlélő természettudós, a társadalmi kapcsolatrendszert elemző szociálpszichológus vagy a jogász, mást mond erre a gyermek, a fiatal, a felnőtt vagy az idős. Sokféle hitelesnek tűnő és még több annak kikiáltott válasz volt és van erre a kérdésre, de igazán az emberi szülőkörűséget szétfeszítő, a mulandóságon túlmutató, az idők váltakozását kiálló, az érték hullámok apály- és dagályperiódusaitól nem érintett, erkölcsileg kikezdehetetlen csak egy van.

Elég neked az én kegyelmem: nem mulandó potentátok látszatkegye, nem szabályok laza értelmezése, nem baráti segítség az, ami elég, amire valóban szükség van, hanem a Krisztus kegyelme. Most, a karácsonyi időszak vége felé közeledve sokszor megragadunk a jászol hangulatos romantikájánál. Itt és most nem a betlehemi gyermekről van szó, hanem a visszatérő, az ítélő, a megvesztegethetetlen és megfélemlíthetetlen Úrról. Akinek ítélőszéke előtt mindenkinek meg kell jelennie, korra, nemre, felekezetre, nyelvre, pozícióra, pártállásra és rendfokozatra való tekintet nélkül. Aki minden nyilvántartásnál, saját emlékezetünkénél is jobban tudja, mi van rólunk feljegyezve, jó és rossz, cselekedet, szándék, mulasztás, hiba és bűn. Előtte nincs kifogás, nem hatnak érzelmi hatások, szavak, fogadkozások. Kapcsolatok is csak annyiban, ha hozzá kötnek, ha kimondjuk: Uram, nélkülöd senki és semmi vagyok, gyenge, esendő, érdemtelen és bűnös. Mindezek ellenére vagy éppen ezért vágyódom kegyelmedre, mert minden, amit alkottam, veszendő. A por, a rozsdá, a moly kezem munkáját elemészti, amit tudtam, terveztem, reméltem és éreztem, a bűn hatalma alatt áll; emberségem, szeretetem, erőm behatárolt, véges és elfogy. Uram, kihez menekülhetnénk? Uram, kihez menekülhetnénk?

Az elmúlt évek alatt katonák között gyakran hallható volt a hiánygazdálkodás miatt a következő mondat: „Járni jár, de nem jut.” Itt pont fordított a helyzet: nem jár, de bőségesen jut minden igénylőnek.

* Elhangzott Sikátorban 2012. január 21-én.

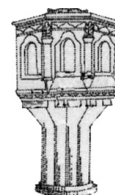
Jézus Krisztus mondja: „Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm” nem emberi, nem mulandó, nem véges. Tán ember számára igazán fel sem érhető, a maga teljességében a töredékes ismeret számára biztosan nem átlátható.

Ez nem akkora baj, mint elsőre gondolhatnánk: a mindennapokban is mennyi mindent használunk, aminek működésével nem vagyunk teljesen tisztában: gépek, szerek, módszerek. Ennek ellenére működik lakásban és munkában sok eszköz, megkönnyítve munkát, kommunikációt, az egész életet. Mégis sokan Krisztus kegyelmével, hatalmával, igéjével szemben tesznek fel a teljesség igényével magyarázatot követelő kérdéseket. Itt azonban lássuk be, nem a sokszor egyedül értékelt intellektus a domináns, hanem a mai racionális korban szokatlan módon a bizalom, a ráhagyatkozás. Amint a gyermek a szülőjére tud és mer hagyatkozni, ahogy az első ejtőernyős tandemugrásnál az újonc az oktatóra, így kell nekünk magunkat Krisztus kezébe letenni.

„Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által” és nem a teljesítménykényszeren keresztül működik. Az élővilág a természetes szelekció farkastörvényén alapszik, csak a pozitív legek számára van perspektíva, a többi alulmarad, egyszer s mindenkorra. Jézus a világ Ura, aki a teremtett világ felett áll, annyira, hogy annak egyetlen szabálya vagy törvénye sem vonatkozik rá, nem a hatalom kivételezett letéteményeseként, hanem teremtő erejénél fogva. Emiatt nem az erő, a teljesítmény, a tudás, a kapcsolat, a tehetség, a képesség vagy egyebek a döntőek, hanem annak felismerése, hogy előtte a mi erőnk nem számít! Egyedül annak felismerése és megvallása, hogy rászorulunk. Ez a tudat ad erőt, amikor erőnk kevés a kísértéssel, szenvedéllyel, feladatokkal szemben, amikor lehetőségeink

végéhez érünk, amikor már nem tehetünk semmit, mert már tenni vagy szólni sem vagyunk képesek. Az előbb saját magunk átadásáról szóltam, itt és most pontosítani kell: egymást is ennek tudatában tehetjük, tudhatjuk Krisztus kegyelmében. Abba, ami túlmutat minden emberi elképzelésen, amit nem értenünk kell, hanem csendben leborulva imádni. Ez a kegyelem elképesztően gazdagon árad felénk, néha látható formában, mint a keresztvízben, máskor hallhatóan az ige szavaiban, esetleg a közösség elhordozó és megtartó szeretetében megélhetően. Néha érezzük erejét, máskor vágyakozunk rá, de egy megkérdőjelezhetetlenül és megfellebbezhetetlenül áll, mint matematikában az egyszeregy: ebben való reményünk és hitünk nem hiábavaló, önáltató vagy céltalan.

„Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz.” Aki szól, sokszor nem találja meg hallgatóihoz az utat. Aki elindul, eltévedhet vagy elakadhat. Aki nem érti a feladatot, nem éri el a kívánt eredményt. Aki céloz, nem biztos, hogy beletalál. Aki tervez valamit, lehet, hogy nem végez vele. Ezek a realitások, amelyek fájnak, bosszantóak, de a bűn miatt megtépzott emberi határfokról tanúskodnak. Jézus szava más dimenzióból szól: nincs a végén olyasmi, hogy általában, rendszerint, nagy valószínűséggel. Nincs semmi, ami ennek a már nem is ígéretnek, hanem kökemény közlésnek a teljességét, maximális eredményét kikezdhethé. Ez a kegyelem eléri célját. Vigyázat, nem az általunk elképzelt, megálmodott célok ígérete lebeg a levegőben, hanem Isten felkínált ajándéka Krisztus kegyelmén keresztül az örök életre! Krisztus megváltása erre hív, erre hívta el Magassy Sándort is. Ebben az ígéretben reménykedve veszünk tőle búcsút itt.

Húsvét ünnepe után 5. vasárnap (Rogate)

► Róm 8,24–27

Igehirdetési előkészítő

Az imádkozásról szóló bibliai helyek mondanivalójukat tekintve legalább olyan sokszínűek, mint a gyülekezeti tagok imádkozási szokásai és imádkozással kapcsolatos meggyőződésük. Az idei Rogate vasárnapja azokról az imákról gondolkodtat el minket, amelyeknek témája Isten országának eljövele és a megváltás teljességre jutása. S bár a textusban szó van az imádkozni nem tudásról, ez nem abban az értelemben hangzik el, mint ahogy a gyülekezet tagjai valószínűleg első hallásra gondolják. Nem a szekularizált vagy hitevesztett ember imádkozási nehézségeiről szól, hanem arról a feszültségről, amelyet megváltott, de e világhoz kötött emberként élünk meg.

A textus kulcsszavai

Reménység és látás: Pál apostolnál hangsúlyos téma a már nem és a még nem feszültsége. Itt is erről van szó: már Istenhez tartozunk, de még nem Isten országában élünk. Isten uralma még nem teljesedett ki, s hogy ez milyen lesz, azt el sem tudjuk képzelni, s nem is látjuk. A nem láthatóban lehet és kell reménykedni, ez a keresztény élet alapvető és elvitathatatlan része. Ha valaki azt hiszi, hogy nincs szüksége reményre, mert már a célnál van (mint a korinthusi gyülekezet egy csoportja), az éppúgy tévhitben él, mint az, aki kishitőség okán képtelen a reményre.

Állhatatos várakozás: nem türelemmel (passzívan), hanem kitartással (aktívan) várjuk az ígért beteljesülését, hogy teljesen az új aión gyermekei vagyunk, illetve leszünk.

Ugyanígy: nem töltelékszó, hanem tágabb összefüggésbe helyez bele minket, keresztényeket. A szövegkörnyezetben háromszor ismétlődik a sóhajtozás motívuma. A teremtet világ sóhajtozik Isten fiainak megjelenéséért, a keresztények közössége sóhajtozik, hogy nyilvánvalóvá legyen istenfűségünk, s a Lélek is sóhajtozik – mégpedig helyettünk, hogy eljusson Istenhez az imádságunk.

Lélek: a Lélek tolmácsolási feladatairól az evangélium is ír: a Lélek megmondja majd, mit kell mondanunk, amikor üldözőink előtt állunk. Hasonlóan Isten felé is közvetít, lefordítja imáinkat, sőt elmondja helyettünk azokat az imákat, amelyeket mi nem vagyunk képesek megfogalmazni.

Erőtlenség: nem a kísértésekkel szembeni gyengeségünkre utal, nem is arra, hogy általános dolgokért, ügyekért nem tudunk imádkozni, hanem gondolati korlátok közé szorított voltunkra, arra a tényre, hogy e világi tapasztalatainkból kiindulva el sem tudjuk képzelni azt, amit Isten nekünk készített. (Amit szem nem látott, fül nem hallott...) A szabadság, a megszabadítottság nemcsak fokozatában, hanem gyökerében különbözik attól, amiről tapasztalunk van. Csak korlátozottan, határok közé szorítva tudunk imádkozni azért, hogy Isten országa eljöjjön, mert nem tudjuk, mi is az valójában, s nincsenek szavaink rá.

Amiért és ahogyan: Isten uralma, Isten országa – Jézus fellépése megmutatta, hogy Isten szemében az uralkodik, aki szolgálni képes, és aki lemond a hatalomról, az az igazán hatalmas. Hogy mindez nemcsak egy ember vagy egy kisebbség alapelve, hanem áthatja az egész életet, az a történelem ismeretében teljesen kizárt ebben a világban (aiónban). Ezért nehéz érte imádkozni: tudjuk, hogy mi *ellen* imádkozunk, de azt csak sejtjük – és ki tudja, jól sejtjük-e –, hogy *miért*.

Kimondhatatlan/kimondatlan sóhajtozásokkal: ismét azt a tényre hangsúlyozza, hogy imáink Isten országának eljöveteléhez csak amorf sóhajok lehetnek, hiszen nem tudjuk pontosan, milyen lesz, s miért is imádkozunk. A só-

hajtozás arra utal, hogy a vágyakozás akkor is megvan a keresztény emberben, ha csak tükör által homályosan lát.

Lélek gondolata: A Lélek, a Szentháromság harmadik személye a híd e világ és a másik, új világ között. A Lélek lát színről színre, s ő az, akit mi is kaptunk. Így ébren tartja bennünk a reményt és annak tudatát, hogy létezik a másik part, a teljesség, ahol megszorítások nélkül érvényesül Isten akarata. Ha erre tudunk vágyani és ezért imádkozni, azt a Léleknek köszönhetjük.

A nagy kérés – a prédikáció felépítése

Nyitókép: mesei motívum, hogy a hősnek olyan feladatot kell elvégeznie, amely ember számára lehetetlen (egy éjszaka alatt bevetni a mezőt és reggelre aratni, szobányi szalmából egy éjszaka alatt aranyfonalat fonni stb.). A feladatot csak az tudja elvégezni, akinek különleges, varázsképessegekkel rendelkező segítőtje van, aki végül helyette megteszi a lehetetlent. Amíg a segítőtje meg nem jelenik, addig a mesehős csak sóhajtozik, sír és búcsúzik az élettől, hiszen a próba nem teljesítése általában halálbüntetést vagy más radikális változást hoz magával.

A sóhajtozás: vágy és tehetetlenség. Határok közé szorítva várni a határtalanra. Mindkettő a keresztény hit alap tapasztalata, mivel már belekóstoltunk a menny ízébe (például személyes istenélmények, szentségek útján), de még ebben a világban élünk.

A sóhajtozás szimfóniája: sóhajtozik a teremtett világ, a megváltottak gyülekezete és a Szentlélek is. Keresztényként a teremtett világ sóhaját is halljuk, s azzal szolidárisak vagyunk. A világot reálisan látjuk. Sem az egyik szélsőség (a világ jó, csak némi diszsonancia van benne), sem a másik szélsőség (a világ rossz, ezért visszahúzódnunk, amennyire lehet, és megpróbáljuk a legjobbat kihozni belőle) nem a hitből és reményből következik. Ehelyett együtt szenvedve a világgal (*szünpatheia*) halljuk meg annak sóhaját, miközben tudjuk, hogy mi is vágyunk még a teljességre – egy cipőben járunk a teremtettséggel. Ugyanígy a Lélek is együtt sóhajt velünk, sőt helyettünk is. A sóhaj teszi világossá, milyen a világ Isten eredeti szándéka szerint: közösség Isten és minden teremtett (élő és életelen) között. Megosztottság és elszakítottság helyett Istennel való közösség a cél, amire várunk és vágyunk, de hogy milyen ez a harmónia, azt csak homályosan tudjuk elképzelni.

A feladott lecke Rogate vasárnapján: húsvét lendületével tanuljuk újra az imádkozást. Amikor kívülállók kritizálják a keresztények kiskorúságát, akkor sok esetben pont a sok földhözragadt kérő imára gondolnak: ahelyett, hogy megfogná az ember a munka végét, inkább külső segítségre vár. Valóban megvan a veszély, hogy aki az imát kívánságteljesítésre akarja használni, az Istent tekinti eszközzel, s magát teszi Isten helyébe. A Miatyánkban elhangzó kérések – „*jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a földön, úgy a*

mennyben is” – emlékeztetnek minket arra, hogy nem annyira a részletkérdésekért kell imádkoznunk (jó idő, siker a munkában, személyes jóllét), hanem azért a nagy ajándékért, amit már Isten megígért nekünk, de még „a szekrény mélyén őrzi”.

A „feladatban” rejlő bátorító evangélium: a hétköznapiakat terhelő gondok helyett nézhetünk nagyobb távlatokba. Imáink változásával szemléletünk is változik. Ha nemcsak a mindennapi kenyerünkért, saját személyes boldogságunkért vagy az általunk ismert emberekért imádkozunk, hanem Isten országáért és annak kiteljesedéséért, akkor lassanként mi magunk, céljaink és értékrendünk is megváltozik. „*Keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatik nektek.*” (Mt 6,38) Nemcsak az orrunkig látunk – arra, ami van, és sokszor nem a legvigasztalóbb –, hanem arra, amit Isten ígért és tartogat számunkra. Ez pedig olyan hatalmas, hogy el sem tudjuk képzelni. Hasonlóan, mint a mesékben – annyi különbséggel, hogy a mi segítőtök a Szentlélek, és hogy a beteljesülés nem mese.

Ajánlott irodalom

A szavakba nem foglalható emberi szavakkal beszél Nádás Péter *Nincs mennyezet, nincsen földem* című könyve.

Felhasznált irodalom

KLAIBER, Walter 2009. *Der Römerbrief*. Neukirchner Verlag, Neukirchen. /Die Botschaft des Neuen Testaments./
MÖHLER, Johann Adam 1990. *Vorlesung zum Römerbrief*. Szerk. Rieger, Reinhold. Erich Wewel Verlag, München.
SCHMITHALS, Walter 1988. *Der Römerbrief – Ein Kommentar*. Gütersloher Verlag, Gütersloh.
WILCKENS, Ulrich 1987. *Der Brief an die Römer*. 2. kiad. Benzinger – Neukirchner Verlag, Zürich–Neukirchen. /EKK./

■ DÁVID ADÉL

Tallózó

„Pál nézete sokkal lesújtóbb, mint Jakabé, aki szerint kéréseink azért nem teljeseznek, mert *nem jól* imádkozunk (vö. Jak 4,3). Pál nem a rossz imádságainkkal vagy akár az imádság hiányával szembesít, hanem a teljes erőtlenséggel. Rogate vasárnapi prédikációnk ezen a ponton olyan többletet kap, amely más igék alapján aligha bontható ki. (...) A Gyülekezet jól teszi tehát, ha számol a maga elesettségével egyfelől, a Lélek érte való imádságaival másfelől. (...) Józsa Márton (...) »...kétségtelen, hogy a mai keresztények is tapasztalják azt, amiről Pál is tud, hogy gondolataink, szavaink sokszor csődöt mondanak, alkalmatlanná válnak. Mégis, a Lélek eszközt formálhat szívünkben, hogy megszólaltathassa rajta saját mondanivalóját.« (...) (1) Az imádságot nem mi, hanem az Isten fakasztja; (2) A forrásnál az imádság kicsi és erőtlen; (3) A forrásnál már az egész folyammal számolunk. (...) A forrásnál – az érnél – nem

látható a folyam, még kevésbé a folyamat befogadó óceán. A meder mégis odavezet. (...) Luther Mártontól (...) »...8,26: Mikor aztán már minden reménytelennek látszik, mert minden az imádságunkkal ellentétesen történik, akkor hangzik fel ama kimondhatatlan fohászkodás. Itt jön segítségül a Lélek a mi gyengeségünknek. Mert a Lélek segítsége nélkül teljességgel lehetetlen volna kibírnunk Isten imameghallgató eljárását. Csak az bírja ki, akiben a Lélek lakozik. Isten műve ugyanis mindig elrejtett és érthetetlen marad.« (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Nem arról van szó, hogy a Lélek olyan esetekben segít, amikor a keresztyének gyengék. A hívők állapotát a gyengeség jellemzi, és a Lélek folyamatosan segít nekik.” (A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Maglehet, hogy a Szentlélek rajtunk kívül is könyörög értünk, az ige azonban azt jelenti ki nyomatékkal, hogy (...) [a] Léleknek arról a közbenjárásáról van tudomásunk, amit bennünk végez, nem rajtunk kívül, tőlünk függetlenül.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

Illusztrációk

„Ez a minket körülvevő valóság és a reménység csatában állnak egymással. A reménység pozitív mozzanata, hasonlóan a hithez, az eljövendő javak felőli bizonyosság. Sőt bizonyos értelemben már az eljövendő javak birtoklásáról beszélhetünk. A hit által a mennyben lakozunk. Ami itt hirdetik, az nem nihilizmus, a valósággal szemben elfoglalt radikális álláspont ellenére. Luther a valóság mellett tett hitvallással nem a semmibe való menekülést állítja szembe, hanem egy magasabb valóságba vetett hitet, amely a tulajdonképpeni valóság... De közben nem szabad megfélemednünk a reménység negatív mozzanatáról sem.”

Walther von Loewenich (1903–1992)
teológus, egyháztörténész

TÖRTÉNET

(Az ἔλπις jelentése: remény, várakozás, aggodalom, félelem)

„Amaranta Ursulának eszébe jutott az a délután, amikor bement az ötvösműhelybe, és az anyja elmesélte, hogy a kis Aurelianónak se apja, se anyja, mert a folyó hozta egy kosárban. Bár ez a történet valószínűtlennek tetszett, nem volt kihez fordulniuk, hogy megtudják az igazat. A gyötrő érzés elől, hogy a testvérét vette feleségül, Aureliano átmenekült a plébániára: talán a nyirkos, molyrágta iratok között valami biztos nyomra bukkan a származását illetően...”

A plébános megkérdezte, hogy mi a neve.

– Aureliano Buendía – felelte.

– Akkor ne törd magad a kereséssel – kiáltotta a plébá-

nos határozott hangon –, sok évvel ezelőtt volt itt egy ilyen nevű utca, s akkoriban az volt a szokás, hogy a gyerekeket az utcákról nevezték el.

Aureliano megrázkódott dühében.

– Úgy – mondta –, szóval maga se hiszi el.

– Mit?

– Hogy Aureliano Buendía ezredes harminckét polgárháborút indított, és harminckétszer vereséget szenvedett – válaszolta Aureliano. – Hogy a hadsereg bekerített és meggyilkolt háromezer munkást, és hogy kétszáz vagyonban vitték a hullákat a tengerhez.

A plébános sajnálkozva mérte végig.

– Jaj, gyermekem – sóhajtotta. – Nekem az is elég volna, ha biztosan tudnám, hogy te meg én csakugyan léte-zünk ebben a pillanatban.

Így aztán Aureliano és Amaranta Ursula elfogadta a kosár történetét, nem mintha hitték volna, de oltalmat találtak benne a félelmeik elől.”

Gabriel García Marquez (1927–) Nobel-díjas
kolumbiai író: *Száz év magány*

Első hallásra – Gyülekezeti gondolatok

Első téma az imádság. Fontos, hogy az imádságban megfogalmazott kérés összhangban legyen azzal, amiért hálás vagyok. Amennyire dicsérem őt szívemben, annyiban bátor lehetek arra is, hogy kérésemet megfogalmazzam. Fontos, hogy szívemben ne panasz, hanem hála legyen, de ha életem Istenre hangolt, akkor nem szükséges azt érezni, hogy a kérés mögött valami elégedetlenség van. A hála és dicséret megfogalmazására nem mindig alkalmasak az emberi szavak. Isten jól tudja, hogyan viszonyulunk hozzá, szavak nélkül, vagy az elégtelen szavak ellenére. A Lélek pedig összeköt minket egymással. Valaki azt szokta kérni: „Add meg, amire szükségem van, vigasztalj meg, örvendeztess meg” – és ő tudja, hogyan teszi ezt. Isten tudja a legjobban „megszervezni” életem dolgait. Valaki azt kérte, hogy Isten tegye őt bölccsé. És hosszú idő után ébredt rá, hogy a sok megpróbáltatás, amely az életét kíséri, talán épp ennek az eszköze, mert ugyan mi által válhat bölccsé az ember, ha nem próbák által?

Kérdés, mit jelent, hogy „üdvösségünk reménységre szól”. A reménység mint a még be nem teljesedett ígéret. A mindig megújítandó bizalom szükségessége. Minden-kivel megtörténik, hogy meginog és bizonytalanná válik hitében. Ugyanakkor a nem hívő emberek közül is sokan vannak, akik őszintén bevallják, hogy a határhelyzetekben nem tudják nélkülözni a reménységet. Például egy orvos a nehéz műtét előtt. Azáltal, hogy felismeri és elismeri saját korlátait, gyakorlatilag rá van utalva a reménységre vagy bizonyos fajta hitre. A reménység ezáltal „találkozási pont” lehet a hívő és nem hívő emberek között.

Mit jelent megszenteltnek lenni? Vajon a Lélek a hívő em-

ber esetében összhangban van a „szíved vágyával”? Vagy a lelkiismerettel? Isten egy része lakik bennünk? Ezáltal vagyunk megszenteltek? Maga a Lélek esedezik bennünk és értünk? Az ő hangja minket szólít, és ha rá figyelünk, akkor Isten akarata győzhet bennünk. Választási lehetőséget kapunk, és segítséget is hozzá, hogy helyesen döntsünk. Nem azt kaptam, amit kértem, de azt kaptam, amire szükségem volt.

Mennybemenetel ünnepe

▶▶ Jn 14,1–12

Igehirdetési előkészítő

Az ünnep jellege és az ünnep igéi

Mennybemenetel ünnepének mottója a Próhle-agendában „az Úrra néző gyülekezet”, amelyről első hallásra a mennybe emelkedő Jézusra szemüket függesztő tanítványok juthatnak eszünkbe, hiszen az ünnep ógyházi igéje is ez a rész az Apostolok cselekedeteinek könyvéből. Valószínűleg a gyülekezeteknek és a lelkészeknek sem árt időnként a merengésből felriasztó szó: „Galileai férfiak!” Az ógyházi ige mellett még felolvasásra kijelölt ige a Királyok első könyvéből Salamon templomszentelési imádságának első hét verse (1Kir 8,22–28). Az imádságot a bölcs király a szövetség ládájának elhelyezése és a gyülekezet megáldásának szakasza után mondja el. Ez utóbbi szövegrészben áthallásokat találunk az alapigével: „örömmel építettem neked lakásul házat, maradandót, örök lakóhelyül.” A felolvasási igében Dávidnak tett ígéretére emlékezteti az Urat Salamon, amelyben a szövetség megtartása és a királyság múlhatatlansága szerepelt, persze az Úrnak azzal a feltételével, hogy ha „fiaid ügyelnek útjukra, és előttem járnak”.

Ehhez az igéhez egy ismert anekdota kapcsolható, amelyben az Izraelbe kiránduló turistacsoport idegenvezetője megrendülve látja, hogy az előre megtervezett látványossághoz képest helytelenül, nem a nyáját vezetve, hanem a nyáját leg hátul kísérve érkezik egy ember. Magyarázatot követelve fordul az általa pásztornak hitt emberhez, aki a kérdésére válaszolva azt mondja: „Helyesen tudod, a pásztor a nyája előtt megy, csakhogy én nem a pásztor vagyok, hanem a mézsáros.” Mint tudjuk, Salamon követelése utódainak alkalmatlansága és Istentől való elfordulása miatt reménytelen volt, Izrael királyai egyenesen bálványimádók voltak, Júda királyai védelmezték az Urat, de mégis csak száz évvel odázhatták el a királyságnak abban az országrészben való megszűnését. Tehát az ember által kijelölt, csupán emberi tehetséggel, tudással, hatalommal ellátott vezető gyenge volt. A vasárnap igehirdetési alapigéjében pontosan erről beszél a tanítványoknak Jézus, vagyis hogy ő több egy egyszerű embernél.

Exegézis

„Ne nyugtalanodjék szívetek!” A ταρασσω – ’zavar’, ’felkavar’, ’bajt okoz’ – igét Péter szavaira válaszul használja Jézus az alapige első mondatában. Péter az egyik főszereplője a János evangélista által a szinoptikusoktól eltérően megkomponált nagycsütörtök esti beszélgetésnek, amelybe most érdekes módon jóval később, mennybemenetel ünnepén hallgathatunk bele, akár egy rádiójáték egyik felvonásába, ahol Péter apostol az indulatos, emelt hangon Jézust hol őrjöngve, hol könyörögve kérő ember, aki Jézus elvesztésén kívül talán attól is fél, hogy egyedül marad a tanítványok élén. Ez pedig – valljuk meg – jogos félelem, hiszen az apostolok állandóan tévedésekkel küszködő kisemberekként kullognak Jézus után.

„Az én Atyám házában sok hajlék van”: ποικίλοι πολλαί, azaz sok szoba, szállás. Sokan a mennyországot ez alapján próbálják elképzelni: milyen szobák, szállások lehetnek ott. Természetesen születtek ebből elméletek, művészeti alkotások, de még keresztény viccek is, azonban az igének nem ez a fő mondanivalója. Isten házában mindenki számára van hely; mennyivel megnyugtatóbb lehetett azt hallani a tanítványok számára, hogy Jézus halála azért következik be, hogy megtörténjen a hely előkészítése azok számára, akik követni akarják őt. Különleges megfogalmazása a megváltásnak, és talán a tanítványok számára is megnyugtatóbb és érthetőbb volt a magyarázatnak ez a módja.

„Magam mellé veszek titeket”: παραλαμβάνω ige hangzik el a harmadik versben, amelynek a jelentésében benne van az összegyűjtés és az elismerés, befogadás is, ami szintén a tanítványoknak szóló vigasztalás. Ezek a vonatkozások – talán nem véletlenül – pontosan ellentétes jelentésűek azokkal, amelyek a tanítványok egyéni sorsát írják le a Jézus nélkül töltött időszakban, amikor majd mindegyiküknek a maga útját járva kell tanúskodnia Jézus Krisztus tanításáról és megváltásáról, amikor nem lesz részük az elismerésben és a befogadásban.

„Tudjátok az utat”: az οἶδα ige jelentésében benne van az ’ismerni, fizikailag látni, elismerni, értékelni’ is. Elsőre a tanítványok és az olvasó számára sem érthető Jézus mondata, hiszen a következő igeversben magyarázza meg, hogy mit is jelent az utat ismerni.

„Én vagyok az út, az igazság, az élet”: Ἐγώ εἰμι – Én vagyok. Az Isten neve hangzik el, majd a megoldás Tamás apostol kérdésére. Talán első reakciónk Tamás apostol kérdésére („honnan tudnánk akkor az utat?”) rögtön az: „Na igen, az örök kételkedő kérdése”, pedig ebben a részben Tamás nem is emelkedik ki a többi kételkedő közül. Erre bizonyíték az, hogy a következő mondatban Fülöp egyenesen felszólítja Jézust az istenbizonyíték bemutatására:

„Mutasd meg nekünk az Atyát, az elég nekünk”: Αδεικνυμι – ’megmutat’, ’kiállít’, ’demonstrál’ – ige használatával a tanítványok arra a szintre süllyednek, mint a Jézust

próbára tevő farizeusok vagy Heródes király, aki „*azt remélte, hogy valami csodát tesz majd az ő szeme láttára*” (Lk 23,8). Erről tanúskodik az ἀρκέω ige is, azaz az Atyát látni éppen elegendő, kielégítő lenne Fülöp számára, annál több nem is kellene, mondhatjuk a tanítvány kérésére cinikusan. Jézus elkeseredése érthető: „*Annyi ideje veletek vagyok, és nem ismertél meg engem, Fülöp?*”

„*Az Atya énbennem*”: πατήρ ἐν ἐμοί: az evangélium prologusában olvashatjuk: „*Isten sohasem látta senki: az egyszülött (Fiú) Isten, aki az Atya kebelén nyugszik, ő nyilatkozattatta ki.*” A láthatatlan Isten láthatóvá vált egyszülött fiában, de ez a tanítványnak nem elég, neki valami lélegzet-elállító kell, mert attól úgy érzi, megnyugodhatna hitében. Nem elég Jézusra tekintenie, aki az Atyát nézi, és az Atya tükröződik az arcán? Sőt ezt fokozza Jézus, hiszen nemcsak az Atya jelenléte fontos, hanem az, hogy a szavakat, amelyeket mond (ῥήματα ἃ ἐγὼ λέγω), az Atya mondja, és a cselekedetek, amelyek benne végbemennek, az Atya cselekedetei (τὰ ἔργα αὐτοῦ). Ezzel nyomatékosítja az isteni jelenléte a tanítványok előtt, akik sajnos ebben az esetben olyanok, mint a megköveredett szívű nép, akik „*látván nem látnak, és hallván nem hallanak, és nem értenek*” (Mt 13,13).

„*Magukért a cselekedetekért higgyetek*”: az előző versben megjelent már az Atya cselekedete, itt pedig Jézus kérése arra vonatkozik, hogy ha az Atya–Fiú egység többi vonatkozásának meglátására képtelenek, legalább a cselekedetek győzzék meg a tanítványokat (διὰ τὰ ἔργα), hiszen a farizeusok közül is „*sokan hittek az ő nevében, mert látták a jeleket, amelyeket tett*” (Jn 2,23).

„*Aki hisz énbennem, (...) szintén megteszi, sőt még nagyobbakat*”: a hit az, ami mindennél nagyobb erővel rendelkezik.

A prédikáció felé

A mennybemenetel ünnepkörében való elmélyülés helyett igyekszem egy verssel, történettel kezdeni a prédikációt. Az alapige szövegkörnyezetének tisztázása is fontos lehet, azonban talán még ennél is fontosabb a lelkiállapot, amelyben az alapige szereplőit láthatjuk: a határozott, tanítványait nyugtató Mester, a vele ellenkező és fogadkozó Péter, a Jézus szavainak értelmét kutató Tamás és az Úrtól jelet kívánó Fülöp. Különösen zaklatott állapotban lehetnek, hiszen nem sokkal korábban derült ki Júdásról, hogy áruló, de egyre inkább kezd tudatosulni a tanítványokban, hogy a földi Jézussal eltöltött idejük a végéhez közeledik.

A szakasz legismertebb mondata kétségkívül az út, az igazság és az élet metaforája, amely minden emberi nemzedéket és még a nem keresztényeket is megérinti, legyen szó filozófiáról, művészetről vagy irodalomról. Sokan mondják, akik hosszú szenvedést élnek át, vagy ápolják beteg hozzátartozójukat, hogy Jézus szenvedése a saját vagy szeret-

tük szenvedéséhez képest semmi, csupán néhány óra. Jézus célja nem is az, hogy mindenkinél nagyobb mértékű szenvedést átéljen, hanem hogy ebben is hozzánk hasonlóvá váljon, részesüljön az emberi szenvedésben és a halálban. Ez az utolsó állomás a feltámadás előtt.

Kőrösfői-Kriesch Aladár *Ego sum via, veritas et vita* című alkotása jut eszembe. A nagyméretű képen a halott gyermeke felett bánkódó festőt és családját Jézus vigasztalja, a jelenetet körülvevő, portrészzerűen ábrázolt barátok pedig a művészet megváltó erejében való bizakodást tesztelik meg (ANDRÁSI et al. 1999, 33–34. o.). S hogy a kép a művészetről szólna, nem Jézusról? A festészet és a művészet eszköz az Istentől kapott ajándékok, a szeretet, a béke, az igazság, az élet, az Isten ajándékainak és közöttünk való jelenlétének kifejezésére.

A Megváltó által hangsúlyosan kiemelt szakasz mégsem a közismert mondat, hanem a kétszeres ámennel (bizony, bizony, mondom néktek) bevezetett gondolat, amely már a másik Pártfogó ígéretére készíti fel a tanítványokat. Ahogy Luther Mártontól tudjuk: „*Ahol hit van, nem maradhat rejtve, megmutatkozik, napfényre tör a jócselekedetekben.*” Azonban „*nem jócselekedeteink által leszünk Isten gyermekeivé, örökösivé, igazakká, szentekké, keresztényekké, hanem csak amikor már mindezekké lettünk, akkor cselekszük a jót*” (VIRÁG 1991, 82. o.).

Mennybemenetel ünnepe zárása Jézus Krisztus földi szolgálatának, nagy próbatétel a tanítványok és az egész kereszténység számára. Ha a tanítványok – a Szentlélek segítségével – nem állnák ki ezt a nehéz próbát, az megakasztaná Krisztus ügyét és a kereszténység későbbi terjedését. Ezt a próbát újra és újra át kell élnie a gyülekezeteknek, tovább kell adni a Krisztustól kapott evangéliumot. A Szentlélek segítségével a tanítványoknak sikerült, nekünk is sikerülhet!

Hivatkozott művek

ANDRÁSI Gábor – PATAKI Gábor – SZÜCS György – ZWICKL András 1999. *A magyar képzőművészet a 20. században*. Corvina, Budapest. 33–34. o.

VIRÁG Jenő 1991. Dr. Luther Márton önmagáról. 3. kiad. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest. 82. o.

■ GERLAI PÁL

Tallózó

„Isten az, aki gondoskodott az ember biztonságáról, reményteljes jövőjéről. A lakás biztonságot, otthont jelent, Isten jelenléte védelmet, boldog életet mindennel és mindenkivel szemben. (...) Amikor Jézus hitre szólít, ezt úgy teszi, hogy azokra a tényekre hivatkozik, amelyek egyértelműen hirdetik, hogy Isten az ember javát és életét munkáló Úr.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„...teljesen világos, hogy a tanítvány nem »érti« Jézust. Hogyan is »érthetné«, amikor a megvilágosító Szentlélek ígéretével van csak találkozása (14,15), a Lélekkel magával még nincs?! (...) *A tanítvány azért fogadja értetlenül, ill. félreértve Jézus kinyilatkoztatását, mivel ezt maga az Úr akarja így.* Ez az elesettségre utaló tény nem az emberi bűnösségnek, hanem az isteni szándék érvényesülésének a mutatója.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Nem két hitet ajánl ezzel, hanem egyet. Lehetne hinni Istenben Jézus nélkül. Ezt teszik a pogányok is. Lehetne hinni Krisztusban Isten nélkül, ezt teszik a zélóták és kalandorok, akik egy emberben bíznak s vele együtt buknak el. (...) »Én vagyok az út, az igazság és az élet!« Figyeljük meg: nem azt mondja, hogy én adom, közlöm mindezeket, mint valami tárgyi ajándékot (...). Hanem azt mondja, hogy mindez »Én vagyok.«” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„*Ne nyugtalanodjék a ti szívetek.* (...) Minden hívő felelős szíve állapotáért (...). Az Atya Istenbe és a Fiúba, Jézusba vetett szilárd hit segítségével enyhülhet lelkük szomorúsága, és erőt nyerhetnek közelgő próbájukhoz. (...) Értetlenek maradtak Jézus haláláig és feltámadásáig, sőt a Lélek eljöveteleig. Rendelkeztek minden ismerettel, de nem tudták összeilleszteni a részleteket.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Az »igazság« és az »élet« az evangélium két alapvető szótériológiai képének segítségével minősíti az »út« kifejezést. Jézus nem csupán elvezet az üdvösségre, hanem ő az élet és igazság forrása.” (*Jeromos-bibliakommentár*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Mivel Jézus az Isten képe (2Kor 4,4; Kol 1,15), aki őt látja, látja az Atyát.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLAT

„Jézus nem volna Pál apostol Istene, de az én szívem Istene sem, ha nem mondhatnám a legparányibb, legalányibb teremtményre: »Ezt a dolgot nem tudom másképp megragadni, megérteni, nem is érinthet meg teljesen, ha nem szerepel annak a Valakinek a hatásaként, aki teljes valóságot, végső meghatározást ad annak a természetes Egésznek, amelynek ez a dolog a része.« Mivel Krisztus az Ómega, ezért az Ő emberfeletti természetének hatása fizikailag, valóságosan itatja át a világegyetemet, még anyagi velejét is. A megtestesült Ige jelenléte egyetemes Elemként jár át mindent. Minden dolog mélyén ez a jelenlét ragyog, mint végtelenül bensőséges központ, és ugyanakkor végtelenül távoli központ is, mely majd az egyetemes beteljesüléssel esik egybe.”

Pierre Teilhard de Chardin (1881–1955) francia jezsuita teológus, filozófus, paleontológus

TÖRTÉNET

„A katonák és atyák már akkor is megdöbbenek, mikor a király fölött megjelent a csodálatos fekete felhő, de ijedelmük még fokozódott, mikor a csendes és derűs napfényben üresnek látták a trónszéket.

Aztán innen is, onnan is kiáltások hangzottak:

– A vihar ragadta a magasba, az égiek közé!

– Istentől született isten ő! Úgy tisztelje mindenki, mint Róma városának királyát és teremtő atyját!

Az atyák pedig kezüket ég felé tartva, ekképp könyörögtek:

– Adj, Romulus, békességet városodnak! Légy hozzá kegyes és jóindulatú! Oltalmazd népedet!

De a következő napokban és hetekben, mikor Romulus hiánya mind érezhetőbbé vált, a nép és a hadsereg, mely bálványozta királyát, az atyák ellen fordult gyűlöletével. Az a gonosz hír terjedt ugyanis el, hogy a vihar alkalmával az atyák ölték meg Romulust, mert ők akartak uralkodni helyette.

A gyűlölet már-már lázadásá fajult, mikor a szenátus gyűlésre hívta össze a népet a Mars mezőre, ugyanoda, ahol Romulus eltűnt. A gyűlés megnyitása után Proculus Julius nevű szenátor emelkedett szólásra:

– Rómaiak! Ma hajnalban, mikor falusi birtokomból elindulva Rómához közeledtem, az égből hirtelen leereszkedett és közeledett hozzám Romulus. Rögtön megismerem, hiszen éppúgy, mint ti, jól ismertem kedves vonásait, és a legnagyobb tisztelettel kértem, könyörögtem, üzenjen velem nektek, akik nem tudtok belenyugodni az ő elvesztésébe. Megmondtam neki, hogy már minket, az atyákat vádoltok, hogy mi öltük volna meg. Romulus erre így válaszolt: »Menj, és vidd hírül a rómaiaknak, hogy ne adjanak hitelt oktalán híreszteléseknek. Az égi lakóknak az a szándékuk, hogy az én Rómám legyen a földkerekség ura. Ezért hát törődjenek a hadi dolgokkal, és tudják meg, de az utódaiknak is úgy adják tovább, hogy nincs emberi erő, mely a római fegyvereknek ellenállhatna!«

Ezeket mondta, majd ismét a magasba emelkedett, és eltűnt előlem...”

Titus Livius (Kr. e. 59 – Kr. u. 17) római történetíró

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Az igeszakasz legfontosabb üzenete az, hogy Jézus által az Atyához mehetünk. Illetve nemcsak a textus, hanem egész keresztény életünk legfontosabb kérdése, hogy aki hisz Istenben és hisz Jézusban, annak örök élete van.

Tartalma aktuális, azzal kezdődik, hogy „*ne nyugtalanodjék a ti szívetek*” (Jn 14,1).

Az ember egyfolytában nyugtalanodik, aggódik. Mindig más és más nyugtalanítja az ember szívét. Aggodalmas-

kodunk, izgulunk, félünk... Jézus pedig lecsendesít. Sokkal nagyobb távlatot nyit meg, mint a napi gondok, problémák megoldása. Örök életet ígér.

Jézus előremegy, és helyet készít számunkra. Ez maga az evangélium. Nem feledkezik meg az övéiről.

A tanítványok bizonytalankodnak. (Mennyire emberek, esendők, és mennyire magunkra ismerhetünk bennük!)

Miért nem hisznek, ha látták a sok csodát, és végig Jézus mellett voltak?

Ezek a mai, 21. században élő emberek kérdései is: miért nem hisszük el azt, amit Jézus mond?

A tanítványok kérdései a mi kérdéseink is lehetnek. Hogy juthatunk az Istenhez? Csakis Jézus által.

A mi dolgunk hinni Jézusban, hinni az ő szavának, észrevenni Isten munkáját, szeretetét életünkben.

Az utolsó ígevers nehezen érthető. „Aki bennem hisz, ugyanazokat a tetteket fogja végbevinni, amiket én magam cselekszem, sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál, mert én az Atyához megyek.” (Jn 14,12)

Ha csak hallanánk a szószéken a kijelölt textust, és nem olvasnánk a kezdődő szakasz címét: „A másik Pártfogó ígérete”, akkor bajban lennénk az értelmezéssel.

Az íge összességében megnyugtat. Van hová tartanunk, és van, aki elvezessen bennünket!

Húsvét ünnepe után 6. vasárnap (Exaudi)

▶ ApCsel 6,1–7

Igehirdetési előkészítő

„Egyetlen emberben sincs meg az összes képesség, mely ahhoz szükséges, hogy egy gyülekezetnek csak megközelítőleg is nyújtani tudja mindazt, amire szüksége van.” (Klaus Douglass)

Exaudi vasárnapján, az égre mutató és a ránk váró reménybe bepillantást engedő mennybemenetel után még egy feltörő kiáltásra van módunk pünkösöd előtt. „Halld meg, Uram, hangomat!” Már visz a sodrás pünkösöd felé a földön küzdő egyház mottójával – mivel annak elsősorban a földi keretek közt kell élnie. Igénk közlőként látatja azt az ősgyülekezetet, ahol az első struktúrából adódó problémák jelentkeznek. A megváltozó helyzetben már nem tartható a kezdeti, addig jól működő rend. A körülmények változásért kiáltanak.

A jeruzsálemi gyülekezetről fals az elképzelés, hogy ott még minden rendben volt, merthogy jókat olvasunk felőlük. A Biblia nem szépíti és mismásolja el a valóságot, igaz képet adva őszintén ír a problémákról is: nem volt ez a gyülekezet sem tökéletes. Viszont problémamegoldó közösség volt.

Keresztényekről olyat hallani, hogy zúgolódnak, szomorú és meghökkentő. Nagy csalódás, ami már egy fejezetel korábban is látszik Anániásék történetéből. Az elvárás szerint nem lenne szabad egy jézusi közösségnek ilyennek lennie. De emberek voltak az akkori tagok is, akik éppúgy követhettek el hibákat, mint mi. Viszont megtanulhatjuk tőlük azt, ahogy meglátták a konfliktusok okait, és ahogy megoldást kerestek ezekre. A feszültségek miatt megakadtak ugyan a dolgok, de miután a problémát sikerült közösen orvosolni, újra helyreállt a rend, és a gyülekezet megint növekedő közösséggé vált. Nincs olyan, hogy minden rendben van; de ami nem megy flottul, az rendbe tehető szeretettel, bölcsességgel és a Lélekkel.

A konfliktushelyzet (6,1), amely szerint viszály támadt a tagok között, furamód épp egy pozitívumból fakadt: a tanítványok száma növekedett. Nem a problémával kezdi Lukács, hanem azzal, hogy Isten egyre többeket hozott a világhoz, és betagotha őket a gyülekezetbe, nemcsak statisztikailag, hanem az üdvözülők seregéeként is. Nemcsak papíron, a maguk módján voltak ők tagok, hanem résztvevők is voltak. Ugyanakkor épp az előrelépésből jött a gond is: megnőtt a szolgálati terület – annak minden előnyével és hátrányával: azaz új szolgálati ágak jöttek be, és új feladatokat kellett megoldani. Számos egyházi ingatlanunk van: milyen jó! Ugyanakkor borzasztó is, mert hol az eresz megy tönkre, hol meg beázik a tető – mennyi gond van az épületekkel! A természetes növekedésnek természetes velejárója a feszültséghelyzet.

A zúgolódás kiobbantója a Földközi-tenger egész medencéjében szétszéledt, majd öregkorukra Jeruzsálembe visszaköltöző, amúgy már főképp csak görögül beszélő diaszpóraszidók voltak. A „külhönban” hellenizálódva már asszimilálódtak, a környezeti hatásokat átvették, hazatérve pedig közülük többen keresztényekké lettek. Sokuk családjá idegenben maradt, így számos özvegy és egyedülálló akadt köztük, akikről a gyülekezet gondoskodott. A szeretet-szolgálat tehát elejétől fogva jelen van a közösség életében.

Kezdetben minden gyülekezeti munkát az apostolok végeztek, így a diakónia és a gazdálkodás is az ő feladatuk volt, ami a közösség növekedése miatt egyre időigényesebb és fáradtságosabb szolgálatot jelentett. Aki túlterhelt, nem igazán tud már minőségi munkát végezni. Előfordulhatott, hogy az apostolok is kifejejtettek tagokat, vagy nem tudtak mindenkire egyformán elég időt fordítani. Ezt aztán egyesek a személyük elleni sértésnek vették. Nem azt hangoztatták, amit valaki nyújtani tud, hanem negatívan azt, amit nem: a fehér foltokat és a „térérő” hiányát. Egy gyülekezetben mindig lehet kritizálni valamit, erkölcsi kifogásokat tenni és elvárásokat támasztani.

Lám, a nagy elsők között is voltak érzékeny lelkű emberek, akik ahelyett, hogy a sérelmüket őszintén elmondták volna, inkább rosszindulatú gyanúsítgatásba kezdtek: azt terjesztették, hogy biztos azért hanyagolják őket az apos-

tolok, mert ők csak görögül értő hazatelepült jöttek. Feltételezésüket felnagyított tényként adták tovább: belelovalva magukat, megrágalmazták az apostolokat személyválogatással és azzal, hogy rosszul végzik a munkájukat. Sajnos amikor az ember külön véleményen van, az legtöbbször valaki ellen irányul, és ellenségeskedést szül. Jaj, kiszúrnak velünk! Pont velünk – hát ezt érdemljük?! Amikor az ember saját mellőzöttségével kezd el foglalkozni, abból gubancok lesznek.

Hiába tér Istenhez a hívő, attól még benne él a régi természet, amely keresi is az alkalmat, hogy mikor sértődhet meg. Az empátiát nélkülöző óember mindig fel akar bennünk tápászkodni. Bevisszük a gyülekezetbe, ami még talán nem is volna baj, de az már igen, ha az óemberünk ki is bontakozik ott. A maga körül forgó óember fő gondja ugyanis az, ha nem eléggé figyelnek rá. Még ha valaki mást szid, akkor is igazából saját magáról beszél. Ezek az özvegyek is alapvetően hiúak, büszkék és gőgösek voltak, akik úgy akarták fontossá tenni magukat, hogy elkezdtek a megbántottságukra panaszkodni. A gonosz így használhat fel hívőket is a bajkeverésre, a feszültségtámasztásra és az egység megosztására.

A zúgolódás, morgolódás szinonimái: nem nyíltan és őszintén beszélni, csak a bajusz alatt rebesgetni, maguk között mondani, valamit csak fülbe súgni. Az apostoli levelek szerint a problémák ott kezdődnek, amikor a klikkesedő gyülekezet már nem éli meg, hogy tagjai Krisztusban egyek. A zúgolódás gyakran a rossz forrása, amely rombolja az egységet. Mert az jó, ha egy gyülekezetnek vannak csoportjai, a baj az, ha valaki csak a csoportban gondolkozik, és nem az egész közösségben. Persze kérdés, hogy mindig baj-e a zúgolódás. Elvégre bárcsak ma is amiatt lenne kritika és panasz, mert növekszik a gyülekezetünk, és azzal együtt a munka! A baj akkor van, ha a feszültség a bűnös emberi természetünkből fakad.

A megsértődés másik oka, hogy az emberek elvárják, hogy őket kiszolgálják, ahelyett, hogy ők állnának be a szolgálatba. Ez még meg is magyarázható kegyesen: mivel mesziről jöttem, idős és beteg vagyok, megrendelem a szolgálatokat, hisz ez a kötelességetek. Ez az egyház dolga! Jogosak az igényeink. Pedig ugyancsak valószínű, hogy nem mindenki lehetett közülük magatehetetlen. Az viszont egyiknek sem jut eszébe, hogy a zúgolódás helyett inkább be kéne segíteni a szolgálat végzésében. Szomorú, ha a régi én azt állítja: én azért vagyok, hogy kiszolgáljanak, és még azt is majd kritikusan megbírálok. Sokak elvárásrendszerében az egyház és a lelkesi hivatal is egy szolgáltató vállalat. Jézus lelkiülete egész más: „Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon...”

Az „úttörők” hibái és azok megírása éppen arra utal, hogy nem az a példamutató, ahogy élt az ősgyülekezet, hanem az, ahogyan rendbe tették azt, ami nem volt rendben. Nem az a szégyen, hogy piszkos a kezünk, hanem az,

ha nem mossuk meg. Nem az a szégyen, hogy a mintagyülekezetben nehézség támad, és klikkek alakulnak, hanem az, ha ezt nem orvosolják. De Isten Lelke begyógyította ezt a sebet.

A helyzetmegoldás (6,2–6) során az apostolok, bár sértették és rágalmazták őket, nem sértődtek meg visszaszűrő, összegömbölyödött sündisznó módjára. A vádakra nem viszontváddal vagy rágalmazó panasszal reagáltak. Tudják, hogy mindig az kezdi a „verekedést”, aki visszaüt. Nem mondták: ha ti úgy, mi is úgy. Abbahagyjuk az egészet! Mi a lelkünket is kitesszük, és lám, ez a válasz: nem becsületek a munkánkat. Hálát nem várunk, de legalább ne bántsatok minket. Nem borultak ki a részizagságos bírálatokra, nem mentegetőztek, nem ágáltak, nem mutogattak másokra, és nem rázták le rögtön magukról a kérdést, hanem komolyan elgondolkoztak azon, min kellene változtatni. Belátták, hogy ennyi munkát csak maguk képtelenek elvégezni. Őszinte nyíltsággal mertek beszélni a problémáról: mert a megoldáshoz csak a valós helyzettel való szembenézés vezethet el. Nem azt mondják: jó, egy kicsit összerendezzük magunkat, majd másképp osztjuk be az időnket. Nem azt mondják: majd átszervezzük dolgokat, hanem azt: van olyan feladat, amelyet le adunk. Az önzésemet legyőzve elfogadom, hogy a másik nálam jobban ért hozzá. Nem hurrogják le a zúgolódókat – a látszatszeretettel fenntartva; és nem ijednek meg az ügykezeléstől sem.

Elletett volna intézni a dolgot mutyiban is, de az apostolok nem akarták a gondot látszatabékességgel elkendőzni, hanem összehívták a „tanítványok egész gyülekezetét”, hogy a kialakult túldramatizált problémára közösen, konstruktívan és azonnal keressék a megoldást. Amit a zúgolódók a hátuk mögött mondtak, azt ők nyíltan kimondták mindenki előtt: nyilvánosságra hozták, amit egyesek a homályban akartak tartani. És azonnal cselekedtek: mert egy fertőzött sebben, ha nem kezelik, egyre több a genny; ha időben nem orvosolják, a gond visszafordíthatatlanná válik. Nem hagyják, hogy bárkiben is tüske maradjon. Szó sincs arról, hogy majd az idő megoldja, majd lecsendesednek, majd elmúlik a felbőszülés! A tüzet még az elején kell eloltani, nem szabad várni, amíg elterjed. Így elejét veszik a konfliktusnak.

Mivel az elkezdett munkát nem akarták feladni, ezért a Lélek útmutatása által úgy döntöttek, hogy új munkatársakat vonnak be (humán erőforrás-kezelés) szervezett módon a szolgálatba. Újszerű megoldással a munkaterület egy részét más, talentumokban gazdagabb tagoknak adták át feltékenység nélkül, ami egyháztörténeti jelentőségű fordulat a gyülekezet életében. Belátták, hogy ami nem az ő feladatuk, azt nem feltétlenül nekik kell elvégezniük; hiszen közben a saját küldetésük szenved csorbát.

Meghatározták a kollegiális feltételeket is: olyanokat kerestek, akiről mindenkinek jó véleménye volt: ez az em-

beri megítélés szerinti alkalmasság. Nem az „ajánlom magamat” szlogennel érkező önjelölteket választják ki, hanem azokat, akikről jó bizonyóságot tesznek, mert a maguk helyén világítanak, megbízható, becsületes embernek ismerik őket. De még fontosabb a tanultságnál és megbecsültségnél, hogy lelki emberek legyenek: „*telve Lélekkel és bölcsességgel*”. Vagyis nem akárkit állítottak a szolgálatba, csak hogy legyen ott valaki. Hanem olyanokat, akiket közösen megfelelőnek találnak a *rite vocatus* külső és belső szabályai szerint: vagyis „hiteles” keresztényeket, akikben a Lélek lakik, és akiknek van elég tapasztalatuk és bölcsességük az emberekkel való foglalkozáshoz.

Az apostolok meghatározták a saját kompetenciájukat is: „*mi megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett*”. Ez a helyes munkaköri leírás: a fő feladatot megtartani, minden mást leosztani. Belátni, mi adatott nekünk, és mi másnak. Sőt, ezt úgy teszik, hogy kimondják: válasszatok ti! Ti vetettétek fel a gondot, keressetek segítőtököt magatok közül! Nem a probléma lerázása ez, hanem annak helyén kezelése. A gond a közösségé, a megoldás is legyen a közösségé – elvi és megvalósulási szinten is. Így mind a hét diakónus görög nyelvű lesz – és ez a megoldás működik is. Csodás, hogy van kiből választani, ahogy az is, ahogy értük együtt imádkoztak, és úgy bocsátották ki őket nyilvános felhatalmazással a szolgálatba.

Az eredmény (6,7) az lett, hogy a rossz világosságra kerülése után megtörténik a felismerés és a hiba megvalósulása. Így szolgálati rangsorolás nélkül is a helyükre kerültek a dolgok: „*tetszett ez a beszéd az egész gyülekezetnek*.” Míg a túllihegett zúgolódás megakasztotta a növekedést, a konfliktuskezelés ismét új erőt adott. Minden a helyére került: a gyülekezet újra jól működött; és ennek jele volt az, hogy egyre többen csatlakoztak ismét hozzá. A növekedés ténye így keretezi textusunkat, mutatva, hogy Krisztus igazi gyülekezetének mindig növekedő gyülekezetnek kell lennie. A sikerességre utal az az epizódyszerű megjegyzés is, hogy még az ellentábor vezetői, az egykor Jézussal még teljesen ellenséges templomi papok közül is sokan csatlakoztak a kereszténységhez. Nem semmi! Igazán komolyan vehették ezek a küldetéscentrikus pionírok a missziói parancsot, benne még a feszültségekkel járó feladatokat is.

Amikor lelepleződik a rossz, és vége lesz a viszálynak, akkor ezzel együtt annak hatásaként megszűnik a hajszoltság és a túlterheltség is. Csak rá kell jönni, hogy nem vagyunk pótolhatatlanok, hogy a látszólag kellemetlen és erőt felőrlő dolgokkal való szembenézés akár előrevivő is lehet, és hogy a tegnapi megoldások nem mindig jók a mában. Az idei év a stratégiai tervezések és a tisztújítások éve: legyenek ott az apostoli módszerek a szolgálatok átgondolásában, felosztásában és az alkalmas szolgáló testvérek kiválasztásában!

■ GABNAI SÁNDOR

Tallózó

„És mivel a szeretetlakomával közönségesen együttjárt az Oltáriszentség vétele is (lásd Apost.cs. 2,46.), a diakónusok kétségkívül osztották a szent áldozatot is; és hogy az Isten igéjét is hirdették és kereszteltek, mutatja a 13. 14. v. és Ap.cs. 8,12,38.” (*Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Az Ige hirdetése, az imádság szolgálata és az özvegyek, gyengék, elesettek gondozása mint munkakör elválik egymástól. (...) Olyanok jöhetnek számításba, akiket meglátszik, hogy Urukkal élő közösségben vannak (...). Szentlélekkel és bölcsességgel teljes férfiak jöhetnek számításba (...) Fülöp (...). A hagyomány szerint egykor neki mondta Jézus: »Hadd temessék el a halottak halottaikat. Te pedig menj, és hirdesd az Isten országát« (...).” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„István a Szentléleknek ugyanazt az ajándékát kapta, mint az apostolok, ő is »jeleket és csodákat művelt«, s éppúgy vitatkozott és érvelt, mint a Tizenkettő.” (*Szegedi bibliai kommentár – Újszövetség. Korda–Bencés*)

„...a diakónusok további szolgálatáról nincs adatunk; illetve: ami van, az az apostoli szolgálattal azonos munkálkodásról szól (vö. Fülöp esetében 8,5–40; István esetében 6,8–7,60), sőt olyan nagy hatású prédikációs tevékenységről, amely – többek között – vértanúsághoz vezet. (...) Nem az a fontos (...), hogy »megfelelő szakemberek« vagy egyáltalán jobb munkamegosztás segítségével »kezelhetővé« váljanak a problémák, hanem az az igazán fontos, hogy Isten Igéje hirdettessék. Mert az Ige nemcsak arra való, hogy a gyülekezet megszülessék (»creatio ex nihilo«!), hanem arra is, hogy ami létrejött, az megmaradjon (»creatio continua«!).” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák. Magánkiadás*)

„Az asztalok (...) [v]alószínű, hogy itt arra a helyre utal, ahol az anyagi és természetbeni javakat szétosztották az özvegyek számára.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztýen Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„Itt azt látjuk, hogy nyomást gyakorolnak az apostolokra, hogy aktív szerepet vállaljanak az asztalnál történő szolgálatban, ők azonban nem engedik, hogy ez a nyomás befolyásolja a szolgálatukat.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. The Word for Today*)

Illusztrációk

GONDOLAT

(*Nem helyes, hogy isten igéjét elhanyagolva...*)

„Nevelnie kell önmagát, és meg kell tanulnia az elmélyülést; mindenekelőtt a lelkét kell gondoznia és fejlesztenie, hogy a tehetsége mindig valaminek az öltözeke legyen, és

ne egy ismeretlen kézről elveszített kesztyűhöz, a kéz üres és céltalan látszatához hasonlítson.”

Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) orosz festő

„Asztali áldás vendéglősöknek: Ím, előtted összejöttünk, lélekmelengető nedűnk, száraz, édes és keserű, egekbe szökjék a derű! Énünk csupa nyitottság, kerüljön a romlottság! Éhezőnek enni adunk, néked Urunk, hálát adunk, Ámen!”

Adrian Plass (1948–) angol író, humorista

TÖRTÉNET

(Zúgolódás támadt..., hogy mellőzik a közülük valókat)

A gyerekek egymás után készítettek ajándékokat: kis betlehemeseket, rajzokat, lombfűrész munkákat, agyagfigurákat. Már napokkal előbb betették mindenkinek a nevét egy kalapba, és akinek a nevét húzta, azt ajándékozta meg karácsony este. Így mindenki készített és mindenki kapott is valami kis ajándékot. Persze ezt titokban kellett volna tartani, de a gyerekek egymás után cserélgették a neveket, mert ennek vagy annak akartak inkább ajándékot adni. Nézeteltérések is voltak ebből, de a gondozónők türelme és igyekezete megpróbált mindenféle surlódást kiküszöbölni. Sok gyerek előtt akkor vált nyilvánvalóvá, hogy a karácsony nemcsak a barátok ünnepe, hanem mindenkié, hogy mi mindenkinek készítünk meglepetést, hogy szeretetünket megmutassuk, hogy nem csak a barát a testvér, és ilyenkor nincs haragszom rád játék.

Sztechlo Gábor (1909–1974)
evangélikus lelkész életrajzából

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Fontos üzenet ma is, hogy sokan élnek a gyülekezetben, látogatják az alkalmakat, de kevesen vannak, akik átadott életűek, és még kevesebben, akik szolgálatot végeznének. Így nagyon sok teher, feladat hárul a lelkészekre, lelki munkatársakra. Sokan csak ücsörögnek, szemlélődnek ahelyett, hogy segítenének, meglátnák és elkérnék a feladatokat, szolgálatokat. Hosszú évek eltelte után is még elvárják, hogy babusgassák, dédelgessék őket. Csak rájuk figyeljenek, velük foglalkozzanak, őket vegyék észre. Ha nem a saját elképzelésük szerint történnek a dolgok, akkor bizony zúgolódnak, felháborodnak, megsértődnek, kritizálnak. Mindig tudják és látják, hogy mit kellene a másoknak tennie. Ezáltal olyan terheket rónak a lelki vezetőkre, hogy valóban nem marad elég idő az Isten igéjébe való belemerülésre, annak kibontására, imádságra, elcsendesülésre. Már az Ószövetségben is találkozhattunk ilyen problémákkal Mózes idejében. A mindennapi ügyes-bajos dolgaikkal Mózeshez fordultak, aki kimerült, nem tudta egyedül ellátni a megnövekedett feladatokat, segítőkre volt szüksége. Így kellene nekünk is, akik hitben előrébb járunk, elkérni a szolgálatokat, levéve a terheket az ige szőlőiről.

Kik a valóban özvegyek? A rászorulók valóban rászorulók? Ma úgy tűnik, könnyebb áthárítani a felelősséget és a terheket, mint az Úrhoz kiáltani és megtenni minden tőlünk telhetőt, és ha valóban bajban vagyunk, csak akkor kérni a segítséget.

Akkor erősödik Isten népe, ha mindenki kiveszi a részét a munkából.

Miért csak férfiak közül választottak? A nők között nem voltak alkalmasak az asztaloknál való szolgálatra?

Pünkösöd ünnepe

► Jóel 3,1–2

Igehirdetési előkészítő

Minden nagy keresztény ünnepnek ótestamentumi, prófétai alapjai, gyökerei vannak. Fokozottan igaz ez pünkösdre nézve, hiszen Péter apostol „egyházalapító” igehirdetésének alapigéjét Jóel próféta könyvéből választotta. Ez az ige 2012 pünkösdjén is komoly összefüggések felfedezését és új perspektívák meglátását kínálja a 21. századi igehirdetőknek és ígellatónak.

Szekuláris kontextus

Mielőtt a jóeli prófécia mai üzenetére koncentrálnánk, érdemes szem előtt tartani, hogy ebben az évben pünkösöd ünnepe éppen május utolsó vasárnapjára esik, ami az úgynevezett „gyermeknap” hazánkban. Reálisan kell számolnunk azzal, hogy a gyermeknap sok helyütt nagyobb mozgósító erő, mint a pünkösöd. Míg karácsony és húsvét ünnepek akadnak a gyermekek számára is vonzó aspektusai, addig pünkösöd üzenete sokszor még a felnőttek számára is megfoghatatlanul távolinak és idegennek tűnik.

Ostobaság lenne egyfajta „kulturharcot, kereszties hadjáratot” hirdetni a gyermekek ünnepe ellen. Sokkal inkább fedezzük fel, hogy a kétnapos pünkösöd egyházunkban talán még kellően ki nem használt esély, lehetőség arra, hogy gyülekezeteinkben átéljük az egymással és Istennel való közösségre találás pünkösödi örömét család- és gyermekbarát gyülekezeti „majálisok” meghirdetésével...

Hiszen éppen az első pünkösödkor született meg „Isten családja”, az első gyülekezet! Éppen a pünkösödi Lélek tanít meg és szabadít fel, hogy gyermeki bizalommal „Abbának”, Atyának szólítsuk a világmindenség urát. A nap bibliai üzenetének aktuális meghirdetése szempontjából is fontos, hogy a szekuláris kapcsolópontot kihasználva hidat verjünk a világi gyermeknap és Isten gyermekeinek ünnepe között.

A prófécia

A könyv szerzőjének személyét, az irat keletkezésének pontos idejét homály fedi. Jóel igazi „egy-ügyű” próféta, egyetlen központi üzenete: az Úr napjának eljövetele. Mindezt akkor hirdeti meg, amikor Isten népét súlyos aszály és sáskajárás sújtja, amelyben a próféta az Úr egész világra kiterjedő ítéletének előszelét látja. Adódik a gyors mai párhuzam, hiszen mi is egy globális válság idején lépünk szószékre a jóeli igékkel. Ha sikerül ellenállnunk a rövidzárlatos, direkt aktualizálás kísértésének, vegyük észre, hogy Péter apostol azon az első pünkösdön igencsak bátran alkalmazta az évszázados prófécia ígét a konkrét helyzetben és helyzetre.

Az „Úr napja” nem tévesztendő össze Isten ítéletével. A magyarázatos protestáns fordítás így világítja meg ezt a többjelentésű kifejezést: „Az a nap, amelyet Isten maga határozott meg, hogy beavatkozzék a dolgok menetébe, és érvényt szerezzen akarátának.” (*Biblia magyarázó jegyzetekkel*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1996. 1597. o.)

Azzal a reménységgel készülhetünk az igehirdetésre, hogy Isten 2012 májusában is kész beavatkozni az életünkbe és érvényt szerezni akarátának. Pontosán ebben rejlik pünkösd ünnepének izgalma, hogy amíg karácsony és húsvét csodája egyszeri és megismételhetetlen, addig pünkösdrel úgy kell számolnunk, mint Isten visszatérő meglepetésével. Ilyen meglepetés volt a reformáció is, amelyet némi protestáns öntudattal második reformációként is szoktunk emlegetni...

De hiszem, hogy a Lélek szele fújt már 1517 előtt is, gondoljunk a szerzetesi mozgalmakra vagy az előreformátorokra. S az egyház története azóta is tele van ébredésekkel, megújulási törekvésekkel. Nota bene, még a mi igehirdetésünkön keresztül is történhet valami. Ezzel a reménységgel keressük az utat Jóeltől a mai igehallgatókhoz.

„Isten mindenkié!”

A fenti idézet, amely akár a kulcsa is lehet igehirdetésünknek, egy ismeretlen „lépcsőfoglaló hitvallásaként” hangzott el a közelmúltban, amikor a Deák téri gyülekezet egyik alkalmazottja a templom lépcsőjén „életvitelszerűen” berendezkedőket próbálta távozásra bírni. A visszautasítás meglepő teológiai indokaként fogalmazódott meg az enyhén pimasz, de erősen elgondolkoztató érv: „Miért mennék el innen, elvégre Isten mindenkié!”

Az illető aligha gondolta, hogy „teológiai tétele” egy lelkesízi szakfolyóirat pünkösd előkészítőjében köszön majd vissza. Mégis úgy gondolom, hogy akár kiindulópont, egyfajta trambulín lehet ez a mondat, amikor keressük a jóeli prófécia mai üzenetét.

Hol is prédikált erről a textusról Péter apostol? Nem egy

templom vagy zsinagóga áhítatos csendjében, hanem egy világváros, Jeruzsálem zajos forgatagában. Igencsak „nemzetközi” hallgatóság előtt szólt, amikor a kiáradó Lélek vihara elsöpörte a bábeli átkot, és a pünkösd kommunikatív forradalomban „mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni” (ApCsel 2,6). Így valósult meg a jézusi missziói stratégia, amelyről az előző fejezetben olvashatunk: a tanúk szava a megkapott Szentlélek ereje által érthetően és befogadhatóan jut el a föld végső határaitól érkezők szívéig, mert Isten valóban mindenkié, illetve mindenki Istene, ha még nem is tud róla...

A jóeli prófécia erről a csodáról jövendöl: „*kitöltöm majd lelkemet minden emberre.*” (Jóel 3,1) A következő mondatokban mindezt konkretizálja és kiterjeszti a különböző nemekre, nemzedékekre, társadalmi osztályokra.

Többről és másról van itt szó, mint amit Mózes könyvében olvashatunk. Ott csak a kiválasztott hetven vént részesíti az Úr a Mózesnek már korábban megadott lélekből (4Móz 11,25). Jóelnál viszont fiaknak és lányoknak, véneknek és ifjaknak, sőt szolgálknak és szolgálólányoknak is megadatik a prófétai lélek. Ennek gyümölcszeként nyílik meg a szemük, új perspektívák tárulnak fel előttük. Valóban „látókká” lesznek. Amikor ezeket a sorokat írom, még hatása alatt vagyok a teológushallgatók nagyheti passiójának. Az előadás egyik zseniális eleme, hogy Jézust kivéve minden szereplő bekötött szemmel játszott. Kifejezve, hogy igazán csak Jézus látta, mi miért történik. Mindenki más vak egészen addig, amíg a kereszt tövében álló százados ajkáról fel nem szakad a hitvallás: „*Bizonny, Isten Fia volt ez!*” (Mt 27,54) Ekkor, ettől hullanak le a vakságunkat szimbolizáló sötét kendők...

Isten Lelke az, aki megnyitja szemünket tervei meglátására. Ő az, aki felfrissíti memóriánkat, ahogy Jézus ígéri: „*A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő tanít majd meg titeket mindenre, és eszetekbe juttat mindent, amit én mondtam nektek.*” (Jn 14,26)

Pál is erről a titokról ír: „*Akiket pedig Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. Mert nem a szolgaság lelkét kaptátok, hogy ismét féljete, hanem a fiúság Lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: »Abbá, Atya!« Maga a Lélek tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt arról, hogy valóban Isten gyermekei vagyunk.*” (Róm 8,14–16)

A jóeli prófécia pünkösd betöltése ugyanakkor a málakiási jövendölés beteljesedése is. Az Ószövetség utolsó könyvének utolsó sorai Isten megváltó munkáját a nemzedékek egymás felé fordulásában látják megvalósulni: „*Az atyák szívét a gyermekekhez téríti, a gyermekek szívét az atyákhoz...*” (Mal 3,24)

A nemzedékek egymásra találásának prófétai látomása jól kapcsolható a 2012-es esztendő egyik aktualitásához, hiszen ezt az esztendőt az Európai Unió – többek között – a nemzedékek közötti szolidaritás éveként hirdette meg. Ez természetesen nem kötelező kampánytéma, hanem min-

dennapos feladat egyházunkban is. Gyülekezeteinkben állandó kérdés a különböző generációk kapcsolata, együttélése, illetve ennek gyakori fájó hiánya.

A magyar családok jól ismert krízise (házassági válságok, válási árvák), az egész társadalom általános közönségképtelensége (kényszerszinglik) miatt is fokozottan fontos, hogy gyülekezeteinkben mennyire tudjuk felkínálni és hitelen megélni Isten családjának integráló szeretetközösségét, az atyai ház örömét.

Elméletben már a templomlépcsőn is tudják, hogy „Isten mindenkié”. 2012 pünkösdjén több lehet ez, mint szép lózung. Ez általunk is meghirdethető, a gyakorlatban is elnyerhető ajándék, a Lélek ajándéka!

■ GÁNC S PÉTER

Tallózó

„...*vehájáh aharéj kén* – eschatologikus formula s ez is a végső időkre utal. Amikor ezek az idők bekövetkeznek, nem valamely már volt történeti helyzet ismétlődik meg több természeti áldással, hanem mindenestől új történik, olyan, amilyen eddig még nem volt. Ez elsősorban az isteni Lélek kitöltése minden testre. (...) *A bászár* itt az embernek állattal rokon testiségét és mulandó voltát fejezi ki, amely ellentétben áll a *ruah*hal. Az esendő ember csodálatos felmagasztaltatása (Kecskeméthy) éppen abban van, hogy a *bászár*ra az isteni *ruah* kitöltetik. A *qol* (minden) utal arra az ellentétre, hogy a múltban csak egyesek és időlegesen vették a Lelket (mint a hetven vén, Saul, Illés, Dávid, Elizeus, Ésaías, Mikeás stb.), most azonban a nép minden tagja veszi a Lelket. (...) A Lélek előtt nincs társadalmi vagy rendi korlát: a szolgák és szolgálólányok is veszik a Lelket. A rabszolgákat az izraeli jog egyébként is a családhoz tartozónak tekintette.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Ez a prófécia sohasem teljesedett be, és nem is fog beteljesedni ebben a jelenlegi korszakban. (...) amikor megjelenik az Ő napján, akkor fogják megtapasztalni ennek a nagy jövődőlésnek a beteljesedését.” (Arno C. Gaebelein: *Őszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„Háborús katasztrófák a földön (3. v.) és vészjósló katasztrófák az égen (4. v.) az utolsó idő negatív előjelei, az előtérben azonban a Lélek kitöltésének pozitív jele áll.” (*Biblia magyarázó jegyzetekkel. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó*)

„...hajlamos az ember arra, hogy úgy vegye, (...) mint ha Istennek nem volna több mondanivalója és nagyobb ajándéka. Kielégíti az Isten gondviselése (...). Pedig van még egy ajándék, aki nélkül csonka az életünk. Sőt vannak helyzetek, amikor megmutatkozik, hogy a Szentlélek nélkülözhetetlen, mert nemcsak kenyérrel él az ember.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd. Kálvin Kiadó*)

„Sohase tévesszük szem elől, hogy a Biblia nem húz éles határvonalat a »természet« és a »kegyelem« közé. Hiszen a természetet is Isten Szentlelke kelti életre.” (Cornelis van der Waal: *Kutassátok az Írásokat! Iránytű Kiadó*)

Illusztrációk

GONDOLAT

(*Még a szolgákra és szolgálókra is kitöltöm lelkemet*)

„A feltűnő ajándékok, mint a nyelveken szólás és az imádság általi gyógyítás, nem nagyobbak, mint a gondoskodás és a szervezés csendes ajándékai. Ha a nyelveken szóló és az imádsággal gyógyító új életet ajándékozik a gyülekezetnek, az csak addig jó, amíg tudja, hogy Isten előtt más ajándékok sem kevésbé nagyok és kevésbé lelkiek. Például annak az anyának, aki teljesen észrevétlenül hordozza el alkoholista férjét és idegtépő gyerekeit, vagy azé a férfié, aki anélkül, hogy hitét kifelé mutogatná, nehéz szolgálatot végez egy felelősségteljes világi állásban. Tehát a Lélek minden konformizmusnak ellenzője, akár világi, akár lelkieknek álcázott az, de ellenzője a Lélek pusztán dinamikus értelmezésének is, mely azt eredményezi, hogy a lelki ember olyan fontosnak tartja magát, hogy a rend és az intenció lehetetlenné válik.”

Eduard Schweizer (1913–2006)
svájci újszövetséges teológus

„A tizennyolcadik században mondotta Rousseau: »Ha megszabadulunk a csodáktól, az egész világ Krisztus lábaihoz borul.« Annak idején volt is ennek értelme; de tévedett: az egész világ közönyös lett a Biblia csodái iránt, és Krisztus lábai helyett Pasteur és Jenner lábaihoz borult, és a csodáknak új rendjét fogadta el, amit a tudomány csodáinak neveznek... Még a tizenkilencedik század végén is volt egy Stewart Headlam nevű lelkész, aki nagy bajba került az egyházi feljebbvalói előtt, mivelhogy azt mondta, hogy az egyháznak el kellene ásni száz évre a Bibliát, és akkor fedezzék fel újra annak, ami valóban.”

George Bernard Shaw (1856–1950) ír drámaíró

BŰNVALLÁS

„Bocsáss meg nekünk, ó Uram, mi magunk valljuk magunkat a közönséges ember típusának,

A férfiak és nők típusának, akik bezárjuk az ajtót, és ülünk a tűz mellett,

Akik félünk Isten kegyelmétől, Isten éjszakájának magányosságától, a megkövetelt lemondástól, a ránk mért ínségtől;

Akik nem félünk annyira az emberek igazságtalanságától, mint Isten igazságától;

„Akik a kéztől az ablakon, a tűztől a nádtetőn, az ököltől a kocsmában és a csatornába taszítástól nem félünk úgy, mint Isten szerelmétől.”

Thomas S. Eliot (1888–1965) angol költő

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Nem teljesen világos, hogy a felolvasandó ige miért csak ebből a két versből áll. Különösen úgy, hogy a 3. fejezet csupán öt vers, és úgy, hogy az egész fejezet egy nagyobb egység része, amely szintén magyarázatra szorul. Hiszen így kezdődik a prófétai biztatást tartalmazó szakasz: „Szánalomra indult az Úr országa iránt, és könyörült népén.”

Ennek a megszánásnak és könyörületnek a része, hogy Isten kitölti lelkét, miután az ítélet szavai, a megtérésre, illetve a bűnbánatra való fölhívás elhangzott. Azért fontos ez, mert a „minden emberre” és az „átlomlás” szavak megtevesztőek lehetnek így önmagukban, és mindenféle álmokból, élményekből és látomásokból akarunk levonni messzemenő következtetéseket, holott Isten ígéje nem erről szól. Hanem arról, hogy mitől, miért és hogyan menekül meg az ember az utolsó időkben.

Ezek az idők Krisztus eljövételével kezdődtek meg, és mi magunk ebben az időben élünk. Ez a felismerés arra ösztönöz bennünket, hogy észrevegyük, minden, amiről a próféta ír, a mi időnkben, azaz most teljesül be. (Az oltár előtti ige is erről számol be: most a szemetek láttára, fületek hallatára teljesül be.) Ennek vagyunk tanúi.

Isten lelkének a kitöltése a megoldás arra, hogy megértsük Isten miértünk véghezvitt cselekedetét, és a jelekből olvasni tudjunk. Pünkösöd Babel ellentéte. Akkor összezavarodik a nyelv a közös rosszakarás miatt, amit az Úr az ember érdekében megátol, az istentelenségben, az Isten elleni lázadásban és végső soron az önpusztításban.

Pünkösödkor az ellenkezője történik. Az Úr lelke által újra érthető, érezhető az ő akarata. Az ő lelke hozza közös nevezőre az embert önmagával és az embereket egymással. Ez a közös nevező Krisztus. Őrá mutat, őt hozza el, őt teszi jelenvalóvá (Jel 10, a próféta lelke a Krisztusról szóló bizonyosságtétel).

Az Úr most cselekszik értünk folyamatosan, és ennek a cselekedetének az alapja az, hogy Jézusban mindent megtett értünk. Ezt érthetjük meg Lelke által. Nem csupán a csodás vagy a borzasztó jelekre gondolhatnánk. Hanem arra, hogy ezek arról szólnak, hogy Isten értünk cselekszik Jézusban. A vér Jézus vére. A lelke által érthetjük meg, hogy értünk történik minden! A mindenki talán nem minden ember, hanem az övéi. A mindenki, az bárki, aki segítségül hívja az ő nevét (Róm 10,13).

Hihetetlenül csodálatos átélni mindezt, és mindennek tanújának lenni.

Pünkösöd 2. napja

▶ Ez 36,25–28

Igehirdetési előkészítő

Előjáróban

A történeti háttér

Ezékiel a választott nép hosszú történelmének minden biztonnal a legnehezebb korszakában végezte szolgálatát. Nebukadnecár babilóniai király leigázta Júdát, a jeruzsálemi templomot lerombolta, lakosainak javát fogságba vitette. Maga a próféta is az elhurcoltakkal együtt került Babilonba. Nem egyszerűen egy háború elvesztésének és a hadifogságnak a traumáját élték meg a fogságba került zsidók, hanem hitük teljes összeomlását is. Az Úr otthonaként tisztelt jeruzsálemi szentély lerombolása olyan abszurdum volt számukra, amire senki nem volt felkészülve, és amire senki nem tudott semmi elfogadhatót mondani. Hol volt, hol van az Isten? Valóban úr az Isten?

Ezekre az izzó, nehéz kérdésekre kellett választ keresni.

A szerző

Ezékielről magából a prófétai könyvből is viszonylag sokat tudunk. Ez 1,1–3-ban maga a szerző mondja el a fogságba vitelének történetét, legfontosabb személyes adatait. Búzi pap fia, nős ember, valószínű, hogy maga is pap. Pótolhatatlanul fontos szolgálatát az identitásválságban élő, hazájukból elhurcolt honfitársai között, idegen földön végzi.

Ezékiel könyvének teológiai súlypontjai

A római katolikus *Jeromos-bibliakommentár*ban Lawrence Boadt Ezékiel könyvének öt kiemelkedő teológiai súlypontját a következőkben fogalmazza meg: Isten uralma, Isten szentsége, morális és kulturális elvárások, az egyen felelőssége, bűn és kegyelem.

Abban a történelmi és vallási kontextusban, amelyről vázlatosan szóltam, mind az öt teológiai kérdés hűsbavágó. Az eredeti és a mindenkori címzettek létét és történelmét, hitét és jövőjét egzisztenciálisan érintő témák ezek.

Textusunk központi üzenete¹

Kijelölt alapigénk Isten megújító, új esélyt adó kegyelmét, újjáteremtő hatalmát hirdeti. Érdemes felfigyelni arra, hogy az újjáteremtés három formájáról szól a próféta. 1. A vízzel való meghintés, amely a külső megtisztítást jelenti: „Tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok.” (25. vers) 2. A szívcsere, a köszív helyére egy érző hússzív beültetése és lel-

¹ Korábbi előkészítők a *Lelkipásztorban*: 1964, 185. o.; 1979, 302. o.; 1987, 300. o. Az Ezékiel könyvében belül található párhuzamos hely (Ez 11,19–21) feldolgozásait is érdemes megnézni: 1986, 174. o. és 1986, 174. o.

kének kiárasztása, vagyis az ember belsőjének megújítása: „Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek. Eltávolítom testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek...” (26–27. vers) 3. Az elpusztult ország helyreállítása – az Isten népének mint országnak és mint közösségnek a helyreállítása: „Abban az országban fogtok lakni, amelyet őseiteknek adtam. Az én népem lesztek, én pedig Istenetek leszek.” (28. vers) Ebben a három területben három lépcsőt is láthatunk. Szükséges a külső megtisztulás, de nem elég. A külső megtisztulásnál még fontosabb a belső megújulás. Az embert a környezetétől sokszor külön szemléltető modern korunk számára talán még fontosabb felfigyelni arra, hogy nemcsak az egyes embernek, de a közösségnek is meg kell újulnia. Az emberi élet soha nem légüres térben folyik. Szenvedélybetegségből vagy éppen börtönökből szabadultak sokszor azért (is) esnek vissza, mert a változatlan környezetük visszahúzza őket. Nem választható el az ember a környezetétől. Isten a közösséget is meg tudja és meg akarja újítani, újjá akarja teremteni.

Impulzusok az igehirdetéshez: Isten Lelkének újjáteremtő hatalma

Tisztítás (külső újulás – Isten meg tud tisztítani)

Autómosóban olvastam, amikor megkaptam a jelzést a kihajtásra: „Újjávarázsoltuk...” A lucskos őszi, havas téli, sáros tavaszi és poros nyári utak szennyének lemosása után valóban úgy tűnik, mintha egy új autó gördülne ki az autómosóból. Újra jó ránézni. Jó vele megjelenni. Nem kell szégyenkezni rendetlen autósokként, amikor ismerősökhöz vagy a munkahelyünkre megyünk vele... Pedig csak a piszkot mosták le róla. Az autómosó az autó hibáit nem hozta helyre. Nem javította meg a lámpát, nem állította be a féket, nem újította meg a megfáradt motort.

A kultikus tisztulási rítusok kifejezték egyrészt azt, hogy tisztulásra kikerülhetetlenül szükség van, másrészt a szertartások rendszeres ismétlésével kifejezték azt is, hogy a problémát a rítus nem oldja meg egyszer s mindenkorra. Az Ószövetségben a meghintés vagy vízzel való kultikus megmosás a szertartási tisztátalanságból való tisztulást jelentette. Igénk előtt pár verssel, Ez 36,17-ben a próféta a választott nép bűnét a havibaj szertartási tisztátalanságához hasonlítja, ami azt jelzi, hogy az újra és újra rendszeresen visszatér.

A vízzel való meghintés szertartásos gyakorlatával kapcsolatban érdemes fellapozni egy újszövetségi értelmezést is, ahol utalás történik arra a gyakorlatra, amikor a vörös tehén hamvával kevert vizet izsóppal a tisztátalanra hintették. A Zsidókhöz írt levél természetesen ennek az ősi gyakorlatnak a korlátozottságáról és a Krisztusban kapott megváltás többletéről tesz bizonyosságot. „...ha a bakok és bikák vére és a tehén hamva a tisztátalanokra hintve megszentel, vagyis külsőleg tisztává tesz, akkor a Krisztus vére (...) mennyivel inkább...” (Zsid 9,13–14)

Transzplantáció (belső újulás – Isten új szívet tud adni)

A szívatültetések korszakában a prófétai kép illusztrálására jönnek a példák. Ma már nem is számít szenzációnak a szívatültetés. Egyesek olyannyira rutinműtékként próbálják beállítani, hogy szerintük bizonyos kórházakban „a portás is elvégzi...” Persze ez erős túlzás, de az orvostudomány bámulatos fejlődését tényleg nehéz követni. Szájtátva néztem pár napja az egyik televíziós csatornán, hogy az orvostudomány már ott tart, hogy összejtől próbálnak bizonyos szerveket, többek között szívet is felépíteni...

Igehirdetőként tudnunk kell, hogy a prófétai kép eredeti megszólaltatása idején a szívcsere elképzelhetetlen volt. A kép éppen az abszurdításával mutatott rá Isten minden emberi képzeletet meghaladó hatalmára, hogy számára nincsen lehetetlen. A kő- és a hússzív cseréje egyébként sem a szívizom, hanem az ember lényének, bensőjének teljes megújítását jelentette. Az izommotort ki tudja cserélni a sebész. Óriási dolog, hogy jobban működik azután a szervezet vérellátása, visszatérhet a beteg ereje, és tovább élhet. De azt a műtétet, amelyről a próféta beszél, a legjobb szívspecialista sem képes elvégezni. Ha összejtől teljesen új szívet tudna is előállítani az ember, az is csak a test működtetésére volna képes.

Az Isten által elvégzett „műtét” másról szól. Ő az érzéketlent teheti érzővé, a szívtelet szeretni tudóvá. Micsoda nagy szükség van rá ma is! Templomaink ebben a másik értelemben „szívklínákká” válhatnak. Isten akaratára, hogy a hideg kőszívek helyén érző szívek dobogjanak, hogy a halálra ítélték új esélyt, nem pár ajándék évet, hanem örök életet kapjanak.

Hazavezetés (új esély a közösségnek – Isten új otthont, új hazát készít)

A honvágy nagyon furcsa érzés. Pontosan meg sem határozható kötődés a földhöz, a tájhoz, a kultúrához, a nyelvhez, az emberekhez, és még ki tudná, hogy kihez-mihez. Éreztem már én is. Pedig nem fogságban voltam, mint a próféta, hanem egy távoli országban, az itthonnál jobb körülmények között, jó helyen és kedves emberek között. Nehéz megmondani, hogy a hazavágyónak mi hiányzik. Talán a gyermekkor boldog pillanatait, amelyeket felidéz egy ismert tárgy, illat, dallam vagy hangszín?

Haza és otthon. Hogy mint jelent, azt csak az tudja, akinek volt, de elveszítette, vagy valamiért távol került tőle.

Isten a babiloni fogságban élőknek a lehetetlennek tűnőt ígéri. Hogy haza fognak jutni, és őseik földjén élhetnek. És az ígért valóra vált. A megrendíthetetlennek gondolt Babilóniai Birodalom néhány évtized után összeomlott. Círusz perzsa király nemcsak megdöntötte a babilóniaiak hatalmát, de a fogolyként őrzött népeket hazájukba visszatelepítette. Így jutott vissza hazájába a fogságban élő zsidóság. Nekünk, később élőknek jó olvasni olyan próféciákat, amelyek beteljesültek. Az ígéreteit betartó Istent hirdetik nekünk.

A hazavezetés jó híre nekünk, az Újszövetség népének többet mond annál, hogy szabadító Isten az Úr, aki egy földi nagyhatalom markából is ki tudja menteni övéit.

Sokkal nagyobb hatalom a bűn, a kárhozat és az örök halál hatalma. Isten ebből a fogságból, a sátán markából szabadította és akarja megszabadítani övéit Jézus Krisztus által!

Jézus a Nikodémussal folytatott beszélgetésben textu-sunkra utalva mondja: „*Bizony, bizony, mondom néked, ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába.*” (Jn 3,5)

Az evangélium nem kevesebről szól, mint arról, ami pünkösdhétfő lekciónaként el is hangzik az istentiszteleten: „*Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*” (Jn 3,16)

Az elveszített örök otthonunkba akar bennünket hazavezetni!

■ SZEMEREI JÁNOS

Tallózó

„Izráel helyreállítása nemcsak fizikálisan fog megtörténni. (...) Ha majd Isten *lelke* bennük lakik (...), arra készítte őket, hogy engedelmeskedjenek *rendelkezéseinek és törvényeinek* (...). Isten helyreállítása nem egyszerűen Izráel bűnének megsemmisítése lesz, hogy a nép semleges állapotba kerüljön. Ezen túlmutat: az Úr új természetet fog adni Izráel népének szívébe, s így igaz emberek lesznek.” (A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Csak felületes magyarázó beszélhet arról, hogy ez beteljesedett akkor, amikor visszatértek Babilonból. (...) »Híntek reátok tiszta vizet (...) amikor Izrael népe hisz majd Őbenne, és rá tekintenek, akit átszegeztek (Zak 12,10), akkor megtisztulnak.«” (Arno C. Gaebelin: *Ószövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„Amikor Urunk elcsodálkozott azon, hogy Nikodémus nem tud az újonnan születésről, arra utalt, hogy ez a szakasz Ezékielben olyan fontos rész, amelyről feltételezte, hogy ez az ember, Izráel tanítója, ismeri.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„A *kőszív* képtelen felelni Isten hívására, míg akinek *hússzíve* van, az azt jelenti, hogy kész hallani, hallgatni.” (Biblia magyarázó jegyzetekkel. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„Azt vélnénk helyénvalónak, hogy megvárná, sőt elvárna a bűnbánatot. A bűnbánat azonban csak később támad. Azután, ha már Isten összegyűjtötte őket, szívüket kicserélte, Lelkét bensejükbe adta, megmosta, s a természet áldásával elárasztotta őket. (...) Isten indul meg rajtunk mindent megelőző kegyelemmel. Ez indít bűnbánatra. (...) Menthe-

tetlen állapotomat csak a rajtam gyakorolt kegyelem tükrében láthatom meg kendőzetlenül. (...) Isten kegyelmes beavatkozása nagy vonásokban emlékeztet a teremtéstörténetre. Az eltávolított *kőszív* helyére tett *hússzív* művelete – távolról – az asszony teremtésére hasonlít (1Móz 2,21), az isteni Lélek adománya pedig az első emberbe lehelt élet leheletére (1Móz 2,7k). Hivatkozás van továbbá az Éden kertre, melyre hasonlítani fog a kiviruló ország (35).” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„A teljes átalakulás, az »új szív« azonban csak Krisztusban valósul meg (2Kor 5,17).” (Pat és David Alexander [szerk.]: *Kézikönyv a Bibliához*. Scolar Kiadó)

Illusztrációk

IMA

„Add meg, hogy a Lelked édenében égi vizek fölé hajolva, olyan legyek én is, mint ők, akik szelíd s nagy szegénységüket az örök szeretet tükrében szemlélik.”

Frances Jammes (1868–1938) francia költő

TÖRTÉNET

(Minden bálványotoktól...)

„Nagyon félt a mennydörgéstől és a villámlástól; egy éjjel az országúton lecsapott mellette a villám; ettől úgy megrettent, hogy azóta mindenüvé egy tengeriborjú bőrét cipelte magával talizmánként, s a közelgő vihar legapróbb jelére nagy sietve behúzódott valami mélyen fekvő, boltozatos helyiségbe... Az idegen vallások szertatásai közül egyeseket – elsősorban ősi és Rómában régtől meghonosodott szokásokat – őszintén tisztelt, másokat mélyen megvetett... Unokáját, Gaiust megdicsérte, amiért Judaea mellett elhaladva nem ájtatoskodott a Jeruzsálemi Templomban.”

Suetonius (70–160) római történetíró:
Cézárak élete (Augustusról szóló fejezet)

HUMOR

(Eltávolítom testetekből a *kőszívet*...)

Valami biztosan nem stimmel veled
különben nem viselkedne úgy, ahogy viselkedik
tehát azért viselkedik úgy, ahogy viselkedik
mert valami nem stimmel veled

Nem hiszi, hogy valami nem stimmel veled
mert
többek között pont az
nem stimmel veled
hogy nem hiszi, hogy valami
nem stimmel veled

tehát
 segítenünk kell neki, hogy megértse
 az, hogy nem hiszi, hogy valami
 nem stimmel vele
 szintén olyasvalami
 ami nem stimmel vele

nem stimmel vele valami
 mert azt hiszi
 hogy biztosan nem stimmel velünk valami
 ha segíteni akarunk neki, hogy megértse
 hogy biztosan nem stimmel vele valami
 Ronald David Laing (1927–1989) skót pszichiáter

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ószövetségi ige pünkösdkor? A igék választása emlékeztet bennünket, hogy nem választhatjuk ketté a Szentírást! Túl egyszerű vagy éppen túl egysíkú volna. Vajon mennyien leszünk e fontos ünnepünk másnapján, hogy együtt hallgassuk Ezékiel különös, megdöbbentő bizonyágtételét Istenről: az én Uram az Úr. Ki ő nekem ezen az ünnepen?

A tiszta víz hintésének a képe a megtisztításon túl a keresztségre emlékeztet. Magam előtt látom a keresztelőmedencét, vagy ahogyan régiesen nevezték, a keresztelőkutat, és a kútban a kancsót. Látom a kancsóból kiömlő vizet, és hallom az igét... „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy.*” Én az övé, ezt érzem ebben az igében is, ez erősít a gyenge pillanatokban.

Jó lenne, ha a keresztségünk emlékeztetne bennünket arra, hogy tisztaságunkra vigyázzunk, és ha kell, őrizzük azt meg. Ne engedjük, hogy a világ beárnyékolja és zavarossá tegye, beszennyezze az ige tiszta fényességét.

Mekkora csodának számított az első szívátültetés, a 20. század csodájának titulálták, pedig Isten ezt a teremtkor az élettelen porhüvelybe beültette, és az első bűneset óta szüntelenül cserélgeti, és nem újrahasznosítja, hanem újat ad. A szív helyes működése a lélek nélkül mit sem ér, a kettő összetartozik. Az ő Lelkét adja, hogy a szív helyesen tudjon működni. Sokan kérkednek az egészségükkel, a helyes életmóddal; vajon Isten milyen diagnózist állítana fel?

A helyesen működő élet, amely Isten felé fordult, képes lesz a lehetetlenre is, a törvények megtartására és teljesítésére. Akik pedig így élnek, azoknak meglesz a jutalmuk is: az ő országában fognak lakni Isten népeként!

Mi is erre vágyunk, és milyen jó lenne arra a napra ébredni, amikor minden ember felismeri Istent! Nem egyszerű feladat ezért dolgozni, ellenben megéri. Olyan gyülekezeti alkalmakon szeretnék részt venni, ahol kicsiben is megvalósul ez az egymásra találás. Az első pünkösöd erről tett bizonyosságot, hogy a gyáva tanítványok bizonyágtévő apostolokká válhattak.

Szentháromság ünnepe

▶▶ 2Móz 33,18–23

Igehirdetési előkészítő

Exegézis

A 2Móz 33,18-tól 34,9-ig terjedő szakasz egy külön egység 2Móz 32–34-en belül. 2Móz 32–34 forráskritikai értékelésével kapcsolatban megoszlanak az írásmagyarázói vélemények. Így tulajdonítják J-nek, J szerkesztett változatának, J és E, sőt J, E, D és P hagyományok kombinációjának. A hagyományrétegek éles elkülönítése így szinte lehetetlen vállalkozásnak tűnik, az azonban nem vitás, hogy a központi teológiai téma, amely köré ezek csoportosulnak, az Úr jelenléte.

Az aranyborjú-epizód után az Úr megtagadja, hogy a néppel tartson az ígért földjére való bemenetel során. Inkább egy angyalt ígér vezetőül (33,2). Mózesnek a keleti világra oly jellemző alkudozó rábeszélésére azonban visszavonja döntését, és orcája jelenlétét ígéri (33,14). Érzékelhető, hogy mennyire jellemző az antropomorfizmusok használata már itt, a szűkebb kontextusban is: az Úrnak nemcsak arca és karja van, de vele, mint egy piaci árussal, alkudozni is lehet. Sőt a másik fél rá is tudja venni korábban kijelentett döntése megváltoztatására. Ezen a ponton érkezünk el kijelölt textusunkhoz.

18. vers: Mózes kérését, hogy az Úr dicsőségét láthassa, az eddigi előzményekből érthető vágy motiválja, hogy az Úr jelenlétével demonstrálja ígéréteinek a realitását. A használt כבוד (kábód) – ’dicsőség’ kifejezés itt csaknem szinonimája a פנים-nak (panim – ’arc’).

19. vers: Az Úr válaszában kevesebbet ígér, mint amit Mózes kér, de azt Mózes érdekében teszi. Elvonnatja majd minden טוֹב-ját (túv – ’jószág’, ’szépség’) Mózes előtt, és az Úr ki fogja mondani (sőt, mivel itt a קָרָה (kára) szerepel: kiáltani fogja) a nevét: JHVH. (Az új fordítás – „*kimondom előtted az Úr nevét*” – helyett szerintem pontosabb ez a szöveg: „*kimondom/kiáltom előtted a nevet: Úr*”). Ez több szempontból is párhuzamos 2Móz 3,13–14-gyel: „*Vagyok, aki vagyok*”. Először is a megfogalmazás logikai felépítésének hasonlóságában. Emellett az is megfigyelhető, hogy a 3,13-ban a kérdés az Úr nevére irányul, mire elmondja, hogy ki ő: „*Vagyok, aki vagyok*.” 33,19-ben sem azt mondja el, hogy hogyan néz ki, hanem, hogy valójában ki és milyen ő. Említésre méltó, hogy 33,19b-t Pál szó szerint idézi Róm 9,15-ben: „*Hiszen így szól az Úr Mózeshez: »Könyörülök, akin könyörülök, és irgalmazok, akin irgalmazok.*»” Ott is egyértelmű az, amire írásmagyarázók az Exodus kapcsán is felhívják a figyelmet, hogy ez a mondat eredetileg semmilyen önkényességre utaló jelzést nem hordoz magában, mint ahogy a fordításból az esetleg következne. Isten szuverenitása azonban hangsúlyos.

20. vers: Az Úr világos okát adja annak, hogy miért nem láthatja az ő orcáját Mózes: az ember nem maradna életben. Igen figyelemreméltó ezzel kapcsolatban három újszövetségi gondolat: „Istent soha senki sem látta” (Jn 1,18); „nem ment fel a mennybe senki, csak az, aki a mennyből szállt le, az Emberfia” (Jn 3,13); és „ami lehetetlen az embereknek, az Istennél lehetséges” (Lk 18,27).

21. vers: „Van hely nálam”: vö. „az én Atyám házában sok hajlék van (...), ha majd elmentem, és helyet készítetek nektek...” (Jn 14,2–3) Exegetikailag pedig rendkívül izgalmas, hogy az ebben a versben szereplő kőszikla a páli tipológia értelmében nem más, mint Krisztus! 2Móz 33,21 Septuaginta-beli szövegében és 1Kor 10,3–4-ben egyaránt a πέτρα (petra) szó szerepel, akárcsak Mt 16,18-ban.

22. vers: Az Úr nem kezével, hanem a tenyerével: קַף (kaf) takarja le Mózes dicsőségének átvonulása idejére. Így óvja meg attól, hogy bántalma essen.

23. vers: A „csak hátulról”-nak óriási teológiatörténeti jelentősége van. Luther ebben az összefüggésben beszél „rejtőzködő Istenről” és arról, hogy ez az Isten gyakran *sub contraria specie* (ellentétes látszat alatt) cselekszik. A kinyilatkoztatás lényege ugyanis, hogy a végtelen Isten leszáll az emberi lét véges formái közé. Az ember a maga természetes mivoltában nem ismeri meg a magát véges formában kinyilatkoztató Istent, éppen azért, mert nem foghatja fel, hogy a végtelen hogyan lehet jelen a végesben. Ezért Isten kinyilatkoztatása csak σκάνδαλον-ná, botránnyá lesz számára. Így a kinyilatkoztatott Isten, a *Deus revelatus* egyúttal elrejtőzött Isten: *Deus absconditus* a természetes emberi megismerés számára. Isten ereje erőtlenségben, bölcsessége balgaságban, kegyelme haragban, dicsősége gyalázatban jelenik meg.

Hídverés

Az alapige rendkívül szélesre nyitja az ó- és újszövetségi asszociációs horizontot. Mindenekelőtt észre kell venni, hogy az Illés által tapasztalt teofánia (1Kir 19,8–12) ugyan ezen a helyszínen, a Hóreb hegyén történt.

Az arc elrejtésének motívuma – amely a szakasz egyik központi témája – az 51. zsoltárban is előfordul, ám éppen ellenkező előjellel: „rejtsd el orcádat vétkeim elől” (Zsolt 51,11).

Az exegézisben már érintettük a tipologikus írásmagyarázat jegyében fogant felismerést, hogy a 21. vers sziklamotívuma Pál szerint Krisztusra utal. Nüsszai Szent Gergely *De vita Moysis* című irata (II,248) is ezt gondolja tovább: „Mózes Istenhez vezető útja során beállt a szikla hasadékába, a szikla Krisztus (1Kor 10,5), „Krisztusról pedig hisszük, hogy ő a remélt javak, megtudtuk, hogy őbenne minden jó kincse megvan (2Kor 2,3), ezért aki bármilyen jó birtokában van, az szükségképpen Krisztusban van, aki minden jó foglalata.” (BOROS 2001, 9. o.) Ez a szemlélet jelen-

tős mértékben hozzásegít az Újszövetség üzenetéhez való kapcsolódáshoz.

A készülés során érdemes végiggondolni alapigénk összefüggéseit az ünnep epistolájával (Róm 11,33–36) és evangéliumával (Jn 3,1–15). Utóbbiból utalok 3,3-ra: „ha valaki nem születik újonnan, nem láthatja meg Isten országát”, hiszen ez a gondolat párhuzamba állítható Mózes vágyával, hogy meglássa az Istent. A mózesi történet középpontjában az Úrral való találkozás áll. A Nikodémussal való beszélgetésben Jézus egyértelművé teszi, hogy ő maga az egyedüli közvetítő. Az ember nem kapaszkodhat fel Istenhez. Az egymásra találás csakis azért lehetséges, mert az Isten lehajol az emberhez: „nem ment fel a mennybe senki, csak aki a mennyből szállt le, az Emberfia” (Jn 3,13). Isten Jézusban vállalt emberarcúsága lehet a vele való közösségünk egyetlen esélye. Az ember nem tanulhat meg „istenül”, csakis Isten beszél és él „emberül”. Megkockáztatom azt is, hogy ezt a felismerést általában kiterjesszem Isten titkára, és – krisztocentrikusan – „emberarcú Szentháromságról” beszéljek. (Ebben az összefüggésben meditációs anyagnak ajánlom József Attila *Bukj föl az árból* című versének záró két sorát: „és úgy nézek farkasszemet, / emberarcú, a hiányoddal”. A Mózes óta dédelgetett ősi vágy Jézus ismeretében már nem illúzió.

Az ünnep epistolája pedig komoly szellemi-lelki muníciót adhat a Szentháromság Isten titkáról való meditációhoz: „milyen kikutathatatlanok az ő útjai” (Róm 11,33). Mindennek szépirodalmi továbbgondolását segítheti ismét csak József Attila („Láttam, Uram, a hegyeidet / S olyan kicsike vagyok én” – *Isten*) vagy Berzsenyi Dániel („Isten! kit a bölcs lángesze fel nem ér, / Csak titkon érző lelke ohajtva sejt” – *Fohászkodás*) egy-egy verse. Teológiailag pedig Luther nyújt megint komoly segítséget: „Ám tanuljon az ember Isten kikutathatatlan és megfoghatatlan akaratából – de arra merészkedni, hogy fel is fogjuk: nyaktörő vállalkozás.”

Hogyan kapcsolható az alapige Szentháromság ünnepéhez? Segítséget nyújthat ebben az a logikai lánc, amelyet János evangéliuma 14. fejezetében láthatunk. Ott Pülöp fogalmazza meg Mózes vágyát, amikor ezt kéri Jézustól: „Uram, mutasd meg nekünk az Atyát!” (Jn 14,8) Ő így felel: „Aki engem lát, látja az Atyát” (Jn 14,9), ám aztán éppen ebben a fejezetben szól a Paraklétszról, aki majd mindent tanítványai eszébe juttat, amit Jézus mondott nekik (Jn 14,26).

Segíthet a *de tempore* jellegnek a mai gyülekezethez közelítésében Móra Ferenc *Szeptemberi emlék* című novellája. Az írás központi hőse a második kisfiú, aki a család szegénysége miatt nem járhat iskolába, ám – tudásszomja miatt – az ablakon kívül hallgatózik a latinórán. Amikor a tanító megkérdezi a diákoktól, hogy miként lehetne jobban lefordítani az *unus es Deus* mondatot, akkor sorra hangoznak el az olyan tökéletlen kísérletek, mint „egy vagy, Isten” és „egy Isten vagy”. A kint fülelő kisfiú nem tudja magába fojtani saját megoldását, és dobogó szívvel bekialtja az ablakon: „Egyedül te vagy az Isten!”

Természetesen érdemes figyelembe venni Rudolf Otto immár klasszikusnak számító *A szent* című művének megkülönböztetését az Istennel kapcsolatos kétféle titokról: a *mysterium fascinans* a felcsigázó rejtelmesség, a *mysterium tremendum* pedig a rettegés, a rémület érzése. A Szenttel szembeesülve a magunk semmisségének tudata kerít minket hatalmába.

Az Isten dicsőségét csak hátulról meglátó Mózes összefüggésében az ugyancsak lutheri *sub contraria specie* gondolatára 2Móz 33,23 exegézise kapcsán már utaltam. Újszövetségi konnotációként felvetem még Lk 8,44 idekapcsolását, ahol a vér folyásos asszony „hátulról megközelítve” megérintette Jézus ruhája szegélyét. (Érthetetlen, hogy az új fordítás miért ezt írja: „hozzáférdőzve megérintette”, hiszen az itt szereplő ὀπίσθεν egyértelműen azt jelenti, hogy hátulról.)

Gondolatok az igehirdetéshez

Az exegézissel és a hídveréssel általános segítséget próbáltam nyújtani. Az igehirdetést kinek-kinek magának kell – az adott gyülekezetre is tekintettel – megfogalmaznia. Magam e helyen két lehetséges indulásra teszek javaslatot.

Már készüléskor érdemes az énekválasztáson gondolkodni. A szakasz sziklamotívumára is tekintettel javaslom az *Evangelikus énekeskönyv* 427. énekének 3. versét:

„Örök kőszálra állva
A lelkem megpihen,
Nyugszom Atyám házába
Jézus kegyelmiben,
Az ő nevét imádom
Most mindenek felett...”

Ez az énekvers akár az igehirdetés vázául is szolgálhat, hiszen benne ott van az „állj a kősziklára” (2Móz 33,21) motívumának egyértelmű krisztológiai értelmezése, sőt Isten titokzatos és kimondhatatlan nevének kimondása, hiszen „*nincs üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név, amely által üdvözülhetnénk*” (ApCsel 4,12). Nota bene, ebben az összefüggésben, ha nem is kőszikláról, de egyfajta kőről, sarokkőről van szó. Ebből az énekversből kibontható akár egy ilyen vázlat:

– A Mózeshez hasonlóan zaklatott ember meg akar pihenni;

– Isten felkínálja segítségét („*Van itt hely nálam, állj a kősziklára*”);

– De a vele való teljes összefonódás, az ő nevének megismerése és arcának meglátása csak Jézusban adatik meg nekünk.

Egy másik lehetséges út, hogy Jézus megdicsőülésének elbeszélésből (Mt 17,1–8) indulunk ki, ahol éppen az a két ószövetségi személy jelenik meg Jézus mellett, akinek

a Hórebben teofániája volt: Mózes és Illés. Ráadásul ők „*beszélgettek Jézussal*” (17,3)! E talán frappáns indítást követően szólni lehetne három hegyről:

– A Hórebben átélt – mózesi és illési – teofániáról, azok áldásairól és korlátairól;

– A Tábor-hegyen megvalósult krisztofániáról;

– A Golgotán történt legnagyobb csodáról, amikor az emberarcú Isten életét adta az emberért. Az Atya dicsősége itt valóban ellentétes látszat alatt mutatkozik meg. Krisztus megváltó művét ebben az esetben valóban „hátulról”, az „elvégeztetett” után szemlélhetjük. Hitet pedig a Szentlélek Úristen ébreszthet bennünk.

Hivatkozott művek

BOROS István 2001. Mózes, aki látta a láthatatlan Istent. Teofánia Nüsszai Szent Gergely Mózes élete című művében. *Posticum*. <http://old.posticum.ro/HU/Pdf/Boros%20Istvan.pdf>. (Letöltés: 2011. március 31.)

■ FABINY TAMÁS

Tallózó

(*Tekintettel arra, hogy a textus 2006-ban vízkereszt ünnepe utáni 2. vasárnapon is alapige volt, és a Lelkipásztor 2006/1. számának 32. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.*)

„Isten látása fenn van tartva az örök élet számára.” (A Szent István társulati Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„...a *kábód* szó fordításai mutatják (doxa, gloria, dicsfény), valami rendkívüli fényjelenségre, napnál vakítóbb mennyei fényességre gondoltak vele kapcsolatban. A dicsőség tehát nemcsak a *maiestas* elvont értelmű megnevezésére szolgál, hanem az Úr jelenlétének a közvetett kifejezésére is. (...) arra akar megtanítani, hogy Isten nem idézhető meg mechanikusan vagy konfidens módon, és hogy Ő nem mindig a nekünk tetsző módon gyakorolja kegyelmét. El kell fogadnunk, hogy akik az Istent szeretik, azoknak minden javukra van.” (Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„...»megkönyörülök azon, akin nekem tetszik« (...) hangsúlyozza az isteni szabadságot (nincs indoklás).” (Jeromos-bibliakommentár. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Isten úgy beszél Mózesrel, mint egyik ember a másikkal, mint a barátjával, és bizalmasan érintkezik vele (ezt jelenti a 17. versbeli *név szerint ismerlek* kifejezés).” (Biblia magyarázó jegyzetekkel. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„S jöllehet Jézus Krisztusban, aki a »láthatatlan Isten képe« (Kol 1,15), kirajzolódnak előttem Isten arcának vonásai, mindazáltal hitben járunk ma is és nem látásban.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Mózes teljes valójában akarta látni Istent, az ember azonban csak Isten tetteit tapasztalhatja meg, csak azokon keresztül ismerheti meg őt.” (Pat és David Alexander [szerk.]: *Kézikönyv a Bibliához*. Scolar Kiadó)

„Jézus azt mondja, hogy »egyetlen ember sem látta Istent soha, de az egyszülött Fiú, aki az Atya keblén van, kijelentette Őt«. (...) Pál ízelítőt kapott Isten dicsőségéből, akárcsak János. Pálnak teljesen megváltozott az élete, és attól kezdve teljesen értelmetlenné látta a földi dolgokat. (...) Istenem, mutasd meg a te dicsőségedet a te néped előtt! Vajon miért nem imádkozzák ezt gyakrabban az emberek? (...) Ezt a nevet nagyon nagy tisztelet övezte a zsidók között, annyira, hogy meg sem kísérelték kimondani. (...) Mielőtt az írástudók leírták volna a mássalhangzókat, megfürödtek, tiszta ruhát vettek fel, megmosták a tollakat, friss tintába mártották, és akkor írták le a négy betűt.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

Illusztrációk

GONDOLAT

(elvonultatom előtted... és megláthatod hátamat)

„Az élettapasztalatok mindenki testében bevésődnek, nyomokat hagynak maguk után, majd az aktuális élmények hatására a mozgásban testi kifejeződést keresnek. Az ember önnön tapasztalatainak megtestesítése. Belső beállítódásunk hatására a testtartásunkkal fejezzük ki nyilvánvalóan ezt a tapasztalatot... Ami ki nem mondott és felfoghatatlan, az a testtartás és mozdulatok kifejező erejének aktivitásával észlelhetővé, átgondolhatóvá válik, sőt lefordítható lesz a fogalmi, reflektálható kommunikáció nyelvére is.”

Else Natalie Warns (1930–) német drámapedagógus

TÖRTÉNET

(Kegyelmezek, akin kegyelmezek)

„Azon leszek, hogy megkapja jussát. Ha Isten az én kezem által nyomorúságot ad neki, az lesz a része, ha pedig szerencsét hoz neki általam, az lesz a része! Aztán fogott egy papírt, felvágta kis darabokra, és így szólt szolgájához: – Írj rá saját kezűleg különböző összegeket, egy dínártól ezer dínárig, és tisztségeket: helytartóságot, emírséget a legalacsonyabbtól fel egészen a kalifaságig, továbbá húszféle büntetést a legenyhébbtől a halálbüntetésig. Aztán hozd ide a halászt és parancsolom, hogy húzzon papírt ezek közül, miközben csak te meg én tudjuk, mi áll rajtuk. Bármi lesz rajta, megadom neki, még ha kalifaság lenne is, lemondanék róla és átadnám neki, s nem irigyelném el tőle. Viszont ha akasztás, megcsonkítás, pusztulás áll rajta, azt is megkapja... Mikor a halászt a kalifa elé citálták, a kalifa így szólt hozzá: – Lépj ide, és vegyél egyet ezek közül a papí-

rok közül! A halász odalépett, kivett egy papírt, és odaadta a kalifának. A szolga felolvasta: – Ő, emír, az jött ki rajta, hogy a halász száz botütést kap! A kalifa megparancsolta, hogy botozzák meg. Parancsát teljesítették, száz botütést mértek rá. Amikor felkelt a halász így kiáltott: – Isten átka legyen ezen a játékon! Ekkor a szolga így szólt: – Ő, emír, ez a szerencsétlen eljött a folyóhoz, és térjen haza szomjúhozva?! Hadd vehessen még egy papírt, talán kijön neki valami, amivel hazatérve segíthet magán szegénységében! A kalifa így szólt: – Ha húz egy papírt, és halál jön ki rajta, én biz' megöletem, és te leszel az oka! A szolga így szólt: – Ha meg kell hálnia, akkor nyugta lenne. Majd húzattak a halászszal egy újabb papírt. Ezen az állt, hogy nem kap semmit. A szolga újra kérte a kalifát: – Hadd húzzon egy harmadikat, talán azon kijön a mindennapi kenyere! – Húzzon hát még egyet, de aztán nincs tovább! – válaszolta a kalifa. A harmadik papíron az állt, hogy a halász egy dínárt kap. A szolga így szólt a haláshoz: – Szerencsét reméltem Neked, de Isten nem akart mást, csupán ezt az egy dínárt.”

Részlet az Ezeregyéjszaka meséiből – Khalifa, a bagdadi halász történetéből

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Az ember örök vágya, hogy találkozzék Istennel. Bizonyítéként létezésére, megerősítésként a hit számára. Még a leghíresebbek, a leghúsesebbek, a legnagyobbra hivatottak, például Mózes sem mentes ettől a törekvéstől; miután népe látható bálványszobrot épített... Látni akar valamit, ami éppúgy látható, mint az aranyborjú. Isten szava mégis egyértelmű: a színről színre látásnak akadálya van. Hiszen Isten teljes valóságát az ember porból lett földi létében sem nem tudja, sem nem akarja felfogni. Nincs tehát közvetlen átjárhatóság Isten és az ember világa között – amíg élünk. De annyit már most tudhatunk, hogy Isten dicsősége fényességként tör be olykor-olykor a világba (vö. Ézsaiás próféta elhívása, Jézus megdicsőülése és Mózes e találkozása). A halálközeli élményekről beszámolók ugyancsak fényt látnak az alagút végén...

Mózes és a nép új indulásra készül. Talán ehhez is kell Isten jelenlétének bizonyossága. S Mózes, aki könyörögni megy a népért, és látni akar, megkapja ezt. Hátulról ugyan, mégis valós alakban jelenik meg előtte Isten. Nem mindennapi, irigylésre méltó élmény ez, de a kőszikla védelmén kívül Isten kezének oltalmára is szüksége van ahhoz, hogy ne legyen számára végzetes ez a találkozás.

A beszámoló bátorító, egyszerű, de nekünk megadatik-e a valódi látás, találkozás Istennel? A liturgiában az egyházi év folyamán ünnepeljük Isten megjelenéseit – legfőképpen Krisztusét, aki „a láthatatlan Isten képe”. Rá tekintve lehet számunkra az ítélő Istenből kegyelmes Isten (Luther). Persze ettől még nem válik minden kétséget kizáróan bizonyíthatóvá Isten (jelen)léte. Éppen azért, mert

a hiánya viszont annál inkább kézzelfogható tragédiák, betegségek, nehéz pillanatok során...

Nehezen érthető, hogy miért nem vezettek az addigi tapasztalatok Isten dicsőségének meglátására a zsidók körében. Pedig a külső tapasztalatokban gyökerező belső hit-élményeket Isten mindig megadta és megadja – s „jól csak a szívével lát az ember...”

„Kegyelmek, akinek kegyelmek, és irgalmazok, akiknek irgalmazok...” Mi van emögött? Önkény vagy kegyelem?

Végül egy kérdés: melyik élményt választanánk szívesen? Mózesét vagy azokét, akik Jézussal találkoztak életük útján? Kell-e a mózesi csoda? Elég-e a találkozás a bölcs tanítóval, hogy megszülessen belőle a hit a Szentháromság egy igaz Istenben?

Szentháromság ünnepe után 1. vasárnap

▶▶ Jn 4,39–42

Igehirdetési előkészítő

Kutyából nem lesz szalonna (?)

Az igéről

Ez a történet egész egyszerűen csodálatos, izgalmas, formabontó; elméleti és gyakorlati szempontból is ihletett kijelentés Isten, Jézus, a megváltás, az egyház és a misszió lényegéről.

Annak ellenére, hogy ismerjük, szeretjük a Jézus és a samáriai asszony találkozásáról szóló tudósítást, hivatkozunk rá, érdemes néhány lényeges motívumot kiemelni. A szószéken nem lehet az egész fejezetet felolvasni és minden részletre kitérni, de a készülés és a prédikálás igényli, hogy szemünk előtt legyen a teljes történet. A perikópa nem is érthető másképpen.

Jézus kitér a farizeusok tevékenysége (kontrol, kritika, provokáció) elől, amely ebben az esetben a keresztelő jánosi és jézusi szolgálat egymással való viszonyára és eredményességére koncentrált. De nem kerüli el Samáriát, mint számtalan zsidó kortársa (Jeruzsálemtől Galileáig az út három nap helyett hatig tartott a kerülővel), akik elhatárolódtak a helyiektől, és megvetették őket. Ismerjük a történelmi okokat: Kr. e. 772 körül az asszírok elfoglalták az ország egy részét. Erre a területre betelepültek és a maradékkal összevegyültek. Az ezsdraí templomépítéskor, 450 körül jelentkeztek a samáriaiak segítségül, de a zsidók elutasították őket. Erre fel a Garizim hegyén ők is felépítettek egy templomot, amelyet Kr. e. 129-ben egy ellenséges haderő elpusztított. A samáriaiak a prófétákat nem, de Mózes öt könyvét olvasták.

Jézus Samárián keresztül megy Galileába. Nála nem a „racionalizálás” és a kötött liturgia a fontos, hanem az

Atyával való összhang és az ebből fakadó programválasztás. Jól működik a mennyei GPS: „újratervezem az útvonalat.” Az Atya szándéka határozza meg tevékenységét: megkeresi és megtartja az elveszetteket.

Az „úttól elfáradva leült a forrásnál”. Az ilyen mellékesnek tűnő mondatok miatt is nagyszerű táplálék lelkünknek a Biblia. Isten tudja, mit érzünk, amikor megfáradunk az út miatt, mert ő is elfáradt értünk és miattunk.

Most még nem megy be a városba (mint valamikor Jónás), nem kiált a főtéren egy nagyot, hogy piszok, hűtlen, kollaboráns, elegy-belegy banda, elkárhoztok. Köztes helyen, a határban lévő forrásnál találkozik az asszonnyal. Bizonyára több kút is volt Sikárban, a nő mégis kimegy a déli melegben a városból. Valószínűleg menekül az őt megvevő közösség elől, de talán szeret bókászni is. Jákób forrása tökéletes helyszín az istenember és a bűnös asszony találkozásához.

Egy hívő zsidó, főleg, ha rabbi, még a feleségével sem beszélgetett nyilvánosan. A nőkről nehezen hitték akkoriban, hogy felfoghatnák Isten dolgait. Nem beszélve arról, ha ráadásul félpogány és tisztátalan életű. Jézus mégis megszólítja, kér tőle, beszélget vele, rendkívül kreatívan és szenzitíven lelkigondozza, megtéríti, és felkészíti a szolgálatra. Nem állítja le, hogy mit akarsz te nő létedre hosszadalmas tanulmányok nélkül prédikálni, missziózni, akciózni. Az isteni agapé minden konvenciót felforgat, illetve helyreállít.

Továbbvívó gondolatok

Az evangéliumok koncentrált rövidségéhez képest hosszú párbeszédet közöl János. Van itt lelki-szellemi csemege bőséggel: határátlépés, megszólítás, terelgetés, meghallgatás, bűnvallás, feloldozás, kijelentés a hit lényegéről, az igazi ökumené alapjáról, az isteni holisztikus megváltásról.

Jézus számára nem jelent akadályt a korabeli, nőket lenéző férfisovinizmus, a nemzetiségi különbségtétel és a bűnös életű ember. Mély, spirituális, mennyei látásba vonja be az előbb még teljesen elveszett életű asszonyt. Beszél messiási identitásáról, az Istennel való kapcsolat lényegéről, a Lélekben és igazságban való imádatról, a szent helyek helyes értelmezéséről.

A kijelölt szakasz (39–42) az isteni misszió dramaturgiáját írja le. Miután a Megváltó otthagya a védett menynyet, azután anyját, családját, faluját és később a hit fővárosát, megkeresi és megszólítja a „távoli”, bűnös, elveszett életű pogány asszonyt. Jelenléte és teremtő szava (törvény és kegyelem) megváltoztatja a bűnös életét. A metamorfózis után hitelesen, lelkesen, sodró erővel adja tovább az evangéliumot. Olyannyira hatásosan, hogy hisznek neki, és ők is kimennek Jézushoz. Őket is meggyőzi az isteni jelenlét és üzenet, és maguk kérik Jézust a maradásra. Ő enged ennek az óhajnak. Sokan hisznek benne, de már nem a közvetítő miatt, hanem a személyes tapasztalat hatására.

Az igehirdetés felé

Uram, tisztítsd meg elmémet, szívemet, ajkamat. Szentelj meg igazságoddal: a te igéd igazság. Adj élő vizet most nekem és majd a szolgálatra készülő testvéreimnek! Ámen.

Isten ígéje megszólít

A vasárnap jellege: Isten hív minket – Figyelj a hívó szóra! Isten ígéje történés, létezés, cselekvés. „Legyen!” szava által jött létre a világ és a benne lévő dolgok. Az ő szava hívta el Mátét a vámszedőasztaltól, hozta ki a negyednapos hullát a sírból, és változtatta meg a samáriai asszony életét is. A kijelentés szerint az ég és föld elmúlik, de az ő ígéje el nem múlik. Ezért boldog az, aki hallgatja, meghallja, befogadja és megtartja az ő szavát.

Az evangélium lényeges eleme az, hogy Isten dönt, lép, kezdeményez. Ha valaki aznap reggel azt mondja ennek az asszonynak, hogy délutánra minden megváltozik életében, bizonyára nem hiszi el.

Isten hív minket, figyeljünk szavára. Nem a róla való beszédre, elméletekre van igazán szükségünk. Az asszonyt is Jézus személyes jelenléte és szava változtatta meg, és később a város lakóinak egy részét is. Testvérek, egyházunknak és személyesen nekünk is erre a tiszta isteni ígére van szükségünk, amely „szíven üt” és megújít. Az ő ígéje pedig törvény és evangélium egyszerre. Elítéli a bűnt, amely elválaszt Istentől és a szolgáló boldog élettől. A bűnt bűnnek mondja, és nem szépíti, hitelesíti, fényesíti, és főleg nem krisztianizálja. Az asszonynak, de nekünk sem arra van igazán szükségünk, hogy megvigasztaljanak minket anélkül, hogy rámutatnának bűneinkre. Ismerjük a népi mondást: sötétben minden tehén fekete. Isten ígéjének világossága nélkül a rosszra is azt mondjuk, hogy jó, és fordítva.

Ahogy az asszonynak, úgy nekünk is életbevágóan szükségünk van a bűnbocsánatra, a kegyelem és irgalom ígéjére is.

Isten ígéje megváltoztat

Kiszikkadt, nyugtalan, terméketlen életből rendezett, másokat is megmentő, áldott és boldog életet teremt Jézus. Az Isten tudománya az, hogy az átkot áldásra fordítja, a kőből fiat támaszt magának.

„Megmondott nekem mindent, amit tettem.” Tudjuk, mást is mondott Jézus az asszonynak, de a szentíró ezt emeli ki tanúságtételéből. Itt bűnökről, elrontott dolgokról van szó. Az ő fényében láthatjuk csak meg valós állapotunkat. Az újjászületés – amely nélkül még az idős egyházi tanító, Nikodémus vagy kiművelt evangélikus lelkész sem láthatja meg az Isten országát – együtt jár a régi ember leleplezésével, kimúlásával és az új ember teremtésével (Róm 6).

Isten ígéje követésre indít

Elterjedt helytelen nézet szerint az a gyakorló keresztény, aki templomba jár és adakozik.

Ez kevés, legalábbis az üdvösséghez és az egyház építéséhez. A keresztény az, akit megváltoztatott Isten szava, aki megtért és újjászületett, megkereszteltetett tűzzel és Lélekkel, és követi a Barányt, bárhová is megy (Jel 14,4). Vagyis szolgál, tanúságot tesz. Egyházunknak, gyülekezeteinknek, családjainknak nehezen lehetne ennél jobb ígét, útmutatást adni.

A választások évében döntenünk kell nemcsak a testületek összetételéről, hanem arról is, hogy akarunk-e igazán megtérni, megváltozni az ige alapján. A program adott: hallgassuk Jézust, aki a Lélek által ma is elmond nekünk mindent. Ne védekezzünk, vitatkozzunk és beszéljünk mellé. Fogadjuk el a diagnózist: mindnyájan vétkeztünk, és híjával vagyunk Isten dicsőségének. Mondjuk ki, valljuk meg minden bűnünket, a gyermekkortól a mai napig elkövetettek. Engedjünk el minden kapaszkodót, amely megakadályoz abban, hogy teljesen az Úrtól függjünk. Kérjünk Szentlelket Jézus tanácsa szerint, mert tüze kiéget minden szemetet életünk-ből, és felhevít mennyei hófokra. Ezután életünknek egyetlen célja lesz: szeretni és imádni az Urat, ami megnyilvánul a lelkek mentésében, a mennyből vezérelt misszióban is.

■ SZEVERÉNYI JÁNOS

Tallózó

„A zsidók minden csodatételek mellett sem tértek meg, a szamaritanusok pedig csodák nélkül is nagy hitet mutatnak.” (*Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Az asszonyt lenyűgözte mindaz, amit a Jákób kútjánál átélt. A helység lakóit megmozgatta bizonyágtétele, hittek szavának, és elindultak, hogy személyes tapasztalatot szerezzenek annak igazságáról. (...) sokkal többen hitre jutottak az ő szavára, mint az asszony bizonyágtételére.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„...a samáriaiak megtérése nem csodás jelek hatására történik, hanem Jézus szavának erejére.” (*Szegedi bibliai kommentár – Újszövetség. Korda–Bencés*)

„Jézusnak nem kellett különös csodákat tennie Sikárban; beszédére hittek neki.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák. Magánkiadás*)

„Megtörtént a misszió hármas lépése. Az első az volt, hogy valaki bizonyágot tett. Nem magas tudós vagy szent személy. Együgyű, bűnös, méltatlan asszony. (...) Megéreztek, hogy akármilyen méltatlan volt a követ, a küldő mégis csak fölséges, királyi személy! (...) A második lépés Krisztus élő jelenléte az Igében. Amikor sokan hisznek Benne az Ő tulajdon beszéde által. (...) A harmadik lépés, amikor a gyülekezet bizonyágot tesz arról, hogy a világ Idvezítője a Krisztus. (...) A tekintélyhit így lesz személyes hitté, a fides *historica* fides *salvificává* [a történeti hit üdvözítő hitté].” (Ravasz László: *Az ÓÚjszövetség magyarázata. Kálvin Kiadó*)

„A csak más ember bizonyágtételén alapuló hit csupán másodrendű. Az igazi hit a saját megtapasztalás és a Jézussal való találkozás felé halad. (...) Jézus a világ üdvözítője, nem olyan értelemben, hogy mindenki üdvözülni fog (univerzalizmus), hanem az Ő világossága ragyog mindenkire (1,9). A világosság nem korlátozódik Izrael nemzetére, hanem »minden nemzetből és törzsből, népből és nyelvből« valókra kiterjed (Jel 7,9).” (A Biblia ismerete kommentárso-rozat. Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Nincsen két pontosan ugyanolyan megtérés. Néhanyan, az asszony bizonyágtételére, hittek. Sokkal többen azért hittek, mert magának az Úr Jézusnak a szavát hallották.” (William MacDonald: ÓÚjszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó)

„Az »Üdvözítő« cím csak itt és az 1Jn 4,14-ben fordul elő.” (Jeromos-bibliakommentár. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Biztonsággal állíthatjuk, hogy az a tudás, amit a férfi a nőről szerezhet, még ha csak arra vonatkozik is, amilyen a nő eleddig volt, s arra nem, hogy mi lehetne, száználmasan tökéletlen és felszínes, és mindaddig ilyen is marad, amíg a nő el nem mondja minden mondandóját.”

John Stewart Mill (1806–1873) angol filozófus és közgazdász

„Kollégám a szakirodalom áttanulmányozása után arra jutott, hogy az identitás kifejezés nem több, mint álruha, mely elrejtja a bizonytalanságot, a többértelműséget, a tautológiát, a klinikai adatok hiányát és a magyarázat szegényességét.”

Robert Stoller (1924–1991) amerikai pszichológus

HUMOR

„Az első sörnél a vak is látja rajtam, hogy rühellek válaszolni bármiféle kérdésre, annyira várom az első kriglit, így aztán eltart egy ideig, amíg alkalmazkodom a kocsmá zsarnoki lármájához, amíg ráhangolódok a sok emberre, a sok dumára, itt mindenki mintha azt akarná, hogy amit mond, azt ország-világ hallja, a kocsmában mindenki azt képzei, hogy az, amiről éppen beszél, figyelemre méltó, így aztán harsányan bömböli a semmitmondó kinyilatkoztatását, én is ezek közé a hangoskodók közé tartozom, a második sör után én is nagyon fontosnak tartom, amiről beszélek, ezért aztán kiabállok, árgus szemmel rikácsolom a mondanivalómat, mert balgán úgy hiszem, hogy amit mondok, azt nemcsak az asztaltársaságomnak, de talán az egész világnak hallania kell.”

Bohumil Hrabal (1914–1997) cseh író

„A pletykafészek az alkotás folyamatában mint szerző, mint kommentátor és mint szerkesztő is részt vesz. A három szerep változó arányú keveredése jellemzi tevékenységét. Mihelyt valaki a szerepeket el tudja különíteni egy adott helyzetben, azt is meg tudja mondani, hogy az elhangzottakból mi a pletyka és mi az igazság.”

Szvetelszky Zsuzsa (1969–) szociológus

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Átolvastuk az egész történetet, ez sokakban ébresztett emlékeket a régi időkből, amikor a férfiaknak az asszonyok a fejükön hordva vagy a csipőjükhöz támasztva vitték az ételt és a vizet a szőlőbe és a földekre.

A legizgalmasabb felvetéseket jegyeztem le:

„Az asszony szerintem szemtelen.”

Tudatosan tereli a szót; nemzetiségre, vallásra, politikára. Mintha nem lenne hajlandó érteni Jézust.

Gúnyolódik, de kíváncsi Jézus válaszaira.

„Érdekes, hogy a férfiügyei ismeretével győzi meg Jézus!”

„Volt itt is olyan, hogy abból lett a legnagyobb »szentes« (így mondják a nagyon vallásos embert), akinek korábban magánéleti problémái voltak.”

„Talán a személyességtől kezd el az ember hinni, a bűnnek a leleplezése téríti meg.”

Érdekes, hogy egy ilyen nővel üzeni meg Jézus a samáriaiaknak, hogy ő a Megváltó...

„A samáriaiak hamarabb hisznek, mint mások, akikkel Jézus találkozik.”

„Vajon mit csinálhatott ott Jézus két napig?”

„Érdekes, hogy nem jönnek a betegek, máskor mindig azok rohanják le Jézust!”

A samáriaiak talán az elfogadást érezték, azért jöttek – az volt a betegségük, hogy megvetik őket!

„Ez a samáriai vallás olyan, mintha a zsidók katolikusok lennének, ők meg reformátusok?”

„Nem inkább olyanok, mint akik beköltöznek ide, a »jöttmentek«, olyan romaformák?”

„Nekem a samaritánusról mindig a mentő jut eszembe, meg van valami katolikus segítőszolgálat is. De ők azt hiszem, szamaritánusnak mondják. Miért?”

„Elég sokszor van az a Bibliában, hogy a samaritánus a jó!”

„Engem egy korábbi presbiterre (Márkus Gézára) emlékeztet ez az asszony – ő beszélt mindig Jézusról a faluban!”

„Mi a különbség az üdvözítő és a megváltó között?”

Minden lelkész álma, hogy a gyülekezet tagjai túllásanak rajta, talentumain és bűnein.

Minden lelkész arra vágyik, hogy azt mondják neki, amit a samáriai asszonynak. Most már nem neked hiszek, hanem Jézusnak!